



Briselē, 26.11.2015.
COM(2015) 700 final

**KOMISIJAS UN PADOMES
VIENOTĀ NODARBINĀTĪBAS ZIŅOJUMA PROJEKTS,**

**kas pievienots Komisijas paziņojumam
par 2016. gada izaugsmes pētījumu**

KOMISIJAS UN PADOMES
VIENOTĀ NODARBINĀTĪBAS ZIŅOJUMA PROJEKTS,
kas pievienots Komisijas paziņojumam
par 2016. gada izaugsmes pētījumu

Vienotā nodarbinātības ziņojuma (VNZ) projekts, kas pamatots ar LESD 148. pantu, ir daļa no Gada izaugsmes pētījuma (GIP) paketes, kas aizsāk Eiropas pusgadu. VNZ ir svarīgs ES ekonomikas pārvaldības elements, un tajā sniegts gada pārskats par svarīgākajām norisēm nodarbinātības un sociālās situācijas jomā Eiropā, kā arī par dalībvalstu veiktajām reformām saskaņā ar dalībvalstīm adresētajām nodarbinātības politikas pamatnostādnēm un GIP prioritātēm.

2016. gada Vienotā nodarbinātības ziņojuma projektā norādīta šāda informācija:

Nodarbinātības un sociālās jomas situācija lēnām uzlabojas, kaut gan vēl aizvien ir pazīmes, ka palielinās atšķirības starp dalībvalstīm un to iekšienē. Līdztekus tam, kā ekonomika pakāpeniski atveseļojas, gandrīz visās dalībvalstīs atkal aug nodarbinātības līmenis un krītas bezdarba līmenis. 2014. gadā bezdarba līmenis ES 28 joprojām bija virs 10 % un eurozonā vēl augstāks, bet 2015. gada laikā tas turpināja rukt. Kopš 2013. gada samazinās arī jauniešu bezdarba un ilgstošā bezdarba līmenis, tomēr kopumā tas saglabājās augsts. Joprojām pastāv lielas atšķirības starp dalībvalstīm, neraugoties uz 2014. gadā novēroto darba tirgus apstākļu nelielo konvergenci. 2014. gadā un 2015. gada sākumā, pateicoties dinamiskākai ekonomiskajai darbībai un labākiem darba tirgus apstākļiem, Eiropas Savienībā mazliet pieauga mājāsaimniecību ienākumi. To cilvēku skaits un īpatsvars, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība, gan 2013., gan 2014. gadā kopumā stabilizējās. Taču sociālās norises joprojām liecina, ka Eiropas Savienībā pieaug atšķirības — tas rezultātu pārskatā par nodarbinātības un sociālās jomas rādītājiem redzams attiecībā uz nabadzības un nevienlīdzības tendencēm. Balstoties uz labu praksi, augšupejošas konverģences procesa atbalstīšanas nolūkā varētu noteikt vairākus kopīgus salīdzināšanas kritērijus, kuros būtu ņemts vērā, ka dalībvalstu izejas pozīcijas un prakse atšķiras.

Jāturpina reformas, kas stiprina labi funkcionējošu, dinamisku un iekļaujošu darba tirgu. Vairākas dalībvalstis ir veikušas reformas, kuru pozitīvā ietekme izpaužas, piemēram, augošajā nodarbinātības līmenī. Tomēr vairāk jācenšas veicināt izaugsmi un radītu labvēlīgu

vidi kvalitatīvu darbvietu izveidei. Ņemot vērā, ka jaunākā nodarbinātības izaugsme lielā mērā skaidrojama ar to, ka izplatītāki kļuvuši noteikta laika darba līgumi, dalībvalstīm būtu joprojām jāuzlabo vai dažkārt jāpastiprina pasākumi, ar kuru palīdzību var novērst darba tirgu segmentēšanos, nodrošinot pareizu līdzsvaru starp elastīgumu un drošību.

Nodokļu un pabalstu sistēmām ir labāk jāatbalsta darbvietu izveide. Ir sāktas bieži vien uz jauniešiem un ilglaicīgiem bezdarbniekiem un tamlīdzīgām grupām orientētas nodokļu sistēmas reformas, kas mazinātu demotivētību pieteikties darbā un arī pazeminātu darbaspēka aplikšanu ar nodokļiem, lai uzņēmumi būtu motivēti pieņemt vai atkal pieņemt darbiniekus. Tomēr pēdējos gados kopējais darbaspēka nodokļu slogs daudzās dalībvalstīs ir palielinājies, jo īpaši attiecībā uz zemu un vidēji atalgotiem darba ņēmējiem. Šī ir satraucoša tendence, jo daudzās dalībvalstīs vēl aizvien ir augsts bezdarba līmenis un jāņem vērā, ka augsts nodokļu slogs var ierobežot gan darbaspēka pieprasījumu, gan piedāvājumu.

Attiecībā uz algu noteikšanu kopumā vērojama pastāvīga darba algu mērenība. Vairākas dalībvalstis ir pastiprinājušas algu noteikšanas mehānismus, kas veicina darba ražīgumam atbilstošu algu dinamiku un palielina mājāsaimniecību izmantojamo ienākumu, īpašu uzmanību pievēršot minimālajām darba algām. Nesenās algu pārmaiņas lielākajā daļā dalībvalstu kopumā šķiet visai līdzsvarotas, un tās ir veicinājušas līdzsvara atjaunošanu eurozonā. Ar dažiem izņēmumiem reālās algas lielākajā daļā dalībvalstu lielā mērā mainās atbilstoši darba ražīgumam. Valstu iekšējam un ārējam līdzsvaram tā ir pozitīva tendence, pat ja vēl vajadzīgi daži pielāgojumi.

Ar izglītību un apmācību saistīti ieguldījumi cilvēkkapitālā ir lielākoties orientēti uz jauniešiem, bet dažās dalībvalstīs ir veikti plaši pasākumi, kas reformē valsts izglītības sistēmu vai paplašina pieaugušo izglītības un profesionālās izglītības iespējas. Tomēr gandrīz pusē dalībvalstu izdevumi izglītībai ir samazinājušies — salīdzinājumā ar 2010. gadu visā Eiropas Savienībā kopumā par 3,2 %. Nākotnes nodarbinātībai, ekonomiskai izaugsmei un konkurētspējai Eiropas Savienībā svarīga ir modernizācija, labāka prasmju saskaņošana ar darba tirgus vajadzībām un pastāvīgi ieguldījumi izglītībā un apmācībā, arī digitālajās prasmēs.

Dalībvalstis turpinājušas centienus, kas atbalsta jauniešu nodarbinātību un risina problēmas, ko rada augstais NEET (jaunieši, kuri nav iesaistīti nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā) līmenis. Shēma "Garantija jauniešiem" ir kļuvusi par svarīgu virzītājspēku, kas uzlabo pāreju no skolas uz darbu un mazina jauniešu bezdarbu, un tagad redzami pirmie rezultāti: to jauniešu īpatsvars, kuri nav iesaistīti nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā, aizvien samazinās. Tomēr, lai sasniegumi būtu noturīgi, būtiski svarīgi ir turpināt īstenošanas darbu, arī izmantojot dalībvalstu finansējuma avotus un galveno uzmanību pievēršot strukturālām reformām. Jauniešu bezdarba līmenis ir sācis kristies, bet ne visās dalībvalstīs, un starp valstīm ir diezgan lielas atšķirības.

Arī turpmāk par prioritāti jābūt ilglaicīgo bezdarbnieku reintegrācijai darba tirgū. Ilgstošs bezdarbs sasniedz 50 % no bezdarba, un tā ir svarīga problēma nodarbinātības un sociālās jomas rīcībpolitikām. Līdz ar bezdarbnieka statusā pavadīto laiku paaugstinās varbūtība, ka notiks pāreja no bezdarba uz bezdarbību. Tam var būt būtiska negatīva ietekme uz ekonomikas izaugsmi, ņemot arī vērā, ka vajadzīgs ražīguma pieaugums un notiek demogrāfiskas pārmaiņas. Daudzās dalībvalstīs pāreja no ilgstošā bezdarba uz nodarbinātību vairāk būtu jāatbalsta ar pasākumiem, kas vērsti uz iesaistīšanu darba tirgū. Ir vajadzīga tūlītēja rīcība gan no piedāvājuma, gan pieprasījuma puses, lai ilglaicīgie bezdarbnieki nezaudētu cerības un neieslīgtu bezdarbībā.

Pastāvīga sociālā dialoga reforma galvenokārt ir saistīta ar koplīgumu slēgšanas reformu, kā arī darba ņēmēju pārstāvību. Sarunas par koplīguma noslēgšanu aizvien vairāk decentralizējas, no nozares vai vairāku nozaru līmeņa pārvietojoties uz uzņēmuma līmeni. Tajās dalībvalstīs, kurās tiek izmantoti nozares vai vairāku nozaru koplīgumi, darba nosacījumus arvien plašākā tvērumā reglamentē ar uzņēmuma līmeņa nolīgumiem. Lai nodrošinātu ražīguma pieaugumu un nodarbinātību, kā arī atbilstīgu algu strādniekiem, decentralizētās koplīguma sarunās ārkārtīgi liela nozīme ir darba ņēmēju pārstāvības struktūrām, kā arī sarunu koordinēšanai ar augstākstāvošiem līmeņiem un horizontālā plaknē. Rīcībpolitiku izstrādē un īstenošanā ir labāk jāiesaista sociālie partneri.

Lai gan sievietes arvien vairāk ir augsti kvalificētas un pat pārsniedz vīriešu izglītības līmeni, darba tirgū viņas joprojām ir nepietiekami pārstāvētas. Nodarbinātība pa dzimumiem īpaši atšķiras vecākiem un personām, kuru apgādībā ir citas personas, un tas liecina, ka jāveic turpmāki pasākumi, piemēram, bērnu aprūpes jomā; turklāt Eiropas

Savienībā pastāv būtiska dzimumu nevienlīdzība attiecībā uz pensijām, kuru apmēra starpība ir 40 %, un tas atspoguļo sieviešu zemāko atalgojumu un īsāko profesionālo karjeru. Tāpēc rīcībpolitiku izstrādē jādomā par turpmākiem pasākumiem, kas visaptveroši līdzsvarotu darbu un privāto dzīvi, aptverot arī aprūpi, atvaļinājuma un elastīga darba režīma nosacījumus, kā arī tādas nodokļu un pabalstu sistēmas, kuras otros pelnītājus nekādi neatturētu uzņemties pilnslodzes darbu vai vairāk strādāt.

Dalībvalstis turpināja savas sociālās aizsardzības sistēmas modernizēt tā, lai tās veicinātu iedzīvotāju dalību darba tirgū un viņus visos mūža posmos pasargātu no riskiem un aizsargātu pret tiem. Sociālās aizsardzības sistēmām ir labāk jāaizsargā pret sociālo atstumtību un nabadzību un jāklūst par visaptverošiem instrumentiem, kas sekmē individuālo attīstību, darba tirgus un dzīves cikla pārejas un sociālo saliedētību. Pietiekamas pensijas joprojām ir atkarīgas no tā, vai sievietēm un vīriešiem ir iespējama garāka un pilnvērtīgāka karjera, un no tādas aktīvu vecumdienu politikas, kas pietiekami aptver veselības aprūpi un apmācību. Lai panāktu, ka nodarbinātība ir iekļaujoša un valsts finanses ilgtspējīgas, būtiski nepieciešami ir ieguldījumi darbspējīga vecuma iedzīvotājos, arī bērnu aprūpes nodrošināšana. Veselības aizsardzības sistēmas veicina individuālo un kolektīvo labklājību un ekonomisko uzplaukumu. Pārdomātas reformas nodrošina ilgtspējīgu finansiālo pamatu un veicina pieejamu un rezultatīvu primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu.

2015. gadā dalībvalstis saskārās ar nepieciešamību reaģēt uz aizvien lielāka bēgļu skaita pieplūdumu; dažas dalībvalstis tā skāra īpaši nopietni. Dalībvalstis pieņēmušas lēmumus par integrācijas "paketēm" un atturošiem pasākumiem. Pateicoties lielākiem valsts izdevumiem, īslaicīgā ietekme ir relatīvi maza, kaut gan dažām dalībvalstīm izteiktāka, toties vidējā un ilgā laikā vissvarīgākā ir integrēšana darba tirgū. Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka patvēruma meklētāji darba tirgum var piekļūt ne vēlāk kā pēc 9 mēnešiem no dienas, kad pieprasījuši starptautisko aizsardzību.

1. DARBA TIRGUS UN SOCIĀLĀS TENDENCES UN PROBLĒMAS EIROPAS SAVIENĪBĀ

Šajā iedaļā sniegts pārskats par tendencēm un problēmām darba tirgū un sociālajā jomā Eiropas Savienībā. To ievada vispārīgi secinājumi, kas izriet no rezultātu pārskata par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem. Tālāk sniegts detalizēts analītisks pārskats par galvenajām nodarbinātības un sociālajām jomām.

1.1. Vispārīgi secinājumi, kas izriet no rezultātu pārskata par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem

Rezultātu pārskata par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem pašreizējais, trešais izdevums tagad ir Vienotā nodarbinātības ziņojuma neatņemama sastāvdaļa. Kā liecina jaunākās nodarbinātības pamatnostādnes¹, šis instruments īpaši noder tam, lai laikus noteiktu galvenās nodarbinātības un sociālās problēmas un atšķirības un noteiktu jomas, kurās politiskā reakcija visvairāk ir nepieciešama. Tas tiek darīts, rūpīgi kontrolējot un izskaidrojot abus līmeņos un katra rādītāja pārmaiņas. Lai 2015. gada pārskatus par valstīm un konkrētai valstij adresētus ieteikumus izstrādātu, problēmas un politiskus ieteikumus labāk pamatojot, Komisija izmantoja rezultātu pārskata datus.

Rezultātu pārskata konstatējumu analīze veicina labāku izpratni par norisēm nodarbinātības un sociālajā jomā. Tas savukārt vērš lielāku uzmanību uz nodarbinātības un sociālajiem rādītājiem Eiropas pusgadā, kā noteikts Piecu priekšsēdētāju ziņojumā par Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu² un izklāstīts nesenajā Paziņojumā par pasākumiem ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanai³. Labāka rezultātu pārskata konstatējumu interpretēšana palīdz objektīvāk noteikt nodarbinātības un sociālās jomas atšķirību tendences. Rezultātu pārskats būtu jāskata kopā ar citu instrumentu konstatējumiem, piemēram, ar Nodarbinātības pārraudzības instrumentu (*EPM*), Sociālās aizsardzības pārraudzības instrumentu (*SAPI*) un makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras rezultātu pārskatu (*MIP*) ar tam nesen pievienotajiem nodarbinātības pamatrādītājiem⁴.

¹ Padomes lēmums par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm, Brisele, 2015. gada 21. septembris, 11360/15

² Pieejams: http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_en.pdf

³ COM (2015) 600 final, 21.10.2015.

⁴ Skat. 2016. gada brīdināšanas mehānisma ziņojums (BMZ)

Nozīmīgas, potenciāli satraucošas tendences un situācijas nodarbinātības un sociālajā jomā, kuras izraisa atšķirības ES mērogā un attiecībā uz kurām ir vajadzīga turpmāka analīze un, iespējams, izlēmīgāka politiskā reakcija, ir konstatētas, izmantojot trīs faktorus, (skat. detalizētās tabulas pielikumā):

- Katras dalībvalsts rādītāja pārmaiņas konkrētā gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem laikposmiem (vēsturiskā tendence);
- Katras dalībvalsts rādītāja novirze no ES un eurozonas vidējā rādītāja vienā un tajā pašā gadā (tas ir esošo nodarbinātības un sociālo atšķirību „momentuzņēmums”);
- Rādītāja pārmaiņas divus gadus pēc kārtas katrā atsevišķā dalībvalstī salīdzinājumā ar pārmaiņām ES un eurozonas līmenī (tas norāda uz sociālekonomiskās konverģences / sociālekonomisko atšķirību dinamiku).

Raugoties uz vēsturisko attīstību un atšķirību no ES vidējā rādītāja, par pamatu ņemot rezultātu pārskatu⁵, redzams, ka krīze dalībvalstīs ir smagi skārusi dažādos veidos un atgūšanās ir nevienmērīga. Aptuveni pusē ES dalībvalstu ir mainījušies vismaz divi rādītāji, un tas rada zināmas bažas.

Sešas dalībvalstis (Grieķija, Horvātija, Kipra, Portugāle, Spānija un Itālija) nodarbinātībā un sociālajā jomā saskaras ar vairākām būtiskām problēmām. Situācija divās dalībvalstīs (Francija un Somija) norāda uz problemātiskām norisēm attiecībā uz bezdarba un jauniešu bezdarba līmeni, Somijā tam seko arī izmantojamo ienākumu samazināšanās. Piecu valstu (Rumānijas, Bulgārijas, Lietuvas, Latvijas un Igaunijas) rādītāji liecina par sociālās atstumtības parādībām. Visbeidzot, divas dalībvalstis (Malta, Luksemburga) raksturo jaukta situācija, kurā viens rādītājs uzrāda problemātisku situāciju, bet cits — labu, bet pasliktinošos situāciju.

Piemēram, Grieķijā situācija ir kritiska visos rādītājos. Horvātijai ir problemātiskas norises un līmeņi attiecībā uz bezdarba, *NEET* un nabadzības rādītājiem. Kiprā kopējā un jauniešu bezdarba līmenis, kā arī nabadzības riska rādītājs liecina par satraucošām tendencēm, kamēr *NEET* līmeni uzskata par vāju, bet tādu, kas uzlabojas. Itālija uzrāda ļoti satraucošas tendences attiecībā uz jauniešu situāciju darba tirgū, kā arī diezgan problemātiskas tendences attiecībā uz kopējo bezdarba līmeni un sociālajiem rādītājiem. Portugālē kopējā un jauniešu

⁵ Sk. sīkāku pārskatu par katru rādītāju sk. iepriekšējā iedaļā.

bezdarba rādītāji joprojām ir satraucoši, bet pēdējā laikā uzlabojas. Sociālajā jomā šīs pozitīvās pārmaiņas vēl nav redzamas, un *AROP* un nevienlīdzības rādītāji vēl joprojām ir augstā līmenī. Spānijā stāvoklis attiecībā uz bezdarbu un *NEET* rādītājiem pēdējā laikā uzlabojas (no problemātiskiem līmeņiem), savukārt attiecībā uz jauniešu bezdarbu, nabadzību un nevienlīdzību joprojām jāuzlabo.

Ņemot vērā, ka Somijai pēdējā laikā trijos nodarbinātības rādītājos reģistrēts ļoti liels pieaugums, šajā valstī attīstība ir negatīva, turklāt pasliktinās mājsaimniecību bruto izmantojamie ienākumi. Francijā kopējā un jauniešu bezdarba līmenis ir augstāks nekā vidēji ES un joprojām palielinās.

Lai gan darba tirgus stāvoklis vairākās valstīs ir stabils vai uzlabojas, satraucošāku situāciju var konstatēt attiecībā uz sociālajiem rādītājiem. Rumānija saskaras ar kritisku situāciju attiecībā uz *NEET*, *AROP* un nevienlīdzības rādītājiem. Bulgārijā ir otrs lielākais pieaugums nevienlīdzības jomā no jau tā augsta līmeņa, savukārt situācija attiecībā uz *NEET* joprojām uzskatāma par vāju (bet tādu, kas uzlabojas). Abi sociālie rādītāji joprojām ir problemātiski Latvijā, Lietuvā un Igaunijā.

Divās dalībvalstīs pārmaiņas liecina par neviendabīgu ainu, dažiem rādītājiem no laba vai no jau problemātiska līmeņa pasliktinoties. Luksemburgā (no joprojām laba līmeņa) ir audzis *NEET* un par problēmām, kurām jāpievērš uzmanība, liecina nevienlīdzības rādītājs. Maltai raksturīgs liels *AROP* (no relatīvi laba līmeņa) un *NEET* līmeņa pieaugums.

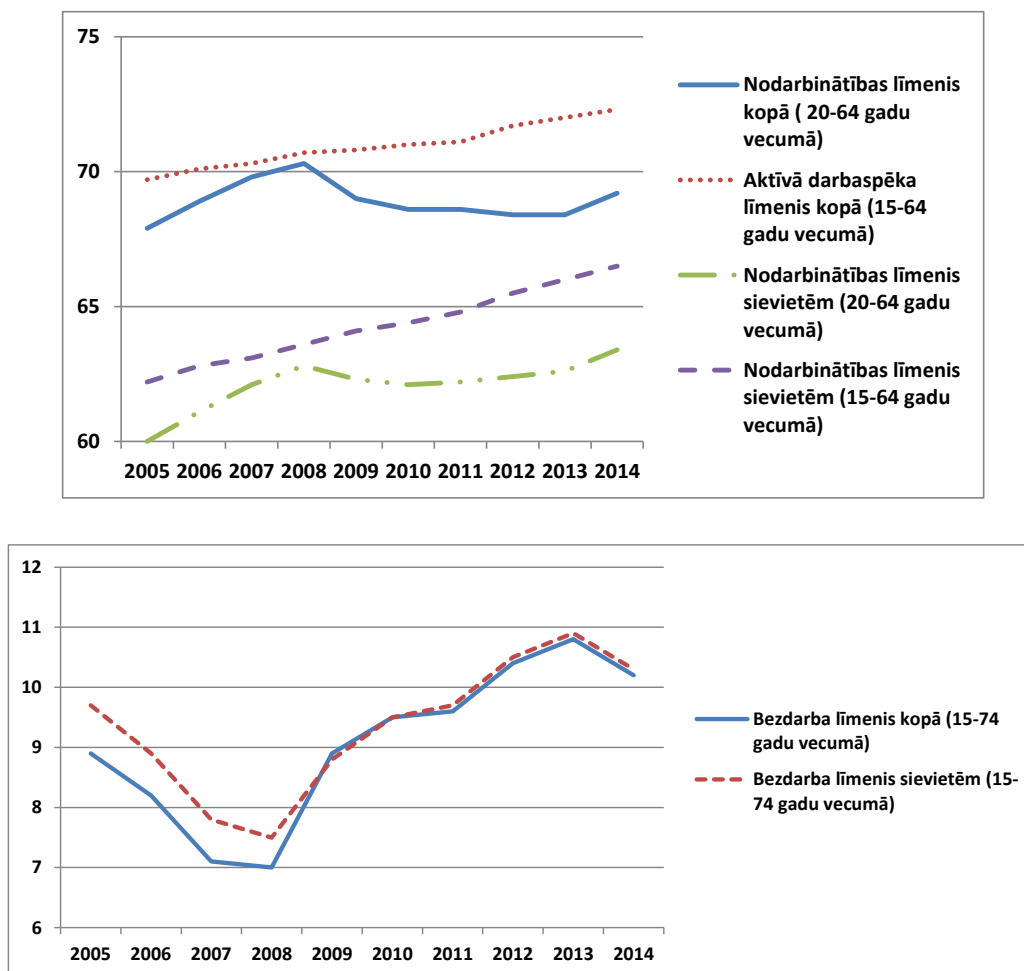
Turklāt visos rādītājos kopumā laba vai ļoti laba situācija ir Austrijā, kaut gan ir vērojams neliela pasliktināšanās attiecībā uz kopējo bezdarba un *NEET* līmeni.

1.2. Darba tirgus tendences un problēmas

2013. gada gaitā Eiropas Savienībā sākās ekonomikas atveseļošanās, un drīz pēc tam sāka uzlaboties darba tirgus rādītāji. Tomēr krīzes dziļuma un lēnās atveseļošanās dēļ, it īpaši euro zonā vēl nav sasniegts reālā IKP pirmskrīzes līmenis. Nodarbinātības līmenis tagad jau atkal palielinās (1. attēls). Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2014. gadā nodarbinātības līmenis (20-64 gadus veciem darba ņēmējiem) palielinājās par 0,8 procentpunktiem, līdz

69,2 % ES-28 dalībvalstīs un par 0,4 procentpunktiem līdz 68,1 % EZ-19 dalībvalstīs⁶. ES-28 un EZ-19 ekonomiskās aktivitātes līmenis (15–64 gadu vecumā) tajā pašā laikā palielinājās attiecīgi par 0,3 un 0,1 procentpunktiem, sasniedzot 72,3 % līmeni. Pastāvīgo bezdarba pieaugumu, kas sākās 2008. gadā, 2013. gadā nomainīja pretēja tendence: bezdarba līmenis (15–74 gadu veciem darba ņēmējiem) ES-28 valstīs laikposmā no 2013. līdz 2014. gadam samazinājās no 10,8 % uz 10,2 % un EZ-19 valstīs — no 12,0 % uz 11,6 %. 2015. gada pirmajā pusē šī tendence apstiprinājās, bezdarba līmenim salīdzinājumā ar to pašu periodu 2014. gadā ES-28 valstīs samazinoties par 0,7 procentpunktiem un eurozonā — par 0,5 procentpunktiem.

1. attēls. Nodarbinātības, bezdarba un aktīvā darbaspēka līmenis ES-28 — kopā un sievietes vidū



Avots: Eurostat, DSA

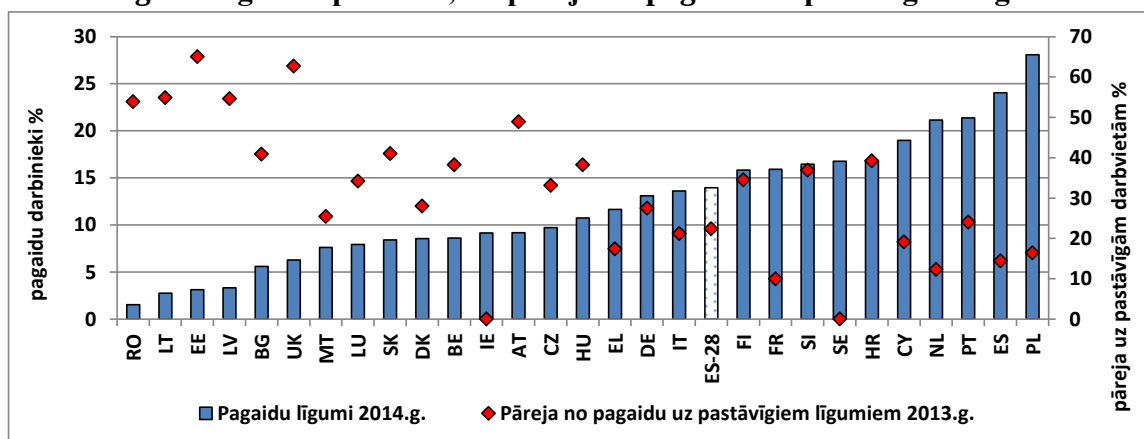
⁶ [2015 update when available]

Nodarbinātības un bezdarba tendences ir atkarīgas no darba atrašanas un darba atstāšanas rādītāju pārmaiņām. Darba atrašanas rādītāji salīdzinājumā ar 2013. gada sākumu, kad tie bija zemi, ir uzlabojušies, turklāt kopš 2012. gada sākuma ir sākuši samazināties darba atstāšanas rādītāji. Novērotā bezdarba samazināšanās 2013. un 2014. gadā galvenokārt bija saistīta ar darba atstāšanas rādītāju samazinājumu, savukārt darba atrašanas rādītāji gan uzlabojas, tomēr joprojām nesasniedz pirmskrīzes līmeni un īpaši zemi vēl aizvien ir darba meklētājiem, kas ilgi bijuši bez darba.

Nodarbinātības izaugsmes dinamika dažādām dalībvalstīm, ekonomikas nozarēm un līgumu veidiem ir atšķirīga. 2014. gadā salīdzinājumā ar 2013. gadu visās dalībvalstīs, izņemot Somiju (-0,2 procentpunkti), Austriju (-0,4) un Nīderlandi (-0,5) nodarbinātības līmenis (vecumgrupā no 20–64 gadiem) palielinājās. Tomēr līmeņi joprojām ir atšķirīgi un 2014. gadā bija no 53,3 % Grieķijā un nedaudz zem 60 % Horvātijā, Itālijā un Spānijā līdz vairāk nekā 75 % Nīderlandē (75,4 %), Dānijā (75,9 %), Apvienotajā Karalistē (76,2 %), Vācijā (77,7 %) un Zviedrijā (80,0 %). Kas attiecas uz pārmaiņām nozarēs, nodarbinātības līmeņis tagad uzlabojies lielākajā daļā nozaru, arī tajās, kuras krīze skāra vissmagāk, piemēram, lauksaimniecībā, būvniecībā un rūpniecībā. Attiecībā uz līgumu veidiem — saskaņā ar iepriekšējām prognozēm pēdējos gados nodarbinātība ļoti nepastāvīga ir bijusi pagaidu darba līgumiem, savukārt pastāvīgāka — pastāvīgiem vai pašnodarbinātības līgumiem, attiecībā uz kuriem stāvoklis kopš 2011. gada gandrīz nav mainījies. Kopš 2013. gada kopējā nodarbinātības līmeņa pieauguma pamatā galvenokārt ir pagaidu līgumu skaita pieaugums. Kā redzams 2. attēlā, starp dalībvalstīm pagaidu līgumu izmantošanas ziņā ir būtiskas atšķirības: 2014. gadā to apjoms svārstījās no mazāk par 5 % Rumānijā un Baltijas valstīs līdz vairāk par 20 % Nīderlandē, Portugālē, Spānijā un Polijā. Dažādās valstīs atšķiras arī rādītāji, kas raksturo pāreju no pagaidu uz pastāvīgiem darba līgumiem, un šķiet, ka pārejas līmenis visaugstākais ir tajās valstīs, kurās pagaidu darba līgumu procents ir viszemākais (un otrādi). Gan pagaidu darba līgumu īpatsvars, gan rādītāji, kas raksturo pāreju no pagaidu uz pastāvīgiem darba līgumiem, parāda darba tirgu elastīgumu. Šie rādītāji, iespējams, arī atspoguļo nodarbinātības aizsardzības tiesību aktu atšķirības dažādās valstīs un to, cik lielā mērā valstu darba tirgiem ir raksturīga piederīgo un nepiederīgo (*insider–outsider*) darbinieku ietekme. Šī 2. attēlā atspoguļotā problēma īpašas bažas raisa valstīs, kurās plaši tiek izmantoti pagaidu līgumi, jo tie bieži vien nedod iespēju dabūt pastāvīgu pilnslodzes darbu.

Nestandarta darba līgumi ir vairāk izplatīti sievietēm, jauniešu un ārkārtas fiziskā darba veicēju vidū. Šie līgumi, šķiet, saistās ar ierobežotu atalgojumu un ir vairāk sastopami zemu atalgotiem darba ņēmējiem⁷. Cits nodarbinātības nestabilitātes aspekts ir tas, cik plaši sastopams ir nebrīvprātīgs nepilnas slodzes darbs, kura apjoms palielinājies no 16,7 % līdz 19,6 % no kopējās nodarbinātības, un cik izplatīts un daudzveidīgs ir gadījuma darbs⁸.

2. attēls. Pagaidu līgumu īpatsvars, un pāreja no pagaidu uz pastāvīgiem līgumiem



Avots: Eurostat, DSA un SILC. Īss apraksts: dati par pāreja no pagaidu uz pastāvīgiem līgumiem Bulgārijā, Grieķijā, Portugālē un Horvātijā attiecas uz 2012. gadu un Austrijā — uz 2014. gadu. Par Īriju un Zviedriju šie dati nav pieejami.

Nodarbinātības dinamika atspoguļo (neto) tendences darbvietu izveidē, un par nodarbinātības pieauguma dzinēj spēku parasti uzskata mazos un vidējos uzņēmumus (MVU). Laikā no 2002. līdz 2010. gadam 85 % jauno darbvietu Eiropas Savienībā tika izveidotas mazajos un vidējos uzņēmumos. Turpretī no 2010. līdz 2013. gadam nodarbinātība ES mazajos un vidējos uzņēmumos par 0,5 % samazinājās. Līdz šim daudzās dalībvalstīs nefinansiālajam sektoram kredīti ir pieejami ierobežoti, kas izskaidrojams gan ar piedāvājuma, gan pieprasījuma faktoriem, pie kuriem pieder arī nozares pārstrukturēšana un aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanās pēc finanšu krīzes. Finansējuma mazā piekļūstamība, visdrīzāk, arī ierobežos jaunuzņēmumu (*start-ups*) skaitu. 2014. gadā pašnodarbināto skaits auga aptuveni tādā pašā tempā kā nodarbinātības rādītājs; pašnodarbinātības rādītājs ES līmenī palika nemainīgs, 14,6 %, kas ir mazāk par 2004.–2006. gadā konstatētajiem 15 %. Pašnodarbināto īpatsvars sievietēm joprojām ir aptuveni 10 %, savukārt pašnodarbināto vīriešu īpatsvars ir apmēram viena piektdaļa. Pašnodarbinātības līmenis un tā pārmaiņas dalībvalstīs ļoti atšķiras un atspoguļo tādus

⁷ ESAO (2015.) — *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*.

⁸ Eurofound (2015) — *Developments in working life in Europe: EurWORK annual review 2014* [Pārmaiņas darba mūžā Eiropā: EurWORK 2014. gada pārskats].

faktorus kā pamatnosacījumi, nacionālais uzņēmējdarbības gars un iespējas strādāt algotu darbu. Līmenis pirms 10 gadiem vērojamo krietni pārsniedz Nīderlandē, Slovākijā, Slovēnijā, Grieķijā, Apvienotajā Karalistē un Čehijas Republikā.

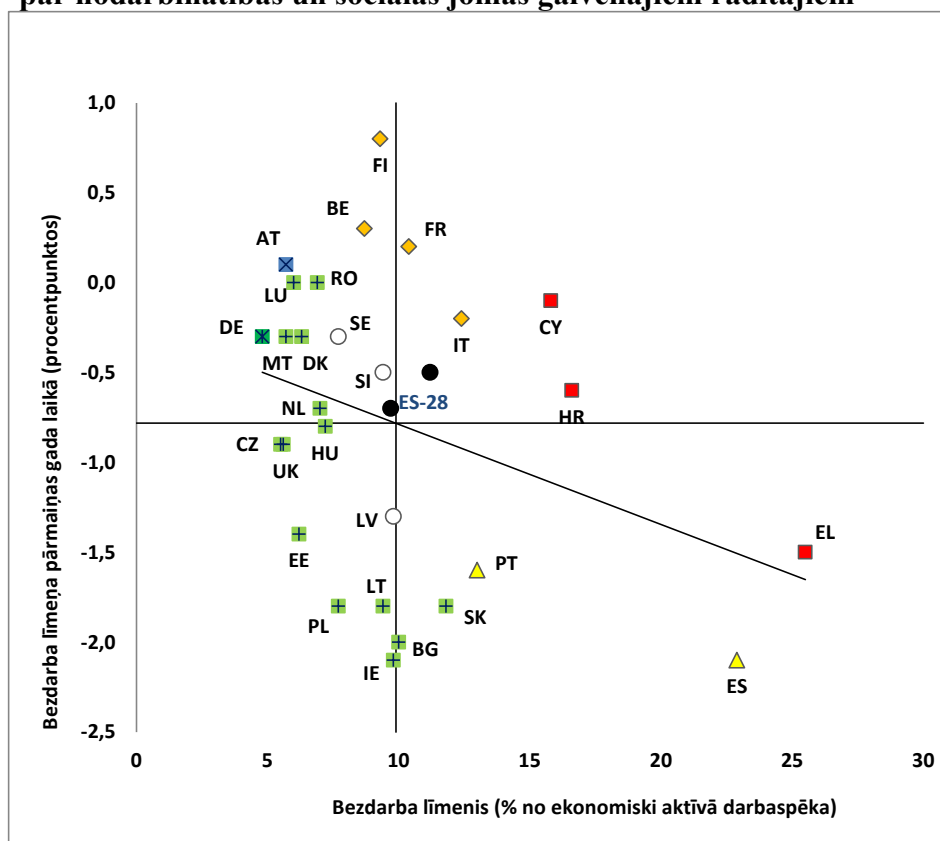
Ekonomiski aktīvā darbaspēka līmenis dažādās iedzīvotāju grupās un dalībvalstīs atšķiras. Tam ir stabilāka dinamika nekā nodarbinātības līmenim, un tas var norādīt tikai uz nelielu apņēmības zudumu. Tāpat kā ilglaika tendences, šie līmeņi atsevišķām grupām, jo īpaši sievietēm un gados vecākiem darba ņēmējiem, liecina par konsekventu pieaugumu, savukārt mazkvalificētiem darbiniekiem un jauniešiem vecumā no 15 līdz 24 gadiem ekonomiskās aktivitātes līmenis ir pazeminājies. Lai gan laika gaitā ekonomiskās aktivitātes līmeņa atšķirības gan starp vīriešiem un sievietēm, gan arī starp vecāka gadagājuma un pamatvecuma darba ņēmējiem ir samazinājušās, tās joprojām ir diezgan lielas. ES-28 dalībvalstīs 2014. gadā ekonomiski aktīvu sieviešu īpatsvars bija 66,5 % un, lai gan dzimumu īpatsvaru starpība no 2010. gada 13,2 procentpunktiem bija sarukusi līdz 11,5 procentpunktiem, zemāks nekā vīriešu īpatsvars. Dzimumu atšķirības pilna laika/nepilna laika nodarbinātībā papildina atšķirības ekonomiski aktīva darbaspēka līmenī un izpaužas vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirībās, kas darba mūžā uzkrājas kā pensiju ienākumu atšķirības. Laikā no 2010. līdz 2014. gadam starpība starp vecāka gadagājuma (55–64 gadi) un pamatvecuma (25–54 gadi) darba ņēmēju ekonomiskās aktivitātes līmeni samazinājās no 35,4 uz 29,6 procentpunktiem. Savukārt atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem un starp personām ar invaliditāti un bez tās nav mazinājušās. Kopējās ekonomiskās aktivitātes līmeņi dažādās valstīs un konkrētās iedzīvotāju grupās joprojām ir ļoti atšķirīgi (2014. gadā no 63,9 % Itālijā līdz 81,5 % Zviedrijā) un atspoguļo ekonomisko apstākļu, institucionālo nosacījumu un darba ņēmēju individuālo vēlmju atšķirības.

Bezdarba un jauniešu bezdarba līmenis ir sācis pazemināties, bet ne visās dalībvalstīs, un starp valstīm joprojām ir visai lielas atšķirības. Spriežot pēc konstatējumiem rezultātu pārskatā par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem, Eiropā vērojama zināma konverģence attiecībā uz bezdarba līmeni, straujāk nekā vidēji tam pazeminoties dalībvalstīs, kurās šis līmenis bijis ļoti augsts (vislabākie piemēri šeit ir Spānija un Portugāle, tām seko Grieķija). Tomēr, kā redzams 3. attēlā, 2015. gada pirmajā pusgadā bezdarba līmeņa diapazons bija no 5 % Vācijā līdz vairāk nekā 20 % Spānijā un Grieķijā. Ļoti augsts bezdarba līmenis ir Horvātijā un Kiprā, kurā tas aizvien vēl palielinās.

Negatīva tendence ar pieaugumu, kas būtiski pārsniedz vidējo, vērojama vairākās valstīs, kurās ir relatīvi labāka bezdarba situācija. Tā ir Beļģijā, Francijā, Somijā un Austrijā (tomēr pēdējā bezdarba līmenis joprojām ir ļoti zems — 5,1 %). Vislielākais pieaugums — par 0,8 procentpunktiem — ES-28 dalībvalstu vidū ir Somijā. Kaut arī Itālijā bezdarbs samazinās, samazināšanās temps salīdzinājumā ar vidējo rādītāju ir lēns. Šīs tendences ir rūpīgi jāanalizē, jo tās var kļūt par ilglaicīgām.

Dzimumu griezumā bezdarba līmeņa pazemināšanās kopumā vīriešiem un sievietēm ir līdzīga (ES-28 valstīs attiecīgi par 0,8 un 0,7 procentpunktiem). Sieviešu bezdarba līmenis problemātisks saglabājas Dienvidēiropā (jo īpaši Grieķijā un Spānijā) un dažās Austrumeiropas valstīs (Horvātijā, Slovākijā).

3. attēls. Bezdarba līmenis un tā pārmaiņas gada laikā, kā norādīts rezultātu pārskatā par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem

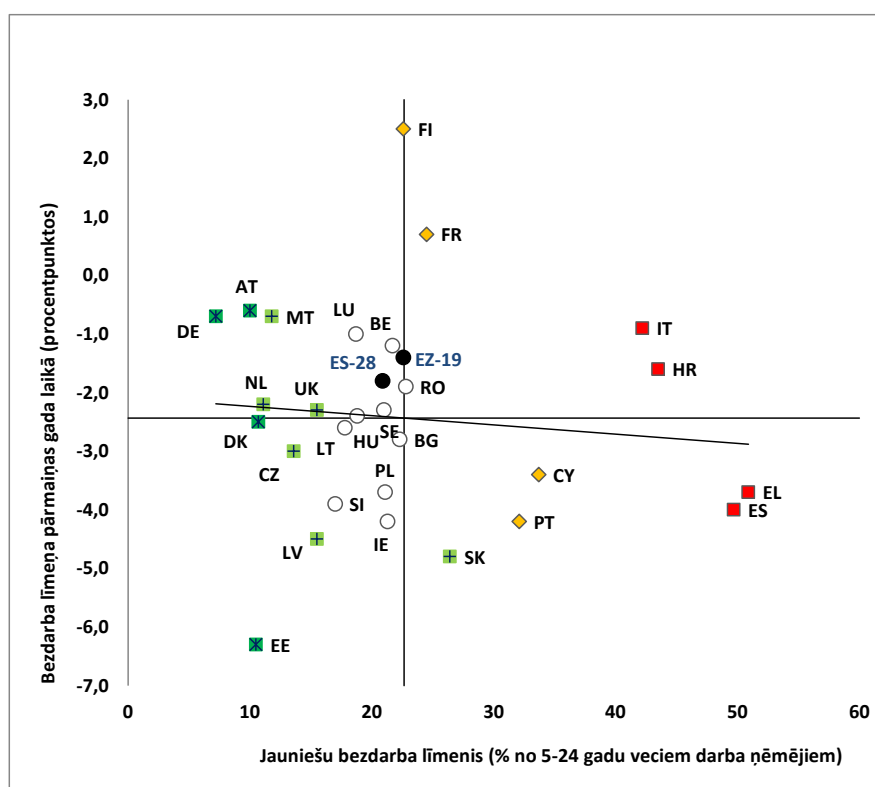


Avots: Eurostat, DSA, (EMPL ĢD aprēķini). Laikposms: 2015. gada 1. pusgads un pārmaiņas gada laikā attiecībā pret 2014. gada 1. pusgadu. Piezīme: Asu krustpunktā ir nesvērtais ES-28 vidējais. ES-28 un EZ-19 attiecas uz attiecīgajiem svērtajiem vidējiem. Skaidrojumi ir norādīti pielikumā.

Kā redzams 4. attēlā, attiecībā uz jauniešu bezdarba līmeni atšķirības starp valstīm ir vēl lielākas. Divās dalībvalstīs (Grieķijā un Spānijā) jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir apmēram 50 %, divās (Itālijā un Horvātijā) — virs 40 %, un divās (Kiprā un Portugālē) —

virs 30 %; šajās valstīs ir arī visaugstākie sieviešu bezdarba rādītāji. Lai gan regresijas taisnes negatīvais slīpums liecina, ka starp dalībvalstīm ir sākusies konverģence, minētajās valstīs samazināšanās tempam būtu jāpaātrinās, lai jauniešu bezdarbs ātrāk saruktu līdz pieņemamam līmenim. Šajā grupā Portugāle, šķiet, ir valsts, kurā konverģence ir visstraujākā. Dažās valstīs (arī Francijā un Somijā) pazīmes liecina, ka, neraugoties uz relatīvi labu sākumpozīciju, jauniešu bezdarbs pieaug. Situācijai Somijā būtu jāveltī īpaša uzmanība, jo attiecīgajā periodā tur palielinājums bijis par 2.5 procentpunktiem un tas atspoguļo sliktos ekonomiskos apstākļus (lielākais kopējā bezdarba līmeņa pieaugums ES-28 dalībvalstīs).

4. attēls. Jauniešu bezdarba līmenis un tā pārmaiņas gada laikā, kā norādīts rezultātu pārskatā par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem

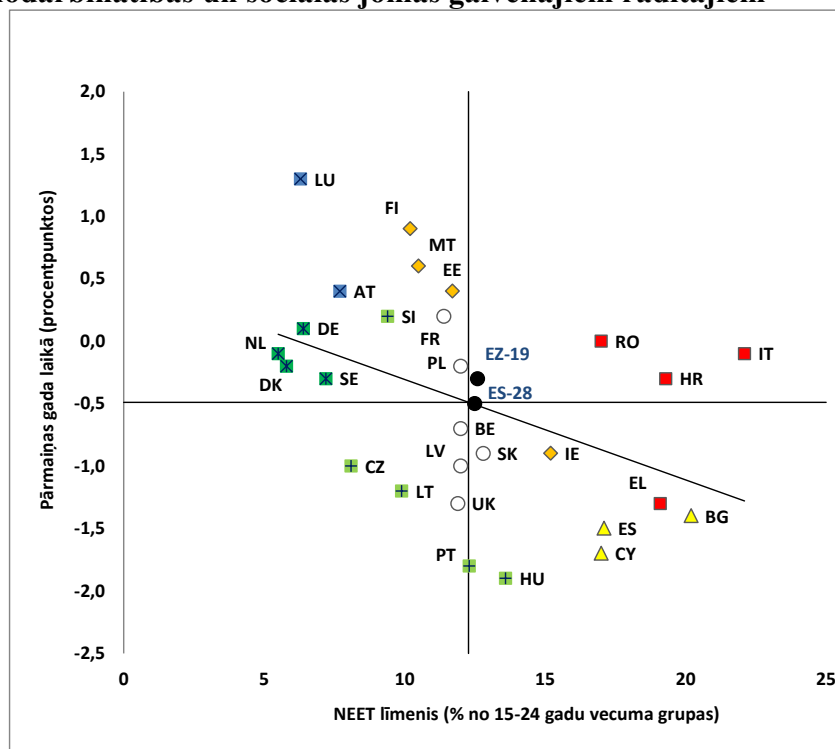


Avots: Eurostat, DSA, (EMPL ĢD aprēķini). Laikposms: 2015. gada 1. pusgads un pārmaiņas gada laikā attiecībā pret 2014. gada 1. pusgadu. Piezīme: Asu krustpunktā ir nesvērtais ES-28 vidējais. ES-28 un EZ-19 attiecas uz attiecīgajiem svērtajiem vidējiem. Skaidrojumi ir norādīti pielikumā.

Samazinās arī to jauniešu īpatsvars, kuri nav nedz nodarbināti, nedz iesaistīti izglītībā vai apmācībā (rādītājs *NEET*) (5. attēls). Tomēr vairākās valstīs (Īrijā, Kiprā, Spānijā, Rumānijā, Grieķijā, Horvātijā, Bulgārijā un Itālijā) joprojām ir reģistrēts ļoti augsts *NEET* (pēdējās divās nosauktajās valstīs tas pārsniedz 20 %). Sievietēm visaugstākais *NEET* īpatsvars ir arī Grieķijā, Itālijā, Rumānijā un Bulgārijā. Šķiet, ka Spānijā, Bulgārijā, Grieķijā un Kiprā notiek diezgan strauja konverģence, turpretī Itālija, Horvātija un Rumānija

pielāgojas (ja vispār pielāgojas) nepietiekami strauji. Arī šajā aspektā dažām dalībvalstīm ar *NEET* rādītājiem, kas ir relatīvi zemi vai tuvu pie vidējiem, gada pārmaiņu skaitļi būtiski pārsniedz ES vidējos. Šāda situācija ir Luksemburgā, Austrijā, Somijā un Maltā.

5. attēls. *NEET* līmenis un pārmaiņas gada laikā, kā norādīts rezultātu pārskatā par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem



Avots: Eurostat, DSA, (EMPL ĢD aprēķini). Pārtraukta rinda, Francija un Spānija. Laikposms: 2014. gada līmenis un pārmaiņas gada laikā attiecībā pret 2013. gadu. Piezīme: Asu krustpunktā ir nesvērtais ES-28 vidējais. ES-28 un EZ-19 attiecas uz attiecīgajiem svērtajiem vidējiem. Skaidrojumi ir norādīti pielikumā.

Lielākajā daļā valstu ir uzlabojušies priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas rādītāji.

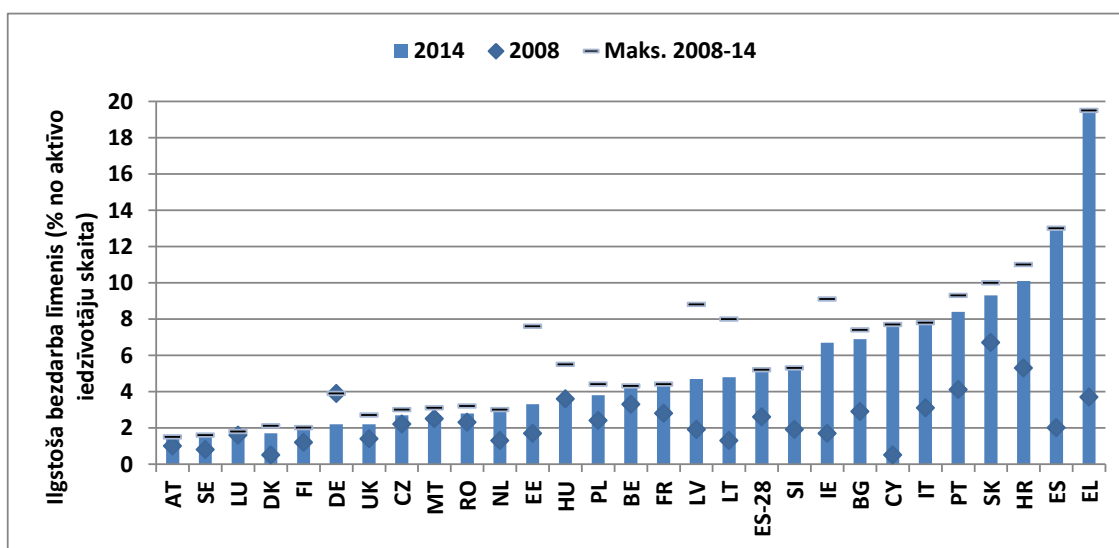
2014. gadā salīdzinājumā ar 2013. gadu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas gadījumu skaits samazinājās 20 dalībvalstīs, savukārt Igaunijā tika novērots relatīvi liels pieaugums. Pozitīvas tendences ir lielākajā daļā dalībvalstu, bet vairākās valstīs rādītāji ir īpaši augsti (Maltā, Itālijā, Portugālē un Spānijā). Turklāt ārvalstīs dzimušu jauniešu vidū rādītāji ir vidēji par 10 procentpunktiem augstāki nekā attiecīgajā valstī dzimušiem jauniešiem, Grieķijā un Itālijā šī starpība sasniedz 20 procentpunktus⁹.

Lai gan ir vispārēja darba tirgus situācijas uzlabošanās, vairākās dalībvalstīs joprojām ir ļoti augsts ilgstošā bezdarba līmenis. Ilgstošā bezdarba līmenis 2008.–2014. gadā pēc ekonomikas krīzes pieauga visās dalībvalstīs, izņemot Vāciju (6. attēls). Kopumā rādītāji vēl aizvien ir augsti, jo īpaši Grieķijā un mazākā mērā Spānijā, kurās 2014. gada rādītāji joprojām

⁹ Sk. "Izglītības un apmācības pārskats 2015" (http://ec.europa.eu/education/tools/et-monitor_en.htm).

ir tuvu augstākajam līmenim. Relatīvi vairāk nekā citas darba tirgus grupas ilgstošais bezdarbs skar vīriešus, jauniešus un mazkvalificētus darba ņēmējus un jo īpaši tādas personas, kam ir aktualitāti zaudējušas profesijas un kas strādā nozarēs, kurās vērojama lejupslīde. Būtisks faktors, kas nosaka ilgstošā bezdarba līmeņa un ilgstošā bezdarba īpatsvara palielināšanos vai samazināšanos, joprojām ir kopējais ekonomikas stāvoklis, tomēr ir arī spēcīgas tikai atsevišķām valstīm piemītošas izpausmes, kas lielākoties saistītas ar institucionālām atšķirībām.

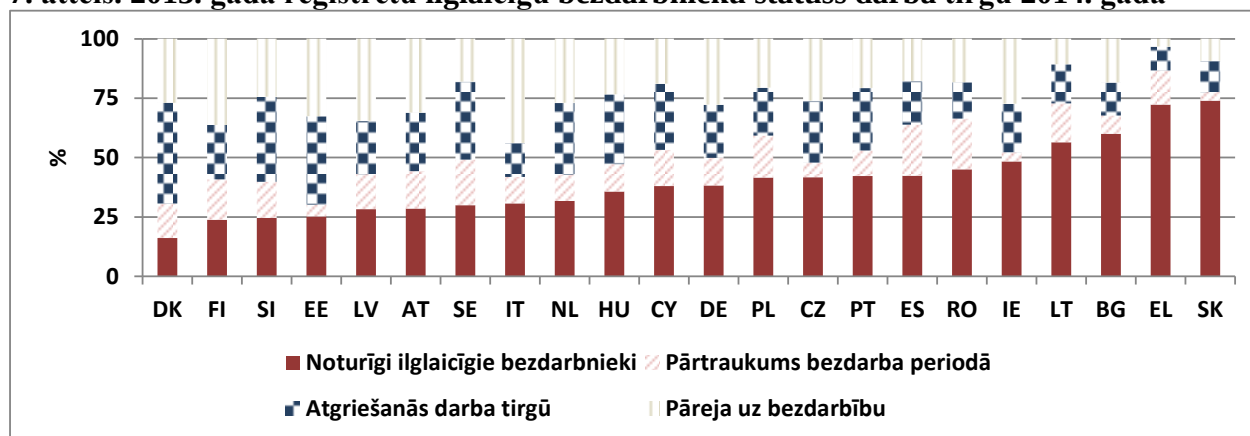
6. attēls. Ilgstošā bezdarba līmenis (2008, 2014 un maksimālie līmeņi)



Avots: *Employment and Social Developments in Europe (ESDE) 2015*, Eiropas Komisija

Ilgstošā bezdarba dinamika dalībvalstīs atšķiras. 7. attēlā sniegti dati par ilglaicīgu bezdarbnieku statusa pārmaiņām 2013.–2014. gadā. Vairākās dalībvalstīs ilgstošā bezdarba noturības rādītāji (ilglaicīgie bezdarbnieki, kas gadu vēlāk joprojām nav atraduši darbu) ir diezgan augsti un sasniedz līmeni, kas Lietuvā, Bulgārijā, Grieķijā un Slovākijā pārsniedz 50 %. Savukārt Dānijā, Zviedrijā, Igaunijā un Slovēnijā atgriešanās darba tirgū notiek relatīvi bieži. Iespējams, ka pāreja uz bezdarbību liecina par cerību zaudējuša bijušā strādājošā efektu un tā ir jo īpaši raksturīga Itālijai un nedaudz mazākā mērā Somijai, Igaunijai un Latvijai.

7. attēls. 2013. gadā reģistrētu ilglaicīgu bezdarbnieku statuss darba tirgū 2014. gadā

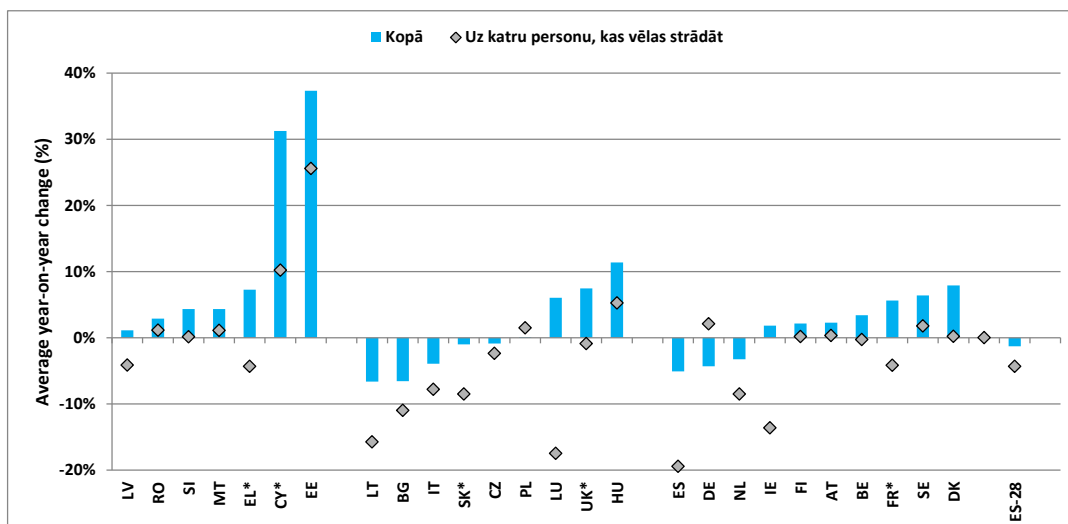


Avots: *Employment and Social Developments in Europe (ESDE) 2015*, Eiropas Komisija

Lai gan ilglaicīgo bezdarbnieku situācija lielākoties ir nelabvēlīga, kopējie izdevumi aktīvai darba tirgus politikai (ADTP) diezgan daudzās dalībvalstīs ir samazinājušies, liecinot par budžeta grūtībām. No 2007. līdz 2012. gadam kopējie izdevumi (kā daļa no 2007. gada IKP) samazinājās 8 dalībvalstīs, un izdevumi uz katru personu, kas vēlas strādāt, samazinājās 13 valstīs (8. attēls). Šie izdevumi galvenokārt pieauga dalībvalstīs, kurās līmenis 2007. gadā bija relatīvi zems. Lai gan jaunākie dati par valstu izdevumiem vēl nav pieejami, nav paredzams, ka tie kopumā būtu būtiski uzlabojušies, jo daudzās dalībvalstīs budžets joprojām ir ierobežots arī pēc 2012. gada. Turklāt diezgan daudzās dalībvalstīs ADTP izdevumi nav paredzēti tieši ilglaicīgajiem bezdarbniekiem, apmēram pusē dalībvalstu šim mērķim atvēlēti mazāk nekā 20 % no to kopapjoma. Vairākās dalībvalstīs, šķiet, laika gaitā ilglaicīgiem bezdarbniekiem ir arī samazinājušies valsts nodarbinātības dienestu atbalsts, sociālie pabalsti un izglītības un apmācības piedāvājumi, kas varētu būt izskaidrojams ar grūtībām kontaktēties ar bezdarbniekiem, kuri nestrādā jau ļoti ilgi (2 gadi un vairāk)¹⁰.

8. attēls. ADTP izdevumu faktiskais pieaugums gadā, 2007.–2012. gads

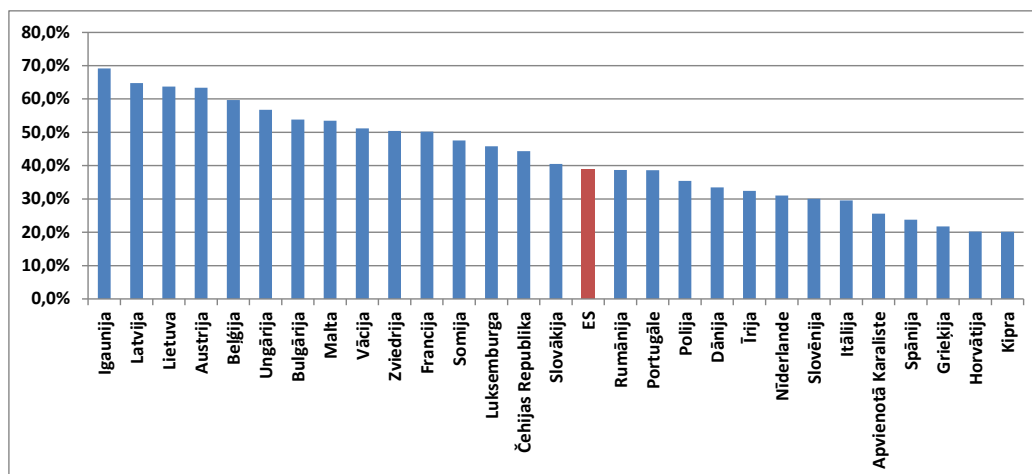
¹⁰ "Preventing and Fighting Long-Term Unemployment", *Employment and Social Developments in Europe*, 2015, Eiropas Komisija.



Avots: Eurostat, DTP datubāze. EMPL ĢD aprēķini par ES-28 vidējo vērtību. Piezīme: dalībvalstis sakārtotas izdevumu grupās (zemi/vidēji/augsti izdevumi) saskaņā ar 2007. gada ALMP (kat. 1–7, % no IKP). Datu trūkuma dēļ, lai noteiktu kopējo aplēsi par ES-28, 2011.–2013. gada periodam attiecībā uz Apvienoto Karalisti un Grieķiju izmantoja 2010. gada vērtību un attiecībā uz Spāniju, Franciju, Kipru, Maltu un Rumāniju arī 2013. gadam izmantoja 2012. gada vērtību; Horvātijā netika ņemta vērā. Horvātijā un Portugālē nav iekļautas datu trūkuma un pārtrauktu rindu dēļ. *Ņemot vērā rindu pārtraukumus, attiecībā uz Grieķiju, Franciju un Apvienoto Karalisti 2007.–2012. gada vidējo rādītāju vietā izmantoja 2007.–2010. gada vidējos rādītājus, attiecībā uz Slovākiju — 2008.–2012. gada periodu un attiecībā uz Kipru — 2007.–2011. gada periodu.

Ilglaiču bezdarbnieku zemāka iesaiste darba tirgū var saasināt jau esošās prasmju trūkuma problēmas. Ja tiek mazāk tērēts (ilglaiču) bezdarbnieku iesaistīšanai darba tirgū, jo īpaši mācībām, viņi nevar iegūt prasmes, kas vajadzīgas, lai atgūtu nodarbinātību. Tāds kurss ne vien pastiprinātu bezdarba līmeņa noturību, bet arī saasinātu jau esošās prasmju trūkuma problēmas. Kā redzams 9. attēlā, par grūtībām atrast darbiniekus, kuriem ir vajadzīgās prasmes, sūdzas liela daļa darba devēju vairākās dalībvalstīs. Relatīvi lielas grūtības ir Baltijas valstīs (tās var būt saistītas ar iedzīvotāju relatīvi lielu aizplūdumu no tām uz citām ES dalībvalstīm) un tādās valstīs ar zemu bezdarba līmeni kā Austrija, Beļģija un Vācija. Mazāk tiek ziņots par grūtībām tādās dalībvalstīs kā Spānija, Grieķija, Horvātijā un Kiprā, kur darbaspēka piedāvājuma trūkums neierobežo darbā pieņemšanu. Prasmju trūkumu mazināt varētu turpmāki ieguldījumi kvalitatīvākā mūžizglītībā. Pēc Eurostat datiem, laikā no 2009. līdz 2014. gadam dalība mūžizglītībā pieauga lielākajā daļā dalībvalstu (izņemot Horvātiju, Kipru, Grieķiju, Poliju, Spāniju un Slovēniju), bet joprojām ir lielas atšķirības, un 2014. gada dati par piedalīšanos mūžizglītībā variējas no 1,5 % Rumānijā un 1,8 % Bulgārijā līdz vairāk nekā 25 % Somijā, Zviedrijā un Dānijā.

9. attēls. Eiropas uzņēmumu grūtības atrast darbiniekus ar vajadzīgajām prasmēm, 2013. gads



Avots: 3. Eiropas uzņēmumu apsekojums (2013.), *Eurofound* (Piezīme: Uzņēmumi, kas uz jautājumu “Vai jūs uzņēmumam bija grūtības atrast darbiniekus ar vajadzīgajām prasmēm?” atbildēja apstiprinoši; īpatsvars)

Grūti atrast darbiniekus var būt dažādu cēloņu dēļ, no kuriem viens ir tas, ka darba ņēmējiem trūkst vajadzīgo prasmju. Tomēr nesenie pētījumi par prasmju neatbilstību norāda, ka tikai mazāk nekā puse no darbā pieņemšanas sarežģījumiem varētu būt saistīta ar faktisku prasmju trūkumu: gandrīz trešdaļa ir izskaidrojama ar nepievilcīgu darba samaksu. Netipisks darba laiks un apmācības iespēju trūkums darbavietā, kā arī nepievilcīga darba samaksa — tas viss samazina darba devēju spēju piesaistīt darbiniekus. Turklāt pētījumi liecina, ka darbiniekus ar nepieciešamajām prasmēm bieži vien nespēj atrast tie uzņēmumi, kuri nevēlas piedāvāt ilgtermiņa līgumus¹¹.

Eiropas izaugsmes potenciālu apdraud ES prasmju bāzes strukturālās nepilnības. ESAO un EK pētījuma par pieaugušo prasmēm ("Survey on Adult Skills (PIAAC)") nesen publicētie dati liecina, ka aptuveni 20 % darbspējīgā vecuma iedzīvotāju ir tikai zems pamatprasmju līmenis, un dažās valstīs (Francija, Spānija, Itālija) šādu cilvēku īpatsvars ir pat lielāks. Liels tādu cilvēku īpatsvars, kam ir ļoti labas pamatprasmes, ir tikai dažās valstīs (Igaunija, Dānija, Somija, Nīderlande un Zviedrija), un situācija lielākajā daļā Eiropas valstu ne tuvu nav tāda kā tajās ārpus Eiropas valstīs, kurām ir visaugstākie rādītāji (piemēram, Japāna vai Austrālija). Dati par digitālajām prasmēm liecina, ka 2014. gadā attiecīgo prasmju nebija vidēji 22 % ES iedzīvotāju, un šis īpatsvars atšķiras atkarībā no valsts: sākot no 5 % Luksemburgā līdz 45 % Bulgārijā un 46 % Rumānijā¹². Ņemot vērā, ka, lai produktīvi funkcionētu digitālajā sabiedrībā, indivīdam ir nepieciešamas par zemu līmeni (piemēram, vienīgi spēja nosūtīt e-

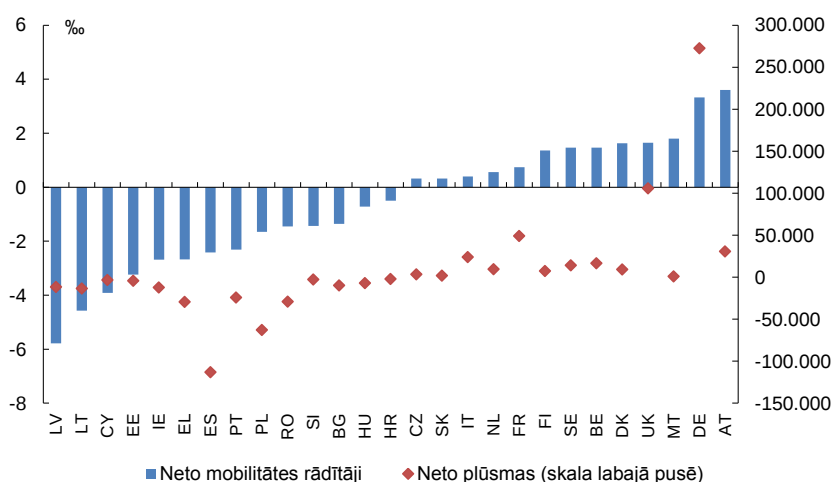
¹¹ “Atbalsts prasmju attīstībai un atbilstībai ES”: *Employment and Social Developments in Europe*, 2015, Eiropas Komisija.

¹² Saskaņā ar digitālo prasmju salikto indeksu, kurš balstās uz digitālo prasmju iegūšanas sistēmu: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/lb-na-26035-enm.pdf>.

pastus) augstākas prasmes, 40 % ES iedzīvotāju ir uzskatāmi par nepietiekami digitāli kompetentiem. Dati par valdības tēriņiem apstiprina, ka palielinās nepietiekamu ieguldījumu risks cilvēkkapitālā, jo valsts izdevumi izglītībai kopš 2010. gada ir samazinājušies par 3,2 % un 2013. gadā (pētījuma pēdējā gadā) tie samazinājušies vienpadsmit dalībvalstīs. Izglītībā un prasmju apguvē Eiropa līdzekļus neiegulda rezultatīvi, un tas savukārt apdraud tās konkurētspēju vidējā termiņā un darbaspēka izredzes atrast darbu.

Darbaspēka mobilitāte ir potenciāli svarīgs korekcijas mehānisms bezdarba līmeņa atšķirību mazināšanā starp valstīm un prasmju trūkuma novēršanā. 10. attēlā redzami mobilitātes rādītāji ES teritorijā liecina par diezgan skaidru tendenci: iedzīvotāji izbrauc no tām valstīm, kuras vissmagāk skārusi krīze, uz valstīm, kuras pārdzīvojušas krīzi diezgan labi. Tas ir palielinājies uz ilgāku laiku izbraucošo cilvēku plūsmu no Centrāleiropas un Austrumeiropas uz bagātākajām Eiropas ziemeļrietumu valstīm. Absolūtos skaitļos tīrais izbraukušo skaits ir vislielākais Spānijā un Polijā, bet tīrais iebrukušo skaits – Vācijā un Apvienotajā Karalistē. Kopumā mobilitāte starp ES valstīm joprojām ir neliela. Mobilie iedzīvotāji parasti ir jauni un labi izglītoti, un tādējādi viņi palīdz risināt prasmju trūkuma problēmu uzņēmējvalstīs, taču rada arī dažas problēmas valstīs, no kurām aizbrauc, pat tad ja veic naudas pārskaitījumus uz savu valsti¹³. Kvalifikāciju pilnīga pārredzamība un salīdzināmība visā ES atvieglotu darbinieku mobilitāti, palīdzot darba devējiem saprast kvalifikāciju, ko indivīds ir ieguvis citā dalībvalstī, un tai uzticēties. Šā mērķa īstenošanai dalībvalstis norāda savu kvalifikāciju atbilstību Eiropas kvalifikāciju sistēmai.

10. attēls. Neto mobilitātes rādītāji un plūsmas ES teritorijā, 2013. Gads

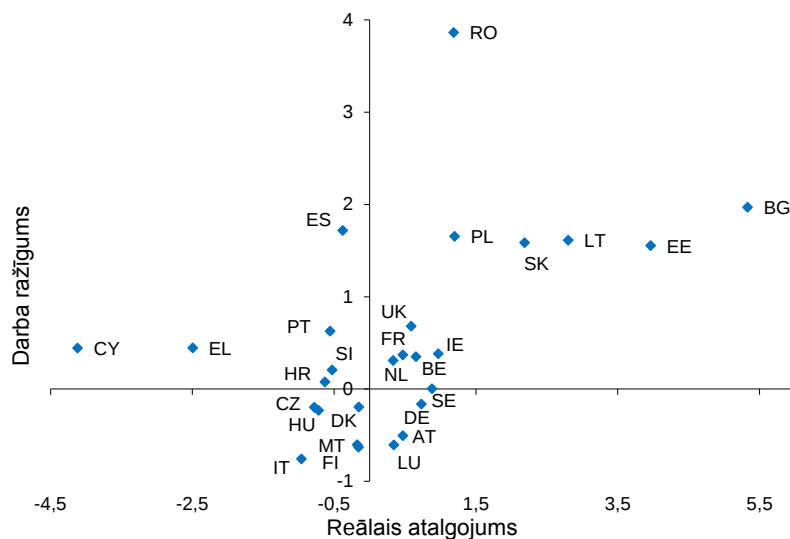


¹³ *Employment and Social Developments in Europe*, 2015, Eiropas Komisija.

Avots: *Labour Market and Wage Developments in Europe*, 2015, Eiropas Komisija. Piezīme: Luksemburga nav iekļauta krasi izlecošas vērtības dēļ. Neto mobilitātes rādītājus ES teritorijā aprēķina kā starpību starp imigrāciju un emigrāciju no citām ES valstīm un uz tām attiecībā pret visiem iedzīvotājiem gada sākumā uz 1000 iedzīvotājiem.

Lielākajā daļā dalībvalstu algu attīstība, šķiet, atbilst ražīgumam un ir palīdzējusi īstenot līdzsvarošanu eurozonā. Līdz 2008. gadam darbaspēka izmaksas uz vienu vienību eurozonas valstīs ar budžeta deficītu pieauga straujāk nekā valstīs ar budžeta pārpalikumu. Pēc tam tendence mainījās pretējā virzienā, un tas palīdzēja atjaunot skarto dalībvalstu ārējo līdzsvaru. Turklāt, kā redzams 11. attēlā, pēdējos gados reālās algas, šķiet, ir mainījušās vairāk vai mazāk atbilstoši ražīgumam (pretēji tam, kas vairākās valstīs tika novērots pirms dažiem gadiem); daudzās valstīs ir tikai nelielas novirzes (izņemot Kipru, Grieķiju, Spāniju, Igauniju, Rumāniju un Bulgāriju). Valstu iekšējam un ārējam līdzsvaram šī ir kopumā pozitīva tendence.

11. attēls. Reālā darba samaksa un ražīgums, vidējie pieauguma rādītāji, 2012.–2014. Gads



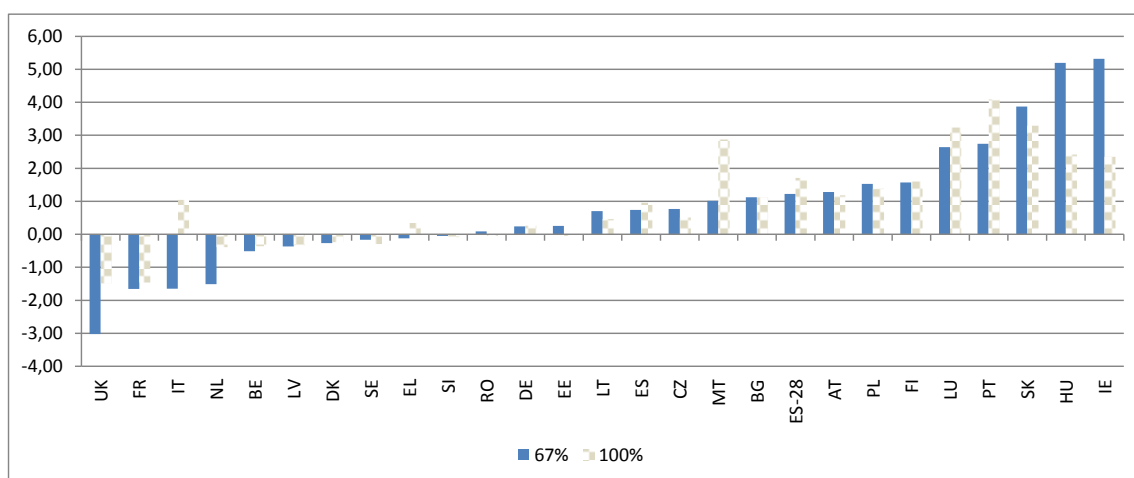
Avots: *Labour Market and Wage Developments in Europe*, 2015, Eiropas Komisija.

Pēdējos gados ievērojamā skaitā dalībvalstu ir palielinājies nodokļu īpatsvars darbaspēka izmaksās, it īpaši mazatalgotiem un vidēji atalgotiem darba ņēmējiem, tādēļ vairākās dalībvalstīs jau tā augstais nodokļu līmenis vēl paaugstinājās¹⁴. Nodokļu īpatsvars dalībvalstīs būtiski atšķiras, un 2014. gadā tas bija no mazāk nekā 30 % Maltā un Īrijā līdz vairāk nekā 45 % Beļģijā, Vācijā, Francijā un Ungārijā (un Austrijā un Itālijā tikai vidēji atalgotiem darba ņēmējiem). 12. attēlā redzamas nodokļu īpatsvara pārmaiņas no 2010.

¹⁴ Nodokļu īpatsvaru darbaspēka izmaksās veido iedzīvotāju ienākuma nodokļi un darba ņēmēju un darba devēju sociālā nodrošinājuma iemaksas.

līdz 2014. gadam (viens strādājošais bez bērniem) situācijā, kad atalgojums ir 67 % un 100 % no vidējā atalgojuma. Nodokļu īpatsvars abos ienākumu līmeņos samazinājās tikai 8 valstīs, visizteiktāk Apvienotajā Karalistē un Francijā. Turpretī salīdzinoši liels palielinājums ir vērojams Maltā (100 % līmenī, bet no zema līmeņa) un Luksemburgā, Portugālē, Slovākijā, Ungārijā un Īrijā (gan 67 %, gan 100 % līmenī, bet Īrijā no zema līmeņa). Šīs tendences raisa bažas, ņemot vērā joprojām augstus bezdarba rādītājus daudzās dalībvalstīs. Pienācīgi finansēti nodokļu īpatsvara samazinājumi palielinātu pieprasījumu, izaugsmi un atbalstītu darbvietu izveidi, kā arī veicinātu raitu EMS darbību¹⁵.

12. attēls. Nodokļu īpatsvara pārmaiņas no 2010. līdz 2014. gadam



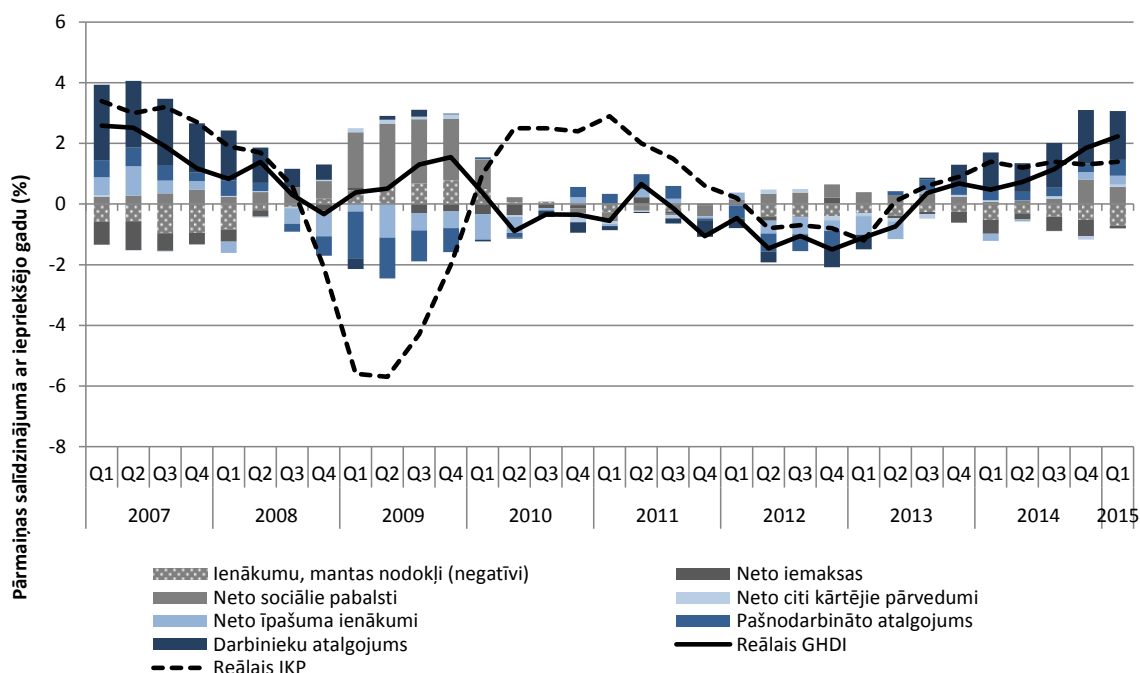
Avots: Nodokļu un pabalstu datubāze, ESAO/EK. Piezīme: dati attiecas uz mājsaimniecībām ar vienu strādājošo (bez bērniem). Attiecībā uz BG, LT, LV, MT un RO 2014. gada datu vietā izmantoti 2013. gada dati.

1.3. Sociālās tendences un problēmas

Lielākas ekonomiskās aktivitātes un labvēlīgākas darba tirgus situācijas dēļ **mājsaimniecību ienākumi ES atkal palielinās**. Ir aplēsts, ka vidēji ES mājsaimniecību reālais bruto izmantojamais ienākums (*GHDI*) gada laikā līdz 2015. gada pirmajam ceturksnim ir pieaudzis līdz 2,2 % (13. attēls). Mājsaimniecību reālā ienākuma pieaugumu sekmēja ienākumu pieaugums no iesaistīšanās tirgū, lielākoties darba samaksas pieaugums un mazākā mērā pašnodarbinātība un īpašuma neto ienākums. Reālā *GHDI* pieaugumu 2014. gadā un 2015. gada pirmajā ceturksnī nedaudz samazināja ienākuma un mantas nodokļi.

¹⁵ Sk. vairākus Eurogrupas paziņojumus, piemēram: Eurogrupas paziņojums "Structural reform agenda – Thematic discussions on growth and jobs – Common principles for reforms reducing the tax burden on labour" ("Strukturālo reformu programma – Tematiskas debātes par izaugsmi un nodarbinātību – Kopēji principi attiecībā uz reformām par nodokļu sloga samazināšanu darbaspēkam"), Milāna, 2014. gada 12. septembris.

13. attēls. *GHDI* un tā komponentu pārmaiņas ES

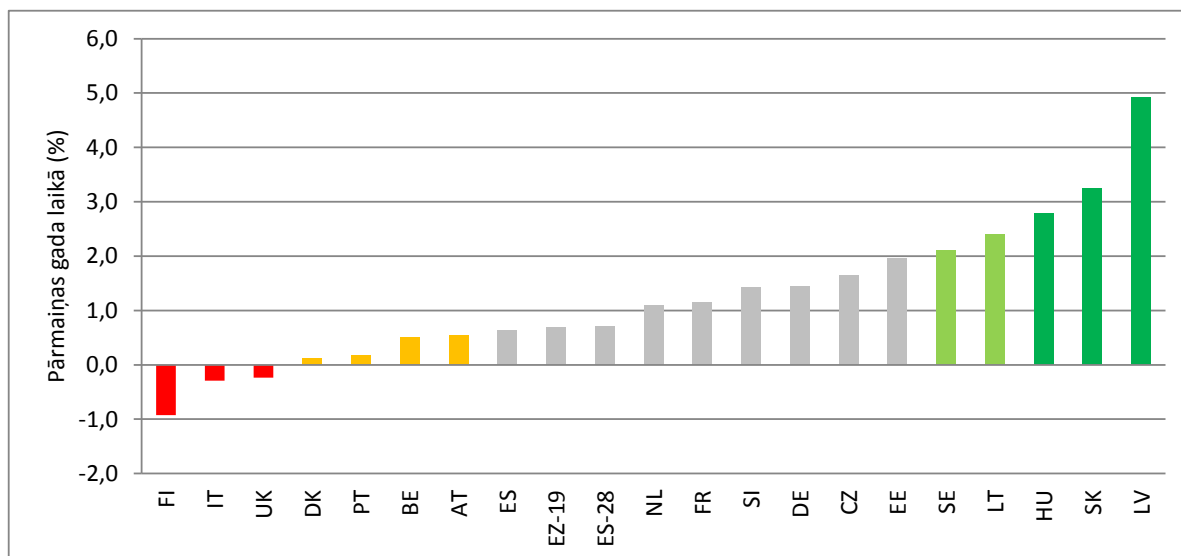


Avots: *Eurostat*, valstu pārskati (EMPL ĢD aprēķini).

Analizējot sīkāk valstu rādītājus, var secināt, ka lielākajā daļā dalībvalstu *GHDI* 2014. gadā ir palielinājies. Rezultātu pārskats par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem (14. attēls)¹⁶ liecina, ka 2014. gada laikā lielākajā daļā dalībvalstu mājsaimniecību ir pieaudzis reālais izmantojamais ienākums. Mājsaimniecību ienākuma pieauguma ziņā situācija visizteiktāk uzlabojusies Zviedrijā, Lietuvā, Ungārijā, Slovākijā un Latvijā (pieaugums gadā ir lielāks par 2 %). Turpretī Apvienotajā Karalistē, Itālijā un Somijā ir vērojams samazinājums, un situācija Somijā jāskata saistībā ar bezdarba rādītāju vispārīgu pasliktināšanos. Pašlaik vēl nav pieejami dati, kas ļautu novērtēt nesenās *GHDI* pārmaiņas dažās valstīs, kuras smagi skārusi krīze (piemēram, Grieķija un Kipra).

¹⁶ Dati par *GDI* izgūti 2015. gada 28. oktobrī. 2014. gada skaitļi šajā datumā nebija pieejami par deviņām dalībvalstīm (Bulgārija, Īrija, Grieķija, Horvātija, Kipra, Luksemburga, Malta, Polija un Rumānija).

14. attēls. GHDI pārmaiņas 2014. gadā saskaņā ar rezultātu pārskatu par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem



Avots: Eurostat, valstu pārskati (EMPL ĢD aprēķini).

Nabadzības vai sociālās atstumtības riska apdraudēto cilvēku īpatsvars (AROPE rādītājs), kas 2009.–2012. gadā pastāvīgi audzis, 2013. un 2014. gadā ir stabilizējies.

Stratēģijas "Eiropa 2020" nabadzības samazināšanas mērķi mēra, izmantojot Eurostat nabadzības vai atstumtības riska (AROPE) rādītāju. AROPE attiecība ir tādu cilvēku īpatsvars, kuri:

- ir pakļauti nabadzības riskam (AROP), t. i., tādi cilvēki, kuru izlīdzinātie¹⁷ mājsaimniecības izmantojamie ienākumi (kopā ar sociālajiem pabalstiem un pensijām) ir zemāki par 60 % no valstī vidējā (mediānas) mājsaimniecības izmantojamā ienākuma;
- VAI ir dziļā materiālā nenodrošinātībā (SMD)¹⁸;
- VAI dzīvo mājsaimniecībās ar ļoti zemu nodarbinātības intensitāti¹⁹.

¹⁷ Eurostat piemēro izlīdzināšanas koeficientu, ko aprēķina saskaņā ar ESAO modificēto skalu. Tajā pirmajai personai, kuras vecums ir 14 gadu vai vairāk, tiek dots svēruma 1,0. Citām personām, kas ir 14 gadus vecas vai vecākas, tiek dots svēruma 0,5, bet personām vecumā no 0 līdz 3 gadiem – svēruma 0,3. Eurostat sniedz detalizētu definīciju šajā vietnē: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Material_deprivation.

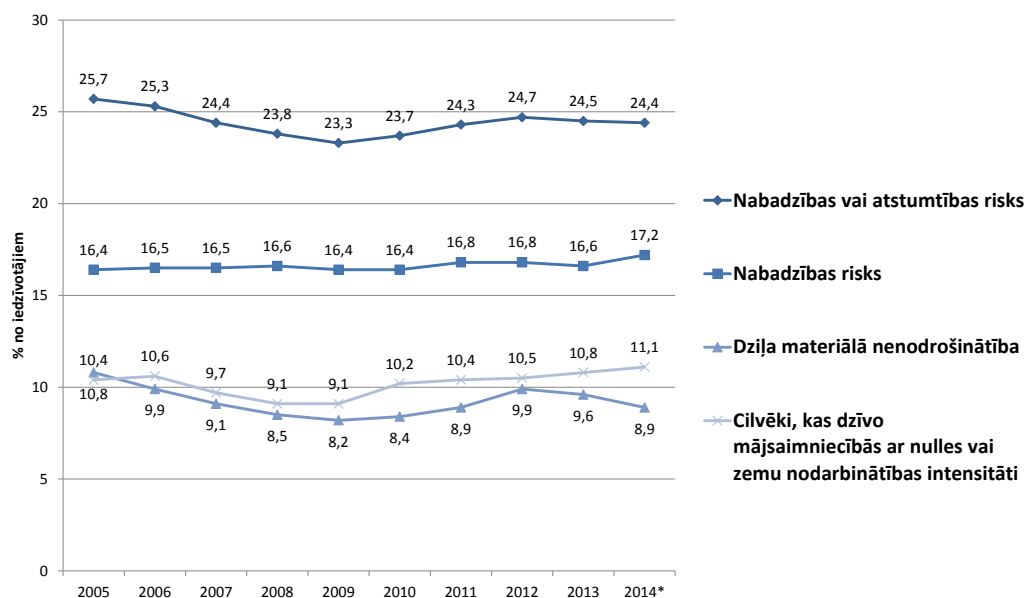
¹⁸ Cilvēkus uzskata par dziļi materiāli nenodrošinātiem tad, ja viņi nevar atļauties vismaz trīs vienības (preces un pakalpojumus) no 10 tādu vienību saraksta, kuras tiek uzskatītas par svarīgām.

¹⁹ Personas, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurās ir ļoti zema nodarbinātības intensitāte, ir 0–59 gadus vecas personas, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurās pieaugušie (vecumā no 18 līdz 59 gadiem) pēdējā gadā izmantojuši mazāk par 20 % no sava kopējā nodarbinātības potenciāla.

AROE rādītājs 28 ES dalībvalstīs (ES-28) 2014. gadā bija nedaudz samazinājies: 2012. gadā tas bija 24,7%, 2013. gadā 24,5%, bet 2014. gadā – 24,4%²⁰ jeb 122 miljonu cilvēku. Tomēr 2014. gadā tas joprojām bija par 1 procentpunktu augstāks nekā 2009. gadā (23,3 %).

AROE rādītāju dinamika lielākoties izskaidrojama ar tādiem rādītājiem kā bezdarbnieku mājāsaimniecības un dziļa materiālā nenodrošinātība. 2013. gadā dziļas materiālās nenodrošinātības rādītājs nedaudz samazinājās – līdz 9,6 % no visa iedzīvotāju skaita. Pamatojoties uz Eurostat provizoriskajiem datiem par 2014. gadu²¹, ir gaidāms, ka kopš tā laika šis rādītājs ir vēl vairāk samazinājies, taču ir joprojām lielāks par 8,2 %, kas ir 2009. gada rādītājs (sk. 15. attēlu). Turklāt 2013. gadā līdz 10,8 % – stipri pārsniedzot pirmskrīzes 9,1 % – paaugstinājās bezdarbnieku mājāsaimniecību īpatsvars. Nabadzības riska rādītājs, kurš attiecas uz tādu cilvēku grupu, kas saņem mazāk nekā 60 % no mājāsaimniecības ienākumu mediānas (kopā ar pabalstiem)²², bija joprojām stabils aptuveni 16,6 % apmērā, bet nabadzības sliekšņi, zem kuriem esošos cilvēkus uzskata par nabadzības riskam pakļautiem, turpina samazināties, kas atspoguļo pastāvīgu dzīves līmeņa pazemināšanos. Pakāpe, līdz kurai nabadzības un sociālās atstumtības risku var novērst, ir bijusi atkarīga no valstu automātiskajiem stabilizatoriem.

15. attēls. Nabadzības un sociālās atstumtības tendences ES



Avots: Eurostat – EU-SILC.

²⁰ 2014. gada AROPE dati ir Eurostat aplēse, kas balstās uz datiem, kurus sniegusi lielākā daļa dalībvalstu.

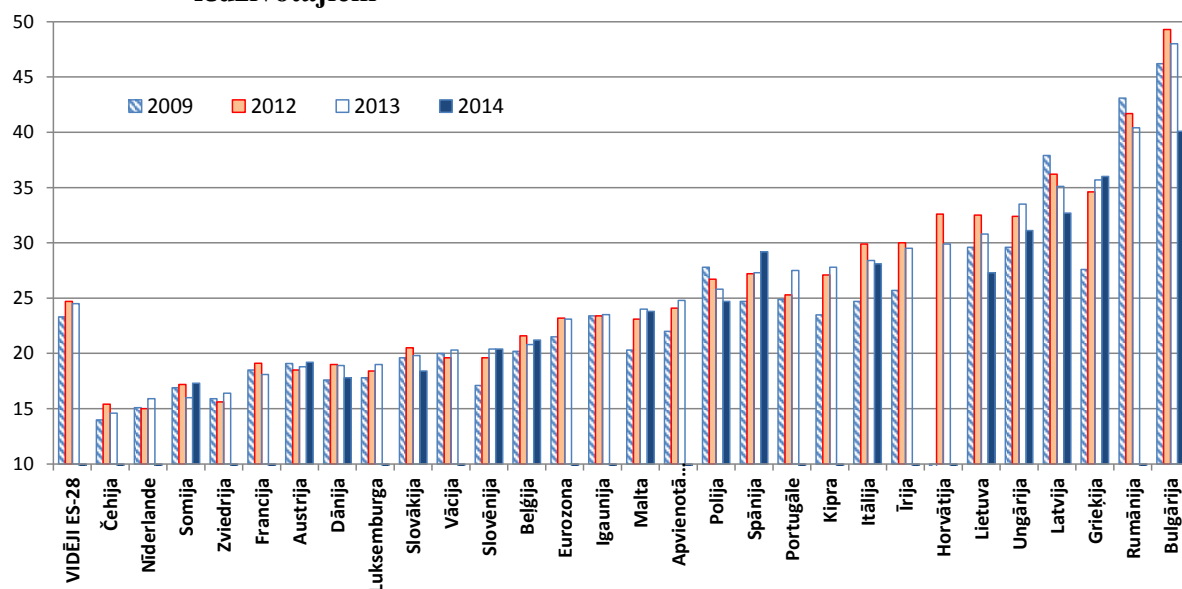
²¹ Vairāk informācijas par pirmajiem rezultātiem attiecībā uz statistiku par materiālo nenodrošinātību var iegūt attiecīgajā Eurostat publikācijā, kas pieejama šajā vietnē: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Material_deprivation_statistics_-_early_results.

²² Mazāk nekā 60 % no valstī vidējā (mediānas) mājāsaimniecības ienākuma (kopā ar sociālajiem pabalstiem).

Piezīme: attiecībā uz 2014. gadu – provizoriski rādītāji. ES 27 līdz 2009. gadam; bezdarbnieku mājsaimniecības: % no iedzīvotājiem vecumā no 0 līdz 59 gadiem; *AROPE*, *AROP*: iepriekšējā gada ienākumi; *SMD*: kārtējais gads; bezdarbnieku mājsaimniecības: iepriekšējais gads.

Deviņu dalībvalstu (Čehijas Republikas, Nīderlandes, Somijas, Zviedrijas, Francijas, Austrijas, Dānijas, Luksemburgas un Slovākijas) *AROPE* rādītāji 2013. un 2014. gadā bija zemāki par 20 %, un tie kopumā palika tādi paši kā 2009. gadā. Turpretī sešu dalībvalstu *AROPE* rādītāji bija virs 30 %, un četras no šīm valstīm salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu panāca valsts *AROPE* rādītāju samazinājumu (16. attēls).

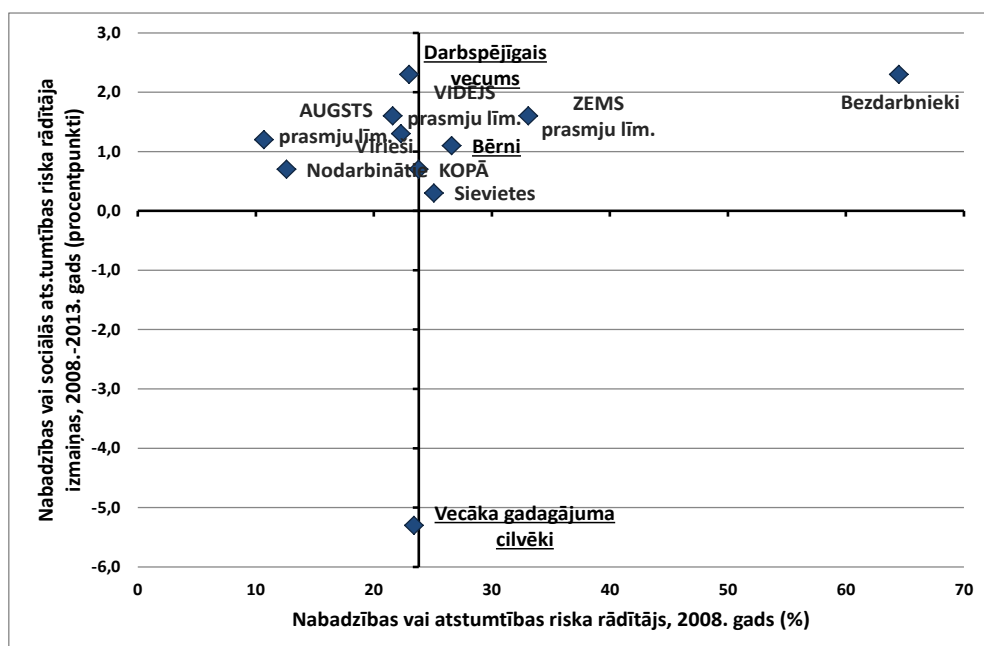
16. attēls. Nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītājs (*AROPE*), % no visiem iedzīvotājiem



Avots: Eurostat – EU-SILC.

Iedzīvotāji darbspējīgā vecumā un viņu bērni bija visvairāk pakļauti nabadzības un sociālās atstumtības riskam, bet vecāka gadagājuma cilvēki bija labāk aizsargāti pensiju relatīvās stabilitātes dēļ salīdzinājumā ar ienākumiem, kas gūti no darba (17. attēls). Darbvietu zaudēšanas un nodarbinātu personu nabadzības palielināšanās dēļ darbspējīgā vecuma iedzīvotāju nabadzības un sociālās atstumtības risks no 23 % 2008. gadā palielinājās līdz 25,3 % 2013. gadā. ES-28 dalībvalstīs 2013. gadā vīriešiem joprojām bija nedaudz zemāks nabadzības vai sociālās atstumtības risks nekā sievietēm: *AROPE* rādītājs vīriešiem bija 23,6 %, bet sievietēm – 25,4%.

17. attēls. Nabadzības un sociālās atstumtības risks atkarībā no vecuma grupas, statusa darba tirgū un prasmju līmeņa, 2008. gads un pārmaiņas no 2008. līdz 2013. gadam

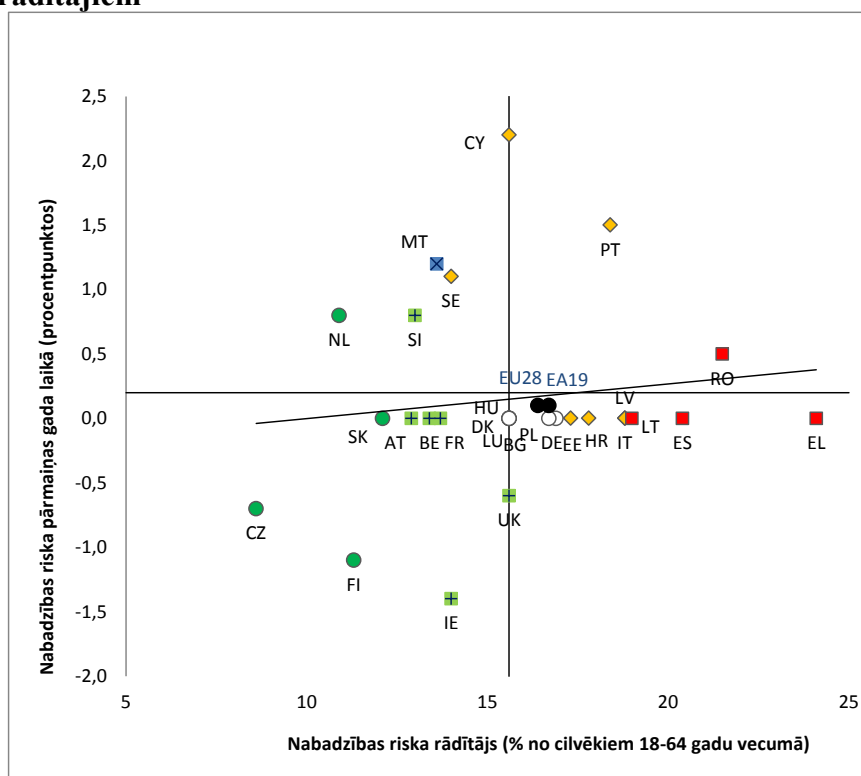


Avots: Eurostat – EU-SILC.

Raugoties uz darbspējīgā vecuma iedzīvotājiem (vecumgrupa no 18 līdz 64 gadiem), rezultātu pārskats par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem liecina, ka trijās valstīs, kuru nabadzības riska (AROP) līmenis bija aptuveni ES vidējā līmenī vai virs tā (Kipra, Portugāle un Rumānija), 2013. gadā šis līmenis joprojām auga. Kiprā un Portugālē pieaugums bija īpaši liels (attiecīgi 2,2 un 1,5 procentpunkti). Citās valstīs, kurās nabadzības līmenis ir daudz augstāks par vidējo (Grieķija, Spānija un Lietuva), statistiski nozīmīga samazināšanās netika novērota; šo valstu situācija tādējādi joprojām ir kritiska. No tādām valstīm, kurās nabadzības riska līmenis ir relatīvi zemāks, situācija jānovēro Maltā un Zviedrijā, ņemot vērā palielinājumus, jo tur pieaugums stipri pārsniedza vidējo. 18. attēlā²³ dalībvalstu atšķirīguma tendenci rāda regresijas līnijas pozitīvais slīpums.

²³ Pamatojoties uz EU-SILC pētījuma datiem, ap nabadzības riska un ienākumu nevienlīdzības (S80/S20) rādītāju punktveida aplēsēm ir aprēķināti ticamības intervāli. Šā aprēķina rezultāti ir iekļauti metodikā dalībvalstu klasificēšanai. Pārmaiņas, kas statistiski neatšķiras no nulles, 16. un 18. attēlā ir attiecīgi aizstātas ar šo vērtību. Līdzīgi ar šo vērtību ir aizstāti līmeņi, kas statistiski neatšķiras no (nesvērta) ES vidējā. Sīkāku informāciju par metodiku sk. pielikumā.

18. attēls. Nabadzības riska rādītāji darbspējīgā vecumā (18–64 gadi) saskaņā ar rezultātu pārskatu par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem



Avots: Eurostat, EU-SILC (EMPL ĢD aprēķini). Laikposms: 2013. gada līmenis un pārmaiņas no 2012. līdz 2013. gadam.

Piezīme: asu krustpunkts ir nesvērtais ES-28 vidējais. Punkti ES-28 un EZ-19 parāda attiecīgos svērtos vidējos. Apzīmējumus sk. pielikumā. Statistiski nenozīmīgas pārmaiņas un atšķirības no (nesvērtā) ES vidējā ir izteiktas ar nulli. Informāciju par metodiku sk. pielikumā.

Ar lielāko nabadzības un atstumtības risku saskaras bezdarbnieki, taču krīzes laikā ir pieaugusi arī nodarbinātu personu nabadzība, kaut arī 28 ES dalībvalstīs AROP rādītājs nodarbinātu personu vidū vidēji ir stabilizējies: 2012. gadā tas bija 9,0 %, 2013. gadā – 8,9 %. Nodarbinātu personu nabadzības rādītājs atšķiras – no 3,7 % Somijā līdz 18 % Rumānijā. Bezdarba samazināšanās veicinās nabadzības līmeņa samazināšanos, taču tikai pusei nabadzīgo iedzīvotāju, kuri atrod darbu, tas faktiski ļauj izkļūt no nabadzības²⁴. Darbvietu radīšanas un nodarbinātības pieauguma ietekme uz nabadzību ir atkarīga no tā, vai jaunās darbvietas nodrošina iztikas minimumu (gan nostrādāto stundu, gan stundas samaksas ziņā), un no tā, vai ienākumi nonāk mājsaimniecībās, kurās ir daudz nodarbināto, vai arī tādās, kurās viņu ir maz.

Lai gan lielākajā daļā valstu 2013. gadā bērnu nabadzības vai atstumtības risks stabilizējās, tas joprojām bija ļoti augsts – 27,7 % – un tādu bērnu īpatsvars, kas dzīvo bezdarbnieku

²⁴ Sk. "Nodarbinātība un sociālā attīstība Eiropā 2013. gadā".

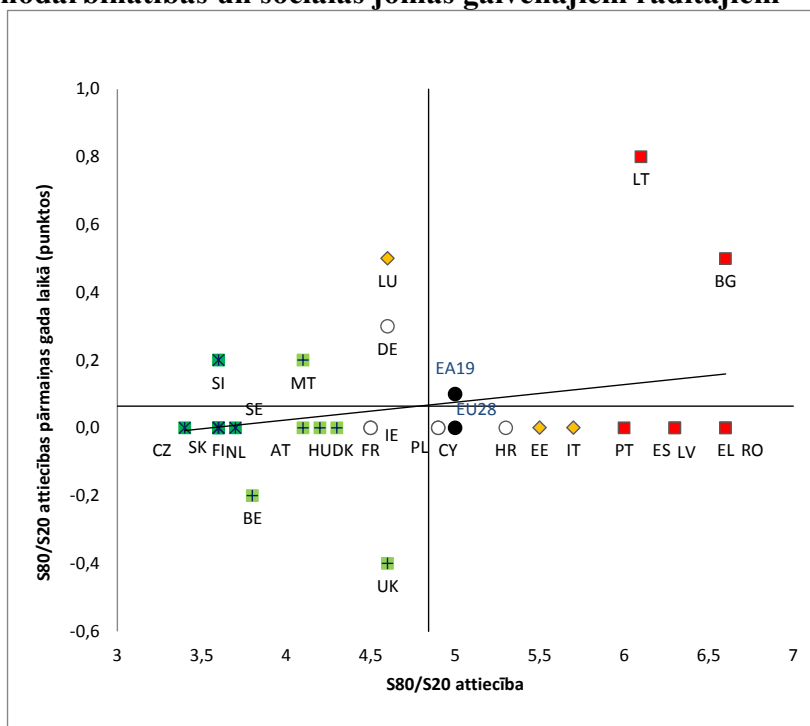
mājsaimniecībās joprojām palielinājās (9,7 % ES 2013. gadā). Bērnu dzīves līmenis parasti ir ļoti atkarīgs no vecāku situācijas darba tirgū. Bērni, kas dzīvo bezdarbnieku mājsaimniecībās ar vienu vecāku vai mājsaimniecībās, kurās strādā tikai viens no vecākiem, ir pakļauti daudz lielākam nabadzības riskam. Daudzās valstīs naudas pabalsti veicina bērnu nabadzības riska samazināšanos, dažādos apmēros kompensējot ienākumu trūkumu no darba (no mazāk par 20 % Grieķijā un Rumānijā līdz vairāk par 50 % Zviedrijā, Vācijā, Austrijā, Apvienotajā Karalistē un Īrijā).

Augstāki AROPE rādītāji parasti ir arī personām ar invaliditāti (30 % 2013. gadā), un risks palielinās atbilstoši invaliditātes pakāpei (smaga – vidēja). Atšķirība AROPE rādītājos starp personām ar invaliditāti un bez tās (8,5 procentpunkti ES) nesamazinās. **Monetārās nabadzības rādītājos svarīgs atšķirību faktors joprojām bija iegūtais izglītības līmenis.** Personām, kas ieguvušas terciāro izglītību (5. un 6. līmenis), AROP rādītājs bija vairāk nekā trīs reizes zemāks kā personām, kas ieguvušas pirmās vai otrās pakāpes pamatizglītību. 2013. gadā šie rādītāji bija attiecīgi 7,5 % un 23,7 %. Personām, kas ieguvušas vidējo izglītību, attiecīgais rādītājs bija 14,5 %.

Ienākumu nevienlīdzība 2013. gadā joprojām bija stabila. S80/S20 attiecība (ienākumu kvintīļu attiecības indekss)²⁵, kas iekļauta rezultātu pārskatā par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem, eurozonā ir nedaudz palielinājusies (par 0,1 procentpunktu), taču ES-28 palikusi gandrīz nemainīga (19. attēls). Tomēr Eiropā ir novērojamas lielas nevienlīdzības rādītāju atšķirības, kas arvien palielinās; citu ceļoņu vidū tās skaidrojamas ar atšķirīgu krīzes ietekmi uz nodarbinātību un mājsaimniecības izmantojamiem ienākumiem, nodokļu un pabalstu sistēmu atšķirīgo lomu resursu pārdalīšanā un valsts sociālās aizsardzības sistēmu atšķirīgajām nostājām. Augstākie nevienlīdzības rādītāji bija Portugālē, Lietuvā, Spānijā, Latvijā, Grieķijā, Bulgārijā un Rumānijā – visu šo valstu S80/S20 attiecība bija augstāka par seši. Šo valstu vidū rādītājs bija būtiski palielinājies Lietuvā un Bulgārijā. Arī Luksemburgā ienākumu nevienlīdzība 2013. gadā palielinājās vairāk nekā vidēji, taču tās līmenis saglabājās relatīvi zems.

²⁵ S80/S20 attiecība mēra ienākumu attiecību starp 20 % iedzīvotāju, kuriem ir lielākie ienākumi, un 20 % iedzīvotāju, kuriem ir mazākie ienākumi.

19. attēls. Nevienlīdzība (S80/S20 attiecība) saskaņā ar rezultātu pārskatu par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem

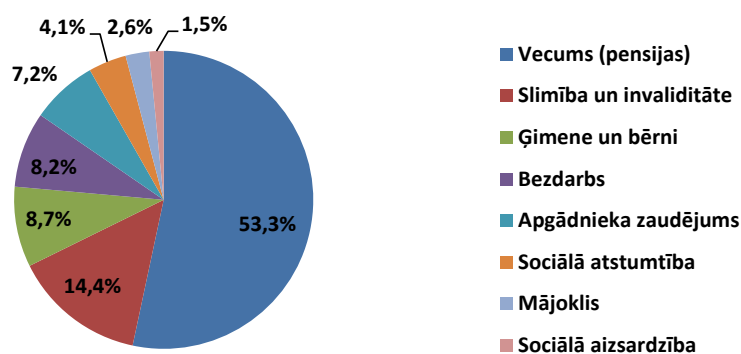


Avots: Eurostat, EU-SILC (EMPL ĢD aprēķini). Laikposms: 2013. gada līmenis un pārmaiņas no 2012. līdz 2013. gadam.

Piezīme: asu krustpunkts ir nesvērtais ES-28 vidējais. Punkti ES-28 un EZ-19 parāda attiecīgos svērtos vidējos. Apzīmējumus sk. pielikumā. Statistiski nenozīmīgas pārmaiņas ir izteiktas ar nulli. Informāciju par metodiku sk. pielikumā.

Sociālās aizsardzības izdevumi procentos no IKP 28 ES dalībvalstīs vidēji nedaudz palielinājās. Tie no 29,4 % no ES-28 valstu IKP 2011. gadā pieauga līdz 29,4 % no IKP 2012. gadā. Desmit dalībvalstis (Dānija, Francija, Nīderlande, Īrija, Grieķija, Somija, Beļģija, Zviedrija, Itālija un Austrija) 2012. gadā sociālās aizsardzības izdevumiem izmantoja vairāk nekā 30 % no sava IKP, bet astoņas valstis (Latvijā, Igaunijā, Rumānijā, Lietuvā, Bulgārijā, Polijā, Slovākijā un Maltā) – mazāk nekā 20 %. Izdevumu sadalījuma ziņā 2013. gadā vairāk nekā puse no kopējiem tēriņiem bija saistīta ar vecumu (pensijas; 20. attēls).

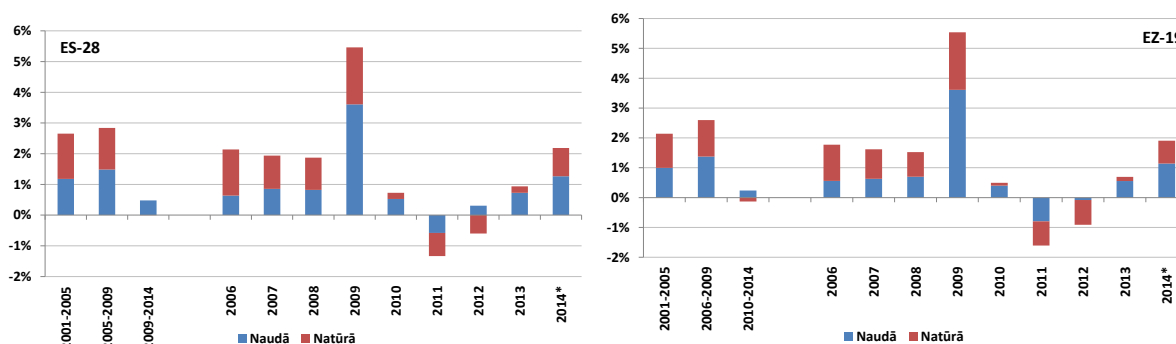
20. attēls. Sociālo izdevumu komponenti 2013. gadā ES-28 valstīs, % no kopējiem sociālās aizsardzības izdevumiem



Avots: Eurostat, ESSPROS.

2014. gadā, kaut arī ekonomiskā situācija uzlabojās, ES un EZ izdevumi gan naudā, gan natūrā reālā izteiksmē palielinājās straujāk nekā 2013. gadā (21. attēls). Tomēr pabalstu natūrā pieaugums 2014. gadā tikai daļēji kompensēja samazinājumus, kas tika novēroti no 2010. līdz 2012. gadam. Šāds izdevumu pieaugums vērojams lielākajā daļā dalībvalstu, izņemot Īriju, Grieķiju, Spāniju, Kipru, Horvātiju un Slovēniju, kur pabalsti natūrā turpināja samazināties.

21. attēls. Reālo valsts sociālo izdevumu pārmaiņas pa gadiem: pabalsti naudā un natūrā (2001.– 2014. gads) ES 28 un EZ 19



Avots: Eurostat, valsts pārskati (EMPL ĢD aprēķini). Piezīme: 2014. gada vērtības ir aplēse, kas balstīta uz valsts pārskatiem. Piezīme: ja dati (gada) valsts pārskatos nav pieejami, tie pamatojas vai nu uz (ceturkšņa) valsts pārskatiem, vai uz AMECO datubāzi (pēdējā gadījumā parasti piemērojot aprēķināto pieauguma tempu datiem, kas pieejami no (gada) valsts pārskatiem).

No 2008. līdz 2014. gadam notikušās nodokļu un pabalstu sistēmas pārmaiņas stipri ietekmēja mājsaimniecību ienākumus visās dalībvalstīs²⁶. Dažās valstīs kopš 2008. gada pieņemtie pasākumi dēļ mājsaimniecību ienākumi stipri samazinājās (-17% Grieķijā, -4.5% Latvijā un aptuveni -4% Itālijā un Igaunijā), lai gan augstus ienākumus tie parasti skāra vairāk nekā zemus. Nesenākā periodā lielākajā daļā novērtēto dalībvalstu 2013.–2014. gadā pieņemtajiem pasākumiem bija kopumā pozitīva ietekme uz ienākumiem, un lielākoties tie pozitīvi ietekmēja zemāko ienākumu grupas. Jāpiebilst, ka valstīs, kurās tika novērota līdzīga vidējā ietekme uz mājsaimniecību ienākumiem, pasākumu distributīvā ietekme laikā no 2008. līdz 2014. gadam zemāku un augstāku ienākumu grupās bija atšķirīga, kas norāda, cik svarīgi pasākumu plānošanā ņemt vērā rīcībpolitikas rezultātus.

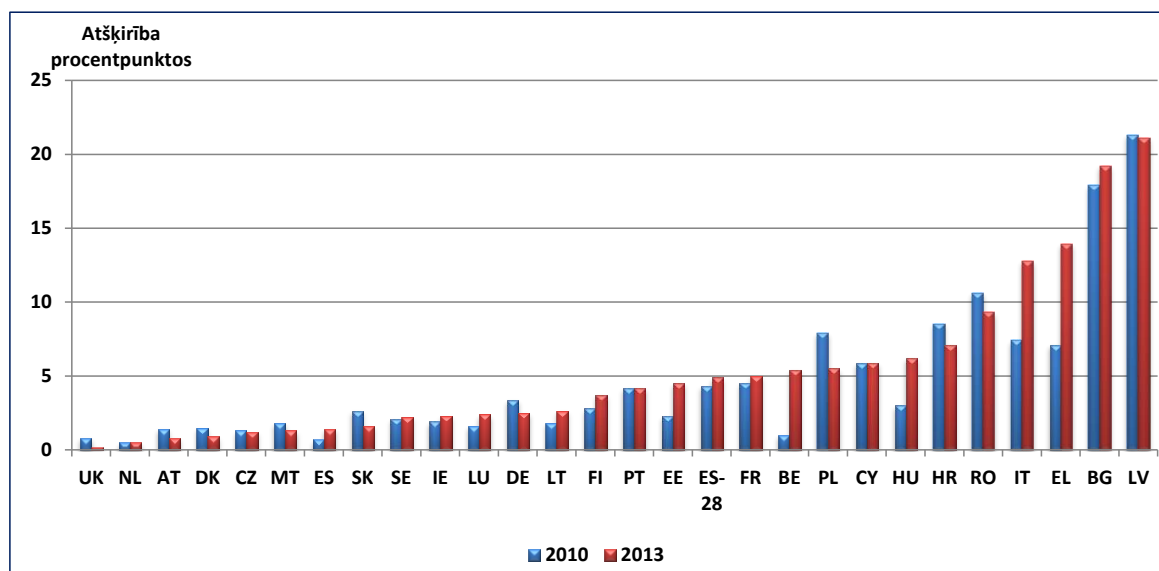
Dažās valstīs mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem mazāk pieejama ir kļuvusi veselības aprūpe. Eiropas Savienībā par nepieciešamu veselības aprūpi, kas netika saņemta²⁷, mājsaimniecībās ar zemiem ienākumiem (zemākā kvintile) ziņoja vidēji 6,4 % cilvēku,

²⁶ De Agostini and al (2015). *The effect of tax-benefit changes on the income distribution in 2008-2014*.

²⁷ Cilvēki, kas ziņojuši, ka sakarā ar dārdzību, ilgu gaidīšanas laiku vai lielu attālumu no dzīvesvietas dēļ nav apmeklējuši ārstu, lai gan tas bija vajadzīgs.

turpretī turīgākās mājsaimniecībās (augstākā kvintile) – 1,5 % cilvēku. Veselības aprūpes pieejamības atšķirība bagāto un nabadzīgo iedzīvotāju vidū dalībvalstīs palielinājās krīzes laikā (22. attēls).

22. attēls. Iedzīvotāju norādītās neapmierinātās vajadzības pēc veselības pārbaudes (zemākā kvintile – augstākā kvintile)



Avots: Eurostat – EU-SILC. Piezīmes: pamatojums: pārāk dārgi, pārāk tālu vai gaidīšanas saraksts. Nav Eurostat publicētu datu attiecībā uz SI.

2. NODARBINĀTĪBAS UN SOCIĀLĀS JOMAS REFORMAS: DALĪBVALSTU RĪCĪBA

Šajā nodaļā ir sniegts pārskats par nesenām būtiskām dalībvalstu nodarbinātības un sociālās jomas reformām un pasākumiem prioritārajās jomās, kas noteiktas jaunajās ES nodarbinātības pamatnostādņēs²⁸. Dalībvalstīm paredzētās nodarbinātības politikas pamatnostādnes orientējas gan uz pieprasījuma, gan uz piedāvājuma pusi, un, kaut arī šīs pamatnostādnes adresētas dalībvalstīm, tās jāīsteno, pilnībā iesaistot sociālos partnerus un ieinteresētās personas. Šajā nodaļā izmantoti LABREF 2014. gada dati, ka arī dalībvalstu 2015. gada valsts reformu programmas un Eiropas Komisijas avoti²⁹.

2.1. Kā palielina pieprasījumu pēc darbaspēka

Nodarbinātības subsīdijas joprojām ir plaši izplatīts instruments nodarbinātības un darbvietu radīšanas atbalstam, un dažas valstis ir uzlabojušas vai papildinājušas esošās programmas (Lietuva, Zviedrija un Īrija), savukārt citas ir ieviesušas jaunas programmas (Kipra, Francija, Rumānija un Itālija). Jaunuzņēmumu (*start-up*) izveides veicināšanas pasākumi, ieskaitot uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumus, ir paredzēti Spānijā, Kiprā, Portugālē un Slovākijā.

Dalībvalstu rīcībā darbaspēkam uzlikto nodokļu jomā kopš krīzes sākuma ir redzama sakarība starp valdības budžeta bilanci un reformu ievirzi darbaspēka aplikšanā ar nodokļiem. Valstis ar pastāvīgi negatīvu budžeta bilanci vidēji ir pieņēmušas vairāk reformu pasākumu, kuri ir palielinājuši darbaspēkam uzliktos nodokļus. Virzība uz nodokļu īpatsvara samazināšanu darbaspēka izmaksās joprojām nav viegli īstenojama, tomēr dažās valstīs nesen ir pieņemti pasākumi nodokļu īpatsvara samazināšanai.

Lai atbalstītu darbaspēka pieprasījumu, Francijā, Grieķijā, Latvijā, Beļģijā, Itālijā, Rumānijā un Zviedrijā tika ieviesti vai pastiprināti sociālā nodrošinājuma iemaksu strukturāli samazinājumi. Horvātijā, Slovēnijā, Portugālē, Slovākijā, Beļģijā un Apvienotajā Karalistē

²⁸ Komisijas 2015. gada 2. marta priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm; Padomes 2015. gada 5. oktobra lēmums par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm.

²⁹ Izsmeltošu analīzi par norisēm darba tirgū un atalgojumu kopš 2008. gada sk. ziņojumā *Labour market developments and wages in 2015*, Eiropas Komisija, Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ĢD, 2015.

tika ieviesti tieši mazaizsargātām grupām paredzēti samazinājumi. Spānijā 2015. gadā tika ieviesta samazināta sociālā nodrošinājuma iemaksu likme gadījumiem, kur darbinieks tiek pieņemts darbā ar beztermiņa līgumu. Somijā samazināja darba ņēmēja sociālā nodrošinājuma iemaksas, lai līdzsvarotu zemo atalgojuma pieaugumu. Itālijā 2015. gadā ar Stabilitātes likumu tika ieviesti vairāki pasākumi nodokļu īpatsvara samazināšanai darbaspēka izmaksās, ieskaitot samazinātas darbaspēka izmaksas darba devējiem, nodokļu atlaides zemu atalgotiem darba ņēmējiem un sociālā nodrošinājuma iemaksu samazinājumu trīs gadu garumā darbiniekiem ar 2015. gadā noslēgtu beztermiņa līgumu. Francijā 2014. gadā ar atbildības un solidaritātes paktu tika ieviesti turpmāki sociālā nodrošinājuma iemaksu samazinājumi darba ņēmējiem ar zemu un vidēju atalgojumu; pirms tam jau bija ieviestas vispārīgas nodokļu atlaides konkurences un nodarbinātības veicināšanai. Grieķijā ieviesa jaunu nodokļu likmi, atcēla beznodokļu robežvērtības un aizstāja tās ar konkrētām grupām piešķirtiem nodokļu atvieglojumiem.

Pēc vērienīgas darbības iepriekšējos gados algu noteikšana kopumā liecina, ka reālās algas mainās atbilstoši ražīguma pārmaiņām, un dažas valstis pēdējos gados ir pieņēmušas pasākumus minimālās algas jautājuma risināšanai. Somijā 2014.–2015. gadā tika noslēgti starpnozaru nolīgumi par darba samaksas samazināšanu, savukārt Spānijā šādi nolīgumi tika noslēgti attiecībā uz 2015.–2016. gadu. Slovēnijā 2015. gadā tika noslēgts sociālais nolīgums, kurā par privātā sektora algu noteikšanas pamatu ir noteikti koplīgumi, inflācija un nozares ražīguma īpatsvars. Lai nodrošinātu saskaņotību starp darba samaksu un ražīguma pārmaiņām, Beļģijas valdība uz laiku līdz 2016. gadam apturēja automātisko algu indeksāciju, bet Kiprā algu indeksācijas apturēšana līdz 2016. gadam tika attiecināta arī uz privāto sektoru. Grieķijā (sākot no 2017. gada), Īrijā un Horvātijā tiks ieviesti jauni mehānismi minimālās algas noteikšanai, un Vācijā no 2015. gada ir ieviesusi ar likumu noteiktu valsts minimālo algu. Portugālē saskaņā ar Konstitucionālās tiesas nolēmumu valsts sektorā ir atjaunota 13. un 14. alga. Apvienotajā Karalistē valdība pašlaik visā valstī ievieš dzīvei pietiekamu algu, ko nosaka, pamatojoties uz citādiem kritērijiem nekā tie, ko piemēroja līdzšinējai minimālajai algai.

2.2. Darbaspēka piedāvājuma, prasmju un kompetenču uzlabošana

Vairākās dalībvalstīs iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazinājums ir palīdzējis atbalstīt dalību darba tirgū. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazinājums, kura nolūks jo īpaši bija

grupām ar zemiem ienākumiem uzlabot slikto finansiālo situāciju un novērst, ka tās nav stimulētas piedalīties darba tirgū, tika pieņemts Spānijā un Latvijā. Citās valstīs (Zviedrija, Latvija, Lietuva, Nīderlande un Vācija) tika paaugstināts zemu ienākumu sliekšnis vai palielināti nodokļu atvieglojumi. Austrija 2015. gadā būtiski mainīja iedzīvotāju ienākuma nodokli, tostarp samazināja iedzīvotāju ienākuma nodokļa sākotnējo likmi.

Pensiju reformās galveno uzmanību joprojām vērš uz nostrādātā un pensijā pavadītā laika līdzsvarošanu, galvenokārt paaugstinot pensionēšanās vecumu, ieviešot stingrākus atbilstības nosacījumus un samazinot priekšlaicīgas pensionēšanās iespējas. Iepriekšējā gada laikā vairākas dalībvalstis (Beļģija, Bulgārija, Nīderlande, Portugāle un Apvienotā Karaliste) ir pieņēmušas jaunus pensijas vecuma paaugstinājumus vai paātrinājušas šādu iepriekš plānotu paaugstinājumu stāšanos spēkā. Kopumā 25 no 28 dalībvalstīm pašlaik ir pieņēmušas tiesību aktus par tūlītēju vai nākotnē plānotu vecuma paaugstināšanu. Septiņas no šīm valstīm (Kipra, Dānija, Grieķija, Itālija, Nīderlande, Portugāle un Slovākija) ir nepārprotami sasaistījušas pensionēšanās vecumu ar paredzamo dzīves ilguma pieaugumu, un dažas valstis (Beļģija, Somija, Slovēnija) apsver iespēju darīt to pašu.

Vairākas dalībvalstis veic tādus pasākumus, lai no darba tirgus mazāk cilvēku aizietu, priekšlaicīgi pensionējoties, piemēram, paaugstina šādas pensionēšanās vecuma sliekšni un/vai prasības attiecībā uz nostrādātā laika ilgumu (Beļģija, Latvija) vai arī pakāpeniski atceļ priekšlaicīgas pensionēšanās pabalstus vai shēmas (Luksemburga, Polija). Vairākas dalībvalstis (Bulgārija, Dānija, Horvātija) ir ieviesušas stingrākus kritērijus un procedūras attiecībā uz piekļuvi invaliditātes pabalstiem, lai nodrošinātu, ka tos piešķir cilvēkiem, kam tie patiesi nepieciešami, nevis tiem, kas izmanto tos priekšlaicīgas pensionēšanās vietā.

Dažas dalībvalstis 2014.–2015. gadā ir veikušas reformas, kam ar mērķi palielināt dalību darba tirgū jāuzlabo darba un privātās dzīves līdzsvarošanas rīcībpolitikas. Austrija ir paziņojusi, ka līdz 2018./2019. gadam ieguldīs pavisam 800 miljonu euro apmērā, lai pagarinātās dienas skolās palielinātu vietu skaitu un pieejamību un uzlabotu šo skolu pakalpojumu kvalitāti. Apvienotā Karaliste ir ieviesusi bērna kopšanas atvaļinājuma dalīšanu, ļaujot vecākiem sadalīt 52 apmaksāta atvaļinājuma nedēļas un pabalstu pēc bērna piedzimšanas vai adoptēšanas.

Palielināta sieviešu dalība darba tirgū var palīdzēt novērst nabadzības un sociālās atstumtības risku, kas viņām ir lielāks, īpaši viena vecāka ģimenēs, kā arī novērst nabadzību vecumdienās zemāka pensijas apmēra dēļ.

Mudinot sievietes vairāk iesaistīties un palikt darba tirgū, ir iespējams palielināt darbaspēka pieejamību, kas savukārt palīdzētu kompensēt darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos, kura tiek prognozēta lielākajā daļā ES dalībvalstu. Tādējādi tas palīdzētu arī mazināt slogu uz valsts finansēm un sociālās aizsardzības sistēmām, labāk izmantot sieviešu prasmes un kompetences, palielināt izaugsmes potenciālu un uzlabot konkurētspēju.

Strukturāli trūkumi izglītības un apmācības sistēmās joprojām ietekmē prasmju līmeni.

Neseno reformu mērķis Itālijā bija stabilizēt publiskās izglītības sistēmu, šīs nozares darbiniekiem ieviešot beztermiņa līgumus. 2015. gadā Spānija, cenšoties izveidot saikni starp apmācības saturu un darba tirgus vajadzībām, reformēja arodapmācības apakšsistēmas organizāciju un pārvaldību, savukārt Zviedrijā jauna pieaugušo izglītības iniciatīva palielinās vietu skaitu pašvaldības pieaugušo izglītības sistēmā. Pilnveidojot prasmju nepieciešamības izpēti (nepieciešamo prasmju novērtēšanu, plānošanu un prognozēšanu) un tās izmantošanu izglītības un apmācības ievirzes noteikšanā, varētu labāk līdzsvarot prasmju piedāvājumu un pieprasījumu. Lai gan dažās valstīs jau ir stabila kvantitatīvās un kvalitatīvās prognozēšanas tradīcija un skaidri noteikti mehānismi sadarbībai starp izglītības un apmācības iestādēm un darba tirgus dalībniekiem (piemēram, Dānijā un Zviedrijā), citās valstīs ir mazāk konsekventas sistēmas. Dažas dalībvalstis patlaban nodarbojas ar prasmju nepieciešamības izpēti (piemēram, Igaunija un Rumānija) – bieži ar Eiropas Sociālā fonda (ESF) atbalstu³⁰. Tomēr valsts izdevumi izglītībai samazinājās gandrīz pusē dalībvalstu un, salīdzinot ar 2010. gadu, Eiropas Savienībā kopumā ir samazinājušies par 3,2 %³¹.

Dalībvalstis joprojām centās atbalstīt jaunatnes nodarbinātību un risināt augsto *NEET* rādītāju problēmu. Dalībvalstu rīcības ievērojama daļa bija veltīta izglītības un apmācības kvalitātes uzlabošanai, kas nodrošinātu labāku pāreju no mācībām uz darba dzīvi. Vācija grozīja likumu, lai ieviestu "atbalstītu arodmācību", kas ļauj labāk sagatavot un pārraudzīt mazaizsargātus jauniešus, kā arī sniegt pakalpojumus uzņēmumiem, kas iesaistīti mazaizsargātu jauniešu apmācībā. Francijā kopš 2014. gada beigām tiek īstenots visaptverošs plāns priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas mazināšanai. Attiecībā uz riskam pakļautajiem skolēniem vecumā no 15 gadiem tiek izmēģināts īpašs "pielāgotas sākotnējās apmācības" plāns, kurā parastā izglītība apvienota ar ārpuskolas pasākumiem. 16–25 gadus veciem

³⁰ *Skills Governance in the EU Member States*, kopsavilkuma ziņojums, 2015. gada oktobris (drīzumā tiks publicēts, saiti vēlāk pievienos C4).

³¹ 2013. gada dati – izglītības un apmācības pārskats par 2016. gadu.

jauniešiem, kas priekšlaicīgi pārtraukuši mācības, tagad ir likumīgas tiesības atsākt izglītību vai apmācību.

Polija ir īstenojusi pasākumus, kas nodrošinās prakses vietas studentiem lielos uzņēmumos un valsts pārvaldē. Dānija kopš 2015. gada citu pasākumu vidū īsteno ievērojamu profesionālās izglītības reformu, kuras mērķis ir mazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, sekmēt profesionālās izglītības popularitāti un palielināt mācekļības iespējas. Lai pielāgotu mācību programmas darba tirgus vajadzībām, Bulgārijā ir grozīti tiesību akti par darba praksi un darbu. Austrija ir pievērsusies jauniešiem un īpaši jauniešu izglītībai, tostarp ir reformējusi arodmācības un augstāko izglītību, lai atvieglotu pāreju no izglītības uz darba dzīvi. Arodmācību likuma reformas mērķis ir uzlabot mācekļības sistēmu un tās kvalitāti. Itālija ir apstiprinājusi skolu reformu, kas sekmē stažēšanos un koncentrējas uz sadarbību ar uzņēmumiem.

Daudzas dalībvalstis ir aktīvāk centušās atbalstīt *NEET* agrāku iesaistīšanu darba dzīvē un kontaktu veidošanu ar jauniešiem, kas atrodas vistālāk no darba tirgus. Kopā ar Eiropas Komisiju Latvija, Somija, Portugāle un Rumānija 2015. gada sākumā ir izstrādājušas pasākumus, kas palielinās informētību par iespējām, ko piedāvā "Garantija jauniešiem", mudinātu *NEET* reģistrēties pie shēmas dalībniekiem un izmantot atbalstu. Portugāle ir izveidojusi plašu partneru tīklu, lai varētu sasniegt vairāk *NEET*. Turklāt ir ieviesta "Garantijas jauniešiem" tiešsaistes platforma, kur katrs *NEET* var reģistrēties un tikt automātiski novirzīts uz valsts nodarbinātības dienestu, *EURES* tīklu vai kvalifikācijas uzlabošanas un profesionālās izglītības centriem. Zviedrijā kopš 2015. gada janvāra ir būtiski stiprināta pašvaldību atbildība attiecībā uz pasākumiem jauniem *NEET*. Bulgārija ir sākusi īstenot valsts programmu "Neaktīvo aktivizēšana", kuras mērķis motivāciju zaudējušus *NEET* reģistrēt nodarbinātības aģentūrās un iesaistīt viņus apmācībā vai palīdzēt atsākt izglītību, un tajā paredzēti romu nodarbinātības mediatori. Lai risinātu *NEET* skaita pieauguma problēmu, Horvātija 2015. gadā attīsta *NEET* identificēšanas sistēmu, kas ir daļa no visaptveroša cilvēkresursu reģistra.

Vēl viena svarīga prioritāte ir bijusi nojaukt barjeras, kas pārejā no mācībām uz darbu pastāv starp galvenajiem dalībniekiem (izglītotajiem, valstu nodarbinātības dienestiem, darba devējiem). Beļģijā Briselei svarīga prioritāte 2015. gada jūnijā pieņemtajā "2025. gada stratēģijā" ir atbalstīt jauniešu nodarbinātību un aktivizēt shēmas "Garantija jaunatnei" īstenošanu. Ar Eiropas ESF atbalstu stratēģija iesaista visus attiecīgos ministrus un tiek īstenota partnerībā ar galvenajiem valdības līmeņiem, veidojot tiltus starp nodarbinātību, izglītību un jaunatni. Vācijā, daļēji shēmas "Garantija jaunatnei" iedvesmota, dibināja aizvien jaunas jauniešu nodarbinātības aģentūras / vietējas apvienības,

kas jauniešus atbalstītu pārejā no skolas uz darba dzīvi. Līdz 2014. gada septembrim to skaits bija pieaudzis vismaz līdz 186. Aģentūras veicina ciešu sadarbību starp dažādiem vietējiem dalībniekiem, arī valstu nodarbinātības dienestiem, skolām un sociālajiem dienestiem. Ar ESF finansējumu pēc 2015. gada ir plānots vēl vairāk paraugprojektu, kuri arī aktivizēs sociālpedagoģisko palīdzību un darba iespējas jauniešiem no nelabvēlīgas vides.

Dažas dalībvalstis centienus koncentrēja uz atbalstu darbvietu radīšanai un iespēju palielināšanu jauniešiem darba tirgū. Horvātija 2014. gadā paketē "Jauns un radošs", kurā tagad ietilpst nodarbinātības un pašnodarbinātības subsīdijas, mācību un specializācijas subsīdijas, prakses vietas darbā, kopienu pakalpojumi un darbvietu skaita saglabāšana, uzsāka 11 jaunus aktīvas darba tirgus politikas pasākumus. Slovēnijas nodarbinātības dienests 2015. gadā sāka programmu "Darba izmēģināšana", kuras nolūks ir līdz 29 gadus veciem bezdarbniekiem dot iespēju savas zināšanas, prasmes un paradumus izmēģināt konkrētā darba vietā.

Lai darba tirgū līdzdalīgas varētu būt personas ar invaliditāti, nepieciešama ir profesionālā rehabilitācija. Lai cilvēki nepensionētos ar invaliditāti, Somija veica pārmaiņas, kas paver agrīnu piekļuvi profesionālai rehabilitācijai. No 2015. gada oktobra rehabilitējamai personai būtu iespējams no Sociālās apdrošināšanas institūta saņemt daļējas rehabilitācijas pabalstu par rehabilitācijas dienām, kad persona strādā nepilnu darba laiku. Horvātija 2014. gada decembrī grozīja Personu ar invaliditāti profesionālās rehabilitācijas un nodarbinātības likumu, lai tām uzlabotu profesionālo rehabilitāciju un nodarbinātību. Likumā paredzēts arī izveidot reģionālus profesionālās rehabilitācijas centrus.

Daudzās dalībvalstīs un noteiktās grupās ir liels risks, ka iesakņosies ilgstošs bezdarbs, līdz ar to arī paaugstinoties strukturālā bezdarba līmenim. Vairākas dalībvalstis ir uzsākušas jaunus aktīvus pasākumus, kuru mērķgrupa ir ilglaicīgie bezdarbnieki. Portugāle 2015. gadā sāka shēmu, kas 30 gadu vecumu pārsniegušiem ilglaicīgiem bezdarbniekiem atbalsta 6 mēnešu stažēšanos. Spānijā 2014. gadā sāka nacionāla programma, kuras mērķis ir iesaistīšana darba tirgū un kura finansiāli atbalsta ilglaicīgus bezdarbniekus, kas nesaņem nekādus pabalstus, turklāt tām 400 000 personām, kam paredzēts saņemt atbalstu no šīs shēmas, izvirzot stingrākas prasības attiecībā uz darba meklēšanu un darbvietu pieņemšanu un katrai piesaistot savu atbildīgo darbinieku.

Somija 2015. gadā sāka īstenot reformu, kas paredz atbalstīt ilglaicīgos bezdarbniekus, nodrošinot vienu kontaktpunktu, kurā tādējādi pašvaldību līmenī tiks labāk koordinēti ilglaicīgajiem bezdarbniekiem paredzētie nodarbinātības pakalpojumi, pabalsti un sociālie pakalpojumi. Francijā 2015. gadā pieņemtajā ilgstoša bezdarba apkarošanai paredzētajā nacionālajā rīcības plānā individuālas, intensīvas konsultācijas, ko līdz 2017. gadam paredzēts sniegt 460 000 labumguvējiem, apvienotas ar plašāku subsidētu līgumu un profesionālās apmācības piedāvājumu un jaunu shēmu, kura gados vecākiem vai mazāk kvalificētiem darbiniekiem piedāvā mācības darba vietā, kā arī piekļūstamāku bērnu aprūpi un mājokļu atbalstu.

Ekonomikas atveseļošanās, tas, ka par ilglaicīgiem bezdarbniekiem kļūst mazāk cilvēku un budžeta stāvoklis uzlabojas, paplašina iejaukšanās iespējas. Tomēr pret ilgstošu bezdarbu vērstas reformas tagad notiek mazāk nekā pusē dalībvalstu. Dalībvalstis patlaban apspriež Komisijas priekšlikumu Padomes ieteikumam par ilglaicīgo bezdarbnieku integrēšanu darba tirgū.

2.3 Kā sekmēt darba tirgu darbību

Nodarbinātības aizsardzības tiesību aktu modernizācijas darbs dalībvalstu līmenī turpinājās jo īpaši tajās valstīs, kur darba tirgū vērojama liela nelīdzsvarotība un sadrumstalotība. Tomēr reformas tikai dažos gadījumos ir vērstas uz to, lai samazinātu plaisu starp tiem, kas ir darba tirgū, un tiem, kas ir ārpus tā. Itālijā 2014. gada beigās tika pieņemts daudzaptverošs iespējinošs tiesību akts (tā sauktais "Darbvietu likums"; beidzamos īstenošanas rīkojumus pieņēma 2015. gada septembrī), kurā cita starpā bija paredzēts vienkāršot līgumus un nodarbinātības tiesību procedūras un samazināt tvērumu atjaunošanai darbā pēc netaisnas atlaišanas. 2014. gadā Nīderlandē pieņemtais "Darba un drošības likums" ierobežo atlaišanas pabalstus vai kompensācijas par netaisnu atlaišanu, savukārt pastiprinot pagaidu darbinieku aizsardzību. Horvātija pieņēma plašu nodarbinātības kodeksa reformu, kas samazināja izmaksas, vienkāršoja atsevišķu darbinieku atlaišanu un kolektīvu atlaišanu, padarīja pieejamāku pagaidu darbu un elastīgāku darba laika organizāciju. Kolektīvās atlaišanas procedūras vienkāršoja arī Latvija. Bulgārijā Nodarbinātības kodeksu grozīja, darba laiku padarot elastīgāku un reglamentējot iespēju īslaicīgam sezonas darbam lauksaimniecībā parakstīt vienas dienas darba līgumu.

Lai gan pastāv lielas atšķirības, vairākas valstis padarīja pieejamākus noteikta termiņa darblīgumus (Čehijas Republika), tos paildzināja vai padarīja pieejamāku to atjaunošanu

(Horvātija, Itālija, Latvija un Īslaicīgi arī Portugāle). Mazākā daļa valstu pastiprināja noteikumus par noteikta laika darba līgumiem (Polija) un, konkrētāk, pagaidu darba izmantošanu (Slovēnija, Francija, Dānija un Slovākija). Apvienotā Karaliste, lai ierobežotu tiesā iesniegto lietu skaitu, ieviesa darba tribunāla maksu.

Turpinot iepriekšējos gados veikto, vairākas dalībvalstis efektīvizēja valsts nodarbinātības dienestus. Dānija un Latvija sāka labāk profilēt darba meklētājus un precīzāk orientēt atbalstu un pakalpojumus darba meklēšanai, savukārt Polija un Slovākija vairāk koncentrējās uz mazaizsargātām grupām sniegtiem pakalpojumiem. Zviedrija un Lietuva sāka labāk izskatīt jauniešu un mācības priekšlaicīgi pametušo lietas. Beļģijā, Nīderlandē, Spānijā un Slovākijā tika nolemts pastiprināt dažādu dalībnieku sadarbību, dažkārt to saistot ar to, ka dažādi resori ar nosacījumiem pārdala līdzekļus. Īrijā ir ne vien reorganizēts Valsts nodarbinātības dienests, bet arī programmā "JobPath" paplašinātas nodarbinātības pakalpojumu iespējas, noslēdzot līgumus ar privātā sektora pakalpojumu sniedzējiem, kuri galvenokārt nodarbosies ar ilglaicīgajiem bezdarbniekiem.

Daudzās dalībvalstīs tiek reformēts sociālais dialogs. Reformas skar sociālā dialoga darbību un lietderību. Tās galvenokārt saistītas ar koplīguma sarunām, taču ietekmē arī darba ņēmēju pārstāvību. Vācija, Slovākija un Portugāle ir mīkstinājušas kritērijus attiecībā uz nozaru koplīgumu attiecināšanu uz algām, un pēdējā tādējādi daļēji atteikusies no finansiālās palīdzības programmā iesāktās prakses. Horvātija atcēla to, ka darba koplīgumi ar notecējušu termiņu ir derīgi neierobežotu laiku. Tādu darba koplīgumu derīgumu, kam notecējis termiņš un kas nav atjaunoti, 2014. gadā ierobežoja Portugāle, ieviešot iespēju sarunu ceļā vienoties par koplīgumu apturēšanu uzņēmumos, kas nonākuši grūtībās. Itālijā sociālie partneri parakstīja starpnozaru nolīgumu, kurš precīzē arodbiedrību pārstāvētības mērīšanas kritērijus un palīdz paplašināt decentralizētu koplīguma sarunu tvērumu. Horvātija 2014. gadā pieņēma jaunus tiesību aktus par arodbiedrību darbību. Francijā valdība 2015. gadā sāka reformēt sociālo dialogu, lai modernizētu darba ņēmēju pārstāvību un racionalizētu darba devēju pienākumus attiecībā uz darbinieku pārstāvju informēšanu un konsultēšanu. Ikgadēja koplīgumu slēgšana tiks pārorganizēta ap noteiktām galvenajām asīm. Vācija 2015. gadā pieņēma Tarifu vienotības likumu ("Tarifeinheitsgesetz"), kas par uzņēmumiem, kuros ir pretrunīgi un pārklājošies koplīgumi, nosaka, ka spēkā ir tikai nolīgums, ko parakstījusi arodbiedrība ar lielāko biedru skaitu (attiecīgajā uzņēmumā). Apvienotajā Karalistē arodbiedrību darbību un kolektīvo darba strīdu risināšanu reformēt paredz jauns 2015. gada Arodbiedrību likums ("Trade Union Bill").

Arī turpmāk jāpārtrauga sociālo partneru iesaiste rīcībpolitiku un reformu izstrādē un īstenošanā. Lielākajā daļā dalībvalstu sociālie partneri kaut kādā veidā iesaistās nacionālo reformu programmu sagatavošanā. Šīs iesaistes kvalitāte un dziļums, kā arī tas, cik lielā mērā sociālie partneri var ietekmēt nacionālo reformu programmas, būtiski atšķiras. Sociālos partnerus konkrētai valstij adresētu ieteikumu vai ar tiem saistītu reformu un rīcībpolitiku īstenošanā faktiski iesaista mazākā dalībvalstu daļa.

2.4. Kā nodrošināt taisnīgumu, apkarot nabadzību un veicināt vienlīdzīgas iespējas

Cenšoties samazināt vai ierobežot nabadzību un palielināt līdzdalību darba tirgū, ir pamatīgi reformētas sociālo pabalstu sistēmas, atbalstīta uz iesaistīšanu darba tirgū vērsta politika un ieviesti speciāli pasākumi personām ar augstāku nabadzības risku. Dažas dalībvalstis (Beļģija, Igaunija, Horvātija, Zviedrija, Rumānija) ir palielinājušas ienākumu atbalsta summu, savukārt citas ir pilnveidojušas pasākumu struktūru, ieviešot pabalstu gradāciju (Malta, Latvija) vai pabalstus strādājošiem (Igaunija). Vairākas dalībvalstis, rīcībpolitikā pastiprinot vēršanos pret darbspējīgā vecuma cilvēku nabadzību (Austrija, Bulgārija, Vācija, Dānija, Nīderlande), ievieš vai pastiprina pasākumus, kas palielina līdzdalību darba tirgū. Tiek arī ieviesti dažādi finansiāli un nefinansiāli stimuli, kas atvieglotu atgriešanos darba tirgū (Beļģija, Somija, Francija, Latvija, Malta, Polija). Vairākās valstīs tiek plānotas vai notiek sociālās palīdzības un bezdarba sistēmu reformas (Beļģija, Horvātija, Grieķija, Īrija, Rumānija, Zviedrija).

Beļģija turpina reformēt bezdarbnieku pabalstu sistēmu, lai pabalstus pienācīgi līdzsvarotu ar rezultatīvu palīdzību darba meklēšanā un apmācības iespējām. Rumānija labklājības sistēmas reformā ir plānojusi ieviest garantēto minimālo sociālo ienākumu, apvienojot trīs līdzšinējās programmas, kurās tiek ņemts vērā ienākumu līmenis, precīzāk orientējoties uz labumguvējiem un samazinot administratīvās izmaksas. Grieķija ir sākusi pilotprogrammu, ar kuru valstī ievieš minimālā ienākuma shēmu. Īrija, izmantojot integrētu pakalpojumu sniegšanu (vienas pieturas aģentūras) un tiesības uz pabalstiem ciešāk saistot ar dienestiem, kas iesaista cilvēkus darba tirgū, turpināja centienus mazināt tādu mājāsaimniecību izplatību, kurās ir zema nodarbinātības intensitāte.

Arvien vairāk bažījoties par to, ka aug nabadzības skarto bērnu skaits, daudzas dalībvalstis ir sākušas vairāk ieguldīt bērnu vajadzībām. Ienākumu atbalsta pasākumi ģimenēm ar bērniem tika pastiprināti vai paplašināti Bulgārijā, Čehijas Republikā, Polijā un Rumānijā, savukārt Beļģija un Malta ieviesa bērnu pabalsta papildmaksājumus bērniem

ģimenēs ar zemu ienākumu līmeni. Atbalsts vecāku piekļuvei darba tirgum un darba stimuli tika pastiprināti Ungārijā, Maltā un Apvienotajā Karalistē. Vairākas dalībvalstis ir uzturējušas ieguldījumus izglītībā, konkrētāk, pirmsskolas izglītībā un aprūpē (*ECEC*), un tas atspoguļo augošo izpratni par pirmsskolas gadu dziļo nozīmi bērna kognitīvo un sociālo prasmju izveidē. Somija ieviesa obligātu pirmsskolas izglītību, un Horvātija ieviesa viengadīgu obligātu pirmsskolas izglītību pirms pamatzglītības uzsākšanas. Austrija iedibināja valsts papildu finansējumu tam, lai uzlabotu *ECEC* izglītības rezultātus, Apvienotā Karaliste ieviesa 3 un 4 gadus veciem bērniem paredzētas 15 bezmaksas aprūpes stundas nedēļā un pasākumus maziem bērniem no nelabvēlīgas vides. Dažas dalībvalstis arī palielināja finansējumu bērnu aprūpes iestāžu tīkla (Beļģija, Bulgārija, Čehijas Republika, Vācija, Igaunija, Polija, Apvienotā Karaliste), pēcskolas iespēju (Īrija) vai pagarinātās dienas skolu (Austrija) tīkla paplašināšanai. Bulgārija turpināja pilnveidot alternatīvās aprūpes kvalitāti un atbalstu bērniem, kas aug ārpus ģimenes. Arī Somija pieņēma vairākus pasākumus, kas šajās situācijās pastiprina bērnu aizsardzību.

Nesenās pensiju reformas lielākajā daļā dalībvalstu ir palīdzējušas ierobežot pensiju izdevumu ilglaicīgu paaugstināšanos³². Vai tās ietekmēs pensiju pietiekamību, joprojām ir atkarīgs no cilvēku spējas panākt ilgāku un pilnvērtīgāku darba mūžu³³, un tas pa profesiju grupām un dzimumiem nenotiek vienveidīgi. Lielākajā daļā dalībvalstu, kaut reformas vienmēr nepavada aktīvu vecumdienu rīcībpolitika, reformās galvenā uzmanība ir pievērsta pensionēšanās vecuma celšanai un priekšlaicīgas pensionēšanās ierobežošanai. Dažas dalībvalstis ir saglabājušas vai no jauna ieviesušas konkrētus priekšlaicīgas pensionēšanās nosacījumus cilvēkiem ar ilgu darba mūžu vai īpaši grūtā darbā. Ierobežojot priekšlaicīgas pensionēšanās piekļūstamību, valdībām un/vai sociālajiem partneriem izvirzās uzdevums alternatīvi atrisināt vēlīnā karjeras posma problēmas, kas saistītas ar vecuma un veselības jautājumiem darbavietās un darba tirgū.

Patlaban vīriešu un sieviešu pensiju atšķirība Eiropas Savienībā joprojām ir apmēram 40 %, kas atspoguļo algu atšķirību pa dzimumiem un sieviešu vidēji īsāko karjeru, kurā ir vairāk pārtraukumu. Vispārējā tendence pāriet uz pensijām, kas vairāk saistītas ar izpeļņu, nozīmē, ka pensiju sistēmas nebūs spējīgas šīs atšķirības kompensēt. Cenšoties panākt, lai darba mūžs

³² 2015. gada ziņojums par sabiedrības novecošanu

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf.

³³ 2015. gada ziņojums par pensiju pietiekamību

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14529&langId=en>.

sievietēm varētu būt ilgāks, gandrīz visas dalībvalstis (izņemot Rumāniju) ir vienādojušas sieviešu un vīriešu pensionēšanās vecumu vai pieņēmušas reformas, kas to panāks turpmāk, lai gan dažos gadījumos pilnīgi pabeigtas tiks tikai 21. gadsimta 40. gados.

Daudzas reformas uz mazāk dāsniem likmju paaugstināšanas mehānismiem mainījušas arī pensiju indeksāciju. Ietekme uz pietiekamību būs atkarīga no algu un cenu dinamikas.

Veselības sistēmas palīdz ES iedzīvotājiem saglabāt un atjaunot labu veselību. Papildus kolektīvai un individuālai labklājībai tas balsta ekonomisko labklājību, uzlabojot līdzdalību darba tirgū, darba ražīgumu un mazinot darba kavējumus. Protams, veselības aprūpes sistēmām ir savas izmaksas: liela daļa no ES veselības sistēmu izmaksām tiek segta no publiskiem līdzekļiem, tāpēc tām pastāvīgi jābūt fiskāli ilgtspējīgām.

Ir jāizvērtē veselības aprūpes un ilglaicīgās aprūpes sistēmu sniegums un jāievieš pamatotas un vērienīgas reformas. Uzdevumu vidū ir nodrošināt ilgtspējīgu finansiālo bāzi, sekmēt rezultatīvu primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un piekļūstamību un tādējādi mazināt speciālistu un slimnīcu aprūpes nevajadzīgu izmantošanu, nodrošināt, ka izmaksu ziņā lietderīgi tiek lietotas zāles, labāk veikt publisko iepirkumu, kvalitatīvāk integrēt aprūpi, izmantojot mūsdienīgus informācijas kanālus (tādus kā e-veselība), ieviest metodikas, ar kuru palīdzību lemtānās nolūkiem novērtēt veselības tehnoloģiju relatīvo rezultativitāti un izmaksas un labāk popularizēt veselīgu dzīvesveidu un īstenot slimību profilaksi.

Svarīgas veselības aprūpes reformas ir īstenotas lielākajā daļā dalībvalstu. Daudzo īstenoto struktūrreformu vidū ir primārās un sekundārās aprūpes pārstrukturēšana, lielāka aprūpes koordinēšana, intensīvāka un savstarpēji savietojama IKT un e-veselības risinājumu izmantošana (Bulgārija, Čehijas Republika, Horvātija, Ungārija, Malta, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Slovākija un Apvienotā Karaliste), zāļu politikā pāreja uz cenu regulēšanu un aizvietošanu ar ģenēriskajām zālēm, kā arī finansiālu un nefinansiālu stimulu ieviešana gan veselības aprūpes sniedzējiem, gan lietotājiem. Lai uzlabotu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, vairākas dalībvalstis (Bulgārija, Čehijas Republika, Vācija, Horvātija, Īrija, Polija, Portugāle, Zviedrija un Apvienotā Karaliste) ieviesa rīcībpolitikas, kuru mērķis ir optimizēt terapiju izmantošanu un zāļu parakstīšanas modeļus.

Daudzās valstīs veselības aprūpes darbinieku vidējā vecuma pieaugums kopā ar problēmām, kas sakarā ar grūtajiem darba apstākļiem un relatīvi zemo samaksu dažās veselības aprūpes profesijās rodas veselības aprūpes darbinieku pieņemšanā vai noturēšanā darbā, rada veselības

aprūpes darbinieku deficītu. Lai tam pretdarbotos, dažas dalībvalstis (Beļģija, Čehijas Republika, Vācija, Spānija, Horvātija, Īrija, Latvija, Polija, Zviedrija) pieņēma pasākumus, kas, lai veselības aprūpes nozari padarītu pievilcīgāku, atvieglot veselības aprūpes speciālistu apmācību un viņu prasmju pilnveidi, paaugstinās viņiem atalgojumu un viņus vairāk atbalstīs.

Vairākas dalībvalstis ir ceļā uz to, lai ilglaicīgajā aprūpē pieņemtu vai īstenotu lielas reformas, kuru mērķis ir līdzšinējo resursu efektīvāka izmantošana. Reformu pasākumos galvenā uzmanība veltīta tam, lai tālāk attīstītu mājas aprūpes pakalpojumus un pastiprinātu integrētu aprūpi.

Vairākās dalībvalstīs (Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Ungārijā, Vācijā, Luksemburgā) ir grozīti ilglaicīgas aprūpes finansiālie noteikumi. Dažas no tām nolēma publisko finansējumu palielināt un izmaksu sadalījumā privāto daļu samazināt, turpretī citas esošos publiskā atbalsta pieejamības sliekšņus samazināja vai ieviesa citus izmaksu ierobežošanas pasākumus.

Nedaudzas dalībvalstis ir ziņojušas par pasākumiem, kas palīdzētu novērst atkarību no aprūpes, un tie lielākoties bijuši saistīti ar labāku demences profilaksi un tās agrīnu diagnosticēšanu (Austrija, Bulgārija, Īrija). Valstu valdības vairāk uzsvēra, ka jāuzlabo pakalpojumu sniegšana, aprūpē vairāk pievēršoties pacientam, atbalstot pāreju no institucionalizētas aprūpes uz aprūpi kopienā, izstrādājot un nodrošinot jaunus kvalitātes standartus un paaugstinot darbinieku skaitu.

Dažas dalībvalstis (Beļģija, Čehijas Republika, Vācija, Somija) neformālajiem aprūpētājiem sniegto atbalstu uzlaboja ar jaunu stratēģiju starpniecību, ar labākām iespējām darba un aprūpes pienākumu savienošanā un ar neformālās aprūpes sniedzēju juridisku atzīšanu.

Dalībvalstis uzņēmās diezgan lielas saistības uzlabot cenas ziņā pieejamu mājokļu pieklūstamību. Dažas dalībvalstis pieņēma plānus attiecībā uz mājokļu vai sociālo mājokļu būvi (Čehijas Republika, Francija, Īrija, Portugāle, Slovēnija un Apvienotā Karaliste). Bulgārija ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda starpniecību uzlaboja mājokļu pieklūstamību cilvēkiem, kas atrodas mazaizsargātā situācijā. Ungārijā tika ziņots par paplašinātām shēmām palīdzības sniegšanai pirmo mājokļu pircējiem, savukārt Apvienotajā Karalistē — par sociālo mājokļu īrnieku mobilitātes shēmu. Tika pārskatīti mājokļa pabalsta nosacījumi, arī atbalsttiesīguma kritēriji un sliekšņi (Čehijas Republika, Somija), un tika ieviesta sociāliem mērķiem paredzēta īres maksas kontrole/garantijas (Beļģija, Čehijas Republika, Francija, Nīderlande).

Daudzas programmas risina problēmas, kas saistītas ar pārmērīgu parādu nastu un izlikšanu no mājokļa; tāda, piemēram, ir parādos nonākušu uzņēmumu apzināšana Nīderlandē un Slovēnijas pilotprojekti, kuros tiek sniegta palīdzība izliktām ģimenēm. Latvijā tika pazemināts atbalsttiesīguma sliekšnis attiecībā uz aizsardzību ar maksātnespējas starpniecību, savukārt Kipra mazaizsargātām māsasaimniecībām piedāvāja hipotēkas procentu maksājumu subsidēšanu. Īpaši centieni tika vērsti arī pret enerģētisko nabadzību (Beļģija) un veikt integrētai sociālo mājokļu pakalpojumu sniegšanai (Īrija).

Nacionālajā līmenī īstenoti vairāki pasākumi, kuru mērķis ir atvieglot riska apdraudēto cilvēku, piemēram, cilvēku ar invaliditāti, romu vai no imigrantiem cēlušos cilvēku sociālo iekļaušanu. Igaunija sāka īstenot Darbspējas reformu, kas ievieš kvalitatīvu pārmaiņu — izvērtēt ne vairs cilvēka nespēju strādāt, bet viņa spēju strādāt — un atvieglo integrēšanos darba tirgū un sociālajā dzīvē. Līdzīgi, lai vairotu cilvēku ar invaliditāti un mazkvalificētu cilvēku dalību darba tirgū gan privātajā, gan publiskajā sektorā, Nīderlande pieņēma Līdzdalības paktu.

Augsti kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības vienāda pieejamība ir pirmais un svarīgākais solis ceļā uz sociālo iekļautību. Tendences uz mazāk aizsargātu bērnu iekļaujošu izglītošanu ir acīmredzamas. Beļģija (Flandrijā) izstrādāja jaunu likumu "M-Decree", kurā paredzēta saprātīga palīdzība pielāgoties maģistrālajai izglītībai. Čehijas Republika pieņēma Izglītības likumu, kurā paredzēti piecu pakāpju atbalstpasākumi, kas uzlabo skolu apstākļus iekļaujošai izglītībai. Dānija izvirzīja mērķi, ka 96 % valsts skolu skolēnu līdz 2015. gadam jāmacās vispārīgajās skolās, un izveidoja Iekļaujošās izglītības un īpašo vajadzību izglītības centru.

Daudzas personas ar invaliditāti saskaras ar nopietnu atstumtību, proti, dzīvo aprūpes iestādēs. Tomēr dažās valstīs ir redzama tendence pāriet no aprūpes iestādēm uz aprūpi kopienā un neatkarīgu dzīvi; to atvieglo Eiropas Strukturālie un investīciju fondi. Piemēram, Somija būtiski samazināja ilglaicīgu institucionālu aprūpi cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem, tā vietā pārejot galvenokārt uz 24 stundu pakalpojumiem. Mērķis ir līdz 2020. gadam institucionālu aprūpi aizstāt ar atsevišķu mājokli un pakalpojumiem.

Dažās valstīs ir veikti romu integrācijas veicināšanas pasākumi. 2015. gada janvārī Rumānija pieņēma pārskatītu 2014.–2020. gada Nacionālo stratēģiju romu minoritātei piederušu Rumānijas pilsoņu iekļaušanai, savukārt Lietuva pieņēma 2015.–2020. gada Rīcības plānu romu integrēšanai Lietuvas sabiedrībā. 2015. gadā stratēģiju romu integrēšanai

līdz 2020. gadam pieņēma Čehijas Republika. Citas valstis, piemēram, Ungārija, Slovākija un Polija pārskatīja savas nacionālās stratēģijas un rīcības plānus, jo īpaši lai izpildītu ar ESF 9.2. investīciju prioritāti saistīto *ex ante* nosacījumu.

Slovākijā 2014.–2015. mācību gadā ir būtiski palielināts palīgskolotāju skaits bērniem ar īpašām vajadzībām, arī bērniem no sociāli nelabvēlīgas vides, un palielinājums atkal paredzēts arī 2015. gada budžetā. Romu kopienām tika izvirzīts priekšlikums bērnus no sociāli nelabvēlīgas vides obligāti uzņemt *ECEC*, taču pašlaik nav konkrētu plānu tā īstenošanai.

Arvien lielāka bēgļu plūsma valdībām un plašākai sabiedrībai izvirza uzdevumu uzņemt un integrēt arvien lielāku skaitu cilvēku, un dažas dalībvalstis šī situācija skar īpaši spēcīgi. Ir pieņemti lēmumi par integrācijas paketēm un arī atturoši lēmumi. Austrijas integrācijas paketē galvenā uzmanība pievērsta valodas apguves atbalstam un integrēšanai darba tirgū, šai integrēšanai atvēlot lielāko budžeta daļu. Valsts nodarbinātības dienesti ir sākuši pilotprojektus, kas no 2015. gada vidus uzlabo izredzes darba tirgū cilvēkiem, kuri tiesīgi uz politisko patvērumu. Zviedrijā ir palielināts 2015.–2018. gadam paredzētais sākotnējais asignējums, ar kuru paredzēts nesen ieradušos bēgļus un dzimušos ārzemniekus ātrāk integrēt darba tirgū. Lai agrāk apzinātu jauniebraucēju prasmes, valdība līdzšinējās sistēmās atvēlējusi līdzekļus pilotprojektam, kurā tiek kartētas Zviedrijas Imigrācijas valdes uzņemšanas centros dzīvojošo nesen ieradušos migrantu prasmes. Vācijā Federālā nodarbinātības aģentūra un Federālā migrācijas un bēgļu aģentūra sāka ESF finansētu pilotprojektu, kurš sekmē bēgļu ātru integrāciju darba tirgū, sešos Vācijas reģionos izveidojot bēgļiem paredzētas nodarbinātības paraugāģentūras. No otras puses, tiek pieņemti pasākumi, kam gaidāma atturoša iedarbība, piemēram, naudas vietā tiks izsniegti labumi, un uz bēgļiem no reģioniem, kas apzināti kā droši, attiecinās paātrinātu patvēruma procedūru. Dānijas atturošie pasākumi bija īpašo integrācijas pabalstu samazināšana tā, ka tie ir mazāki par integrācijas programmu dalībnieku naudas pabalstiem, attiecībā uz bēgļu ģimenes un bērnu pabalstiem tika atjaunots uzkrāšanas princips, un arī noteikumi par tiesībām uz vecuma pensijām ir saskaņoti tā, ka izņēmumu no uzkrāšanas principa uz bēgļiem vairs neattiecina. Apvienotajā Karalistē ir ieviesti jauni ierobežojumi attiecībā uz ienākumatkarīgajiem pabalstiem, tādējādi atturot uz Apvienoto Karalisti doties migrantus bez izredzēm uz darbu. Šie ierobežojumi faktiski liedz Vispārējā kredīta ("Universal Credit") shēmā ienākumatkarīgos pabalstus pieprasīt jaunpienācējiem, kas Apvienotajā Karalistē vēl nav

strādājuši. Jaunie ierobežojumi izriet no agrākiem ierobežojumiem, kas izvirzīti attiecībā uz darba meklētāja pabalsta, bērnu pabalsta un bērnu nodokļa pabalsta pieprasījumiem.

Dalībvalstīm jānodrošina, ka patvēruma meklētājiem darba tirgus ir faktiski pieklūstams vēlākais 9 mēnešu laikā no dienas, kurā tie pieteikušies uz starptautisku aizsardzību³⁴. Dažas dalībvalstis patvēruma meklētājiem ļauj integrēties darba tirgū agrāk, un dažas dalībvalstis ierosina šādi rīkoties. Lai dalībvalstīm palīdzētu reaģēt uz tādām neatliekamām patvēruma meklētāju vajadzībām kā vajadzība pēc mājokļa, precēm un pakalpojumiem, Komisija ES migrācijas programmā pieņēma Paziņojumu par publiskā iepirkuma noteikumiem attiecībā uz bēgļu atbalsta pasākumiem³⁵. Eiropas Sociālā fonda (ESF) investīcijas var konkrēti un nekavējoties atbalstīt profesionālo apmācību, konsultācijas, piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem un sociālajiem pakalpojumiem, kā arī pretdiskriminācijas kampaņas.

Pirmais novērtējums par bēgļu pieplūduma makroekonomisko ietekmi liecina, ka īslaicīgā ietekme, kas izpaužas kā publisko tēriņu paaugstināšana, gan ir relatīvi neliela, lai gan dažās valstīs izteiktāka, taču vidējā līdz ilgā laikā tā izaugsmi ietekmē pozitīvi ar nosacījumu, ka veiksmīgi notiek integrācija darba tirgū³⁶.

³⁴ Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīvu 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai.

³⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par publiskā iepirkuma noteikumiem saistībā ar pašreizējo patvēruma meklētāju krīzi, COM(2015)454.

³⁶ Eiropas ekonomikas prognoze 2015. gada rudenim.

1. pielikums. Rezultātu pārskats par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem, par atsaucis vērtībām izmantoti ES vidējie*

	Bezdarba līmenis			Jauniešu bezdarbs						Mājsaimniecību bruto izmantojamā ienākuma reālais pieaugums		Nabadzības riska rādītājs (2012-2013)			Nevienlīdzības - S80/S20		
				Jauniešu bezdarba līmenis			NEET										
	Pārm. g. griezumā (S1.2014-S1.2015)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret ES GG	Pārmaiņas GG (S1.2014-S1.2015)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret ES GG	Pārmaiņas GG (2013-2014)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret ES GG	Pārmaiņas GG (2013-2014)	DV GG pret ES GG	Pārmaiņas GG (2012-2013)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret ES GG	GG pārmaiņas (2012-2013)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret ES GG
ES28 (svērtie)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
EZ19 (svērtie)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1	~	~
ES28 (nesvērtie)	-0,8	~	~	-2,5	~	~	-0,5	~	~	1,3	~	0,2	~	~	0,0	~	~
EZ19 (nesvērtie)	-0,8	0,8	0,0	-2,4	0,8	0,1	-0,4	-0,3	0,1	1,3	0,0	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
BE	0,3	-1,2	1,1	-1,2	-0,9	1,3	-0,7	-0,3	-0,2	0,5	-0,8	-0,1*	-2,2	-0,3	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	0,1	-1,2	-2,8	-0,3	-0,3	-1,4	7,9	-0,9	:	:	-0,3*	1,5*	-0,5*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-4,4	-0,1	-3,0	-9,0	-0,5	-1,0	-4,2	-0,5	1,6	0,3	-0,7	-7,0	-0,9	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-3,6	0,5	-2,5	-11,9	0,0	-0,2	-6,5	0,3	0,1	-1,2	0,2*	-1,5*	0,0	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,1	0,5	-0,7	-15,4	1,8	0,1	-5,9	0,6	1,5	0,2	0,3*	1,3	0,1*	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-3,7	-0,6	-6,3	-12,1	-3,8	0,4	-0,6	0,9	2,0	0,7	-0,4*	1,7	-0,6	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,1	-1,3	-4,2	-1,3	-1,7	-0,9	2,9	-0,4	:	:	-1,4	-1,6	-1,6	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	15,6	-0,7	-3,7	28,3	-1,2	-1,3	6,8	-0,8	:	:	0,3*	8,5	0,1*	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	13,0	-1,3	-4,0	27,1	-1,5	-1,5	4,8	-1,0	0,6	-0,7	0,0	4,8	-0,2*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	0,5	1,0	0,7	1,9	3,2	0,2	-0,9	0,7	1,2	-0,1	0,0	-1,9	-0,2	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	6,7	0,2	-1,6	20,9	0,9	-0,3	7,0	0,2	:	:	-0,3*	2,2	-0,5*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	2,5	0,6	-0,9	19,6	1,6	-0,1	9,8	0,4	-0,3	-1,6	0,2*	3,2	0,0	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,9	0,7	-3,4	11,1	-0,9	-1,7	4,7	-1,2	:	:	2,2	-1,2*	2,0	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,1	-0,5	-4,5	-7,1	-2,0	-1,0	-0,3	-0,5	4,9	3,6	-0,5*	3,2	-0,7*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-0,5	-1,0	-2,6	-4,8	-0,1	-1,2	-2,4	-0,7	2,4	1,1	1,1*	3,4	0,9*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-3,9	0,8	-1,0	-3,9	1,5	1,3	-6,0	1,8	:	:	0,5*	-0,6*	0,3*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-2,7	0,0	-2,4	-3,8	0,1	-1,9	1,3	-1,4	2,8	1,5	0,7*	-1,3*	0,5*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-4,2	0,5	-0,7	-10,8	1,8	0,6	-1,8	1,1	:	:	1,2	-2,0	1,0	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-2,9	0,1	-2,2	-11,5	0,3	-0,1	-6,8	0,4	1,1	-0,2	0,8	-4,7	0,6	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-4,2	0,9	-0,6	-12,6	1,9	0,4	-4,6	0,9	0,5	-0,8	-0,4*	-2,7	-0,6*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-2,2	-1,0	-3,7	-1,5	-1,2	-0,2	-0,3	0,3	:	:	0,2*	1,1	0,0	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	3,1	-0,8	-4,2	9,5	-1,7	-1,8	0,0	-1,3	0,2	-1,1	1,5	2,8	1,3	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,0	0,8	-1,9	0,2	0,6	0,0	4,7	0,5	:	:	0,5	5,9	0,3*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-0,5	0,3	-3,9	-5,6	-1,4	0,2	-2,9	0,7	1,4	0,1	0,8	-2,6	0,6	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,9	-1,0	-4,8	3,8	-2,3	-0,9	0,5	-0,4	3,2	1,9	-0,2*	-3,5	-0,4*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-0,6	1,6	2,5	0,0	5,0	0,9	-2,1	1,4	-0,9	-2,2	-1,1	-4,3	-1,3	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-2,2	0,5	-2,3	-1,6	0,2	-0,3	-5,1	0,2	2,1	0,8	1,1	-1,6	0,9	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-4,3	-0,1	-2,3	-7,1	0,2	-1,3	-0,4	-0,8	-0,2	-1,5	-0,6	-0,9*	-0,8	-0,4	-0,2	-0,4

Avots: Eurostat, ES darbaspēka apsekojums (DSA), valstu pārskati un "ES statistika attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem" (EU-SILC) (DG EMPL aprēķini)

Katram rādītājam (izņemot *GHI* reālo pieaugumu, kas izteikts kā monetāra vērtība) trīs slejās norādītas i) pārmaiņas absolūtā izteiksmē salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu; ii) atšķirība no ES (vai eurozonas) vidējā rādītāja vienā un tajā pašā gadā; iii) pārmaiņas valstī salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu attiecībā pret pārmaiņām ES vai eurozonā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (norādot, vai situācija valstī pasliktinās/uzlabojas ātrāk nekā pārējā ES/eurozonā, atspoguļojot sociālekonomisko atšķirību/sociālekonomiskās konverģences dinamiku). S1 ir 1. pusgads un šā rādītāja pamatā ir katru ceturksni sezonāli koriģēti dati.

*apzīmē Eiropas Savienībai statistiski nenoīmīgas pārmaiņas un atšķirību, tālākā analīzē 2. nodaļā tās būs pielīdzinātas 0.

2. pielikums. Rezultātu pārskats par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem, par atsaucis vērtību izmantoti eurozonas vidējie

	Bezdarba līmenis			Jauniešu bezdarbs						Mājsaimniecību bruto izmantojamā ienākuma reālais pieaugums		Nabadzības riska rādītājs (AROP) (18-64)			Nevienlīdzības - S80/S20		
				Jauniešu bezdarba līmenis			NEET										
	Pārmaiņas GG (S1.2014-S1.2015)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret EZ GG	Pārmaiņas GG (S1.2014-S1.2015)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret EZ GG	Pārmaiņas GG (2013-2014)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret EZ GG	Pārmaiņas GG (2013-2014)	DV GG pret EZ GG	Pārmaiņas GG (2012-2013)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret EZ GG	Pārmaiņas GG (2012-2013)	Attālums līdz ES vidējai vērtībai	DV GG pret EZ GG
ES28 (svērtie)	-0,7	~	~	-1,8	~	~	-0,5	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,0	~	~
EZ19 (svērtie)	-0,5	~	~	-1,4	~	~	-0,3	~	~	0,7	~	0,1	~	~	0,1	~	~
ES28 (nesvērtie)	-0,8	-0,8	0,0	-2,5	-0,8	-0,1	-0,5	0,3	-0,1	1,3	0,0	0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
EZ19 (nesvērtie)	-0,8	~	~	-2,4	~	~	-0,4	~	~	1,3	~	0,3	~	~	0,0	~	~
BE	0,3	-2,0	1,1	-1,2	-1,7	1,2	-0,7	0,0	-0,3	0,5	-0,8	-0,1*	-2,3	-0,4	-0,2	-1,0	-0,2
BG	-2,0	-0,7	-1,2	-2,8	-1,1	-0,4	-1,4	8,2	-1,0	:	:	-0,3*	1,4*	-0,6*	0,5	1,8	0,5
CZ	-0,9	-5,2	-0,1	-3,0	-9,8	-0,6	-1,0	-3,9	-0,6	1,6	0,3	-0,7	-7,1	-1,0	-0,1*	-1,4	-0,1*
DK	-0,3	-4,4	0,5	-2,5	-12,7	-0,1	-0,2	-6,2	0,2	0,1	-1,2	0,2*	-1,6*	-0,1*	-0,2*	-0,5	-0,2*
DE	-0,3	-5,9	0,5	-0,7	-16,2	1,7	0,1	-5,6	0,5	1,5	0,2	0,3*	1,2	0,0	0,3	-0,2	0,3
EE	-1,4	-4,5	-0,6	-6,3	-12,9	-3,9	0,4	-0,3	0,8	2,0	0,7	-0,4*	1,6	-0,7	0,1*	0,7	0,1*
IE	-2,1	-0,9	-1,3	-4,2	-2,1	-1,8	-0,9	3,2	-0,5	:	:	-1,4	-1,7	-1,7	-0,2*	-0,3	-0,2*
EL	-1,5	14,8	-0,7	-3,7	27,5	-1,3	-1,3	7,1	-0,9	:	:	0,3*	8,4	0,0	0,0	1,8	0,0
ES	-2,1	12,2	-1,3	-4,0	26,3	-1,6	-1,5	5,1	-1,1	0,6	-0,7	0,0	4,7	-0,3*	-0,2*	1,5	-0,2*
FR	0,2	-0,3	1,0	0,7	1,1	3,1	0,2	-0,6	0,6	1,2	-0,1	0,0	-2,0	-0,3	0,0	-0,3	0,0
HR	-0,6	5,9	0,2	-1,6	20,1	0,8	-0,3	7,3	0,1	:	:	-0,3*	2,1	-0,6*	-0,1*	0,5	-0,1*
IT	-0,2	1,7	0,6	-0,9	18,8	1,5	-0,1	10,1	0,3	-0,3	-1,6	0,2*	3,1	-0,1*	0,2*	0,9	0,2*
CY	-0,1	5,1	0,7	-3,4	10,3	-1,0	-1,7	5,0	-1,3	:	:	2,2	-1,3*	1,9	0,2*	0,1	0,2*
LV	-1,3	-0,9	-0,5	-4,5	-7,9	-2,1	-1,0	0,0	-0,6	4,9	3,6	-0,5*	3,1	-0,8*	-0,2*	1,5	-0,2*
LT	-1,8	-1,3	-1,0	-2,6	-5,6	-0,2	-1,2	-2,1	-0,8	2,4	1,1	1,1*	3,3	0,8*	0,8	1,3	0,8
LU	0,0	-4,7	0,8	-1,0	-4,7	1,4	1,3	-5,7	1,7	:	:	0,5*	-0,7*	0,2*	0,5	-0,2	0,5
HU	-0,8	-3,5	0,0	-2,4	-4,6	0,0	-1,9	1,6	-1,5	2,8	1,5	0,7*	-1,4*	0,4*	0,2*	-0,6	0,2*
MT	-0,3	-5,0	0,5	-0,7	-11,6	1,7	0,6	-1,5	1,0	:	:	1,2	-2,1	0,9	0,2	-0,7	0,2
NL	-0,7	-3,7	0,1	-2,2	-12,3	0,2	-0,1	-6,5	0,3	1,1	-0,2	0,8	-4,8	0,5	0,0	-1,2	0,0
AT	0,1	-5,0	0,9	-0,6	-13,4	1,8	0,4	-4,3	0,8	0,5	-0,8	-0,4*	-2,8	-0,7*	-0,1*	-0,7	-0,1*
PL	-1,8	-3,0	-1,0	-3,7	-2,3	-1,3	-0,2	0,0	0,2	:	:	0,2*	1,0	-0,1*	0,0	0,1	0,0
PT	-1,6	2,3	-0,8	-4,2	8,7	-1,8	-1,8	0,3	-1,4	0,2	-1,1	1,5	2,7	1,2	0,2*	1,2	0,2*
RO	0,0	-3,8	0,8	-1,9	-0,6	0,5	0,0	5,0	0,4	:	:	0,5	5,8	0,2*	0,3*	1,8	0,3*
SI	-0,5	-1,3	0,3	-3,9	-6,4	-1,5	0,2	-2,6	0,6	1,4	0,1	0,8	-2,7	0,5	0,2	-1,2	0,2
SK	-1,8	1,1	-1,0	-4,8	3,0	-2,4	-0,9	0,8	-0,5	3,2	1,9	-0,2*	-3,6	-0,5*	-0,1*	-1,2	-0,1*
FI	0,8	-1,4	1,6	2,5	-0,8	4,9	0,9	-1,8	1,3	-0,9	-2,2	-1,1	-4,4	-1,4	-0,1*	-1,2	-0,1
SE	-0,3	-3,0	0,5	-2,3	-2,4	0,1	-0,3	-4,8	0,1	2,1	0,8	1,1	-1,7	0,8	0,0	-1,1	0,0
UK	-0,9	-5,1	-0,1	-2,3	-7,9	0,1	-1,3	-0,1	-0,9	-0,2	-1,5	-0,6	-1*	-0,9	-0,4	-0,2	-0,4

3. pielikums. Rezultātu pārskats par nodarbinātības un sociālās jomas galvenajiem rādītājiem ar absolūtajām vērtībām trijos secīgos gados

	Bezdarba līmenis			Jauniešu bezdarbs						Mājsaimniecību bruto izmantojamā ienākuma reālais pieaugums			Nabadzības riska rādītājs (18-64)			Nevienlīdzības - S80/S20		
				Jauniešu bezdarba līmenis			NEET											
	2013	2014	S1.2015	2013	2014	S1.2015	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2011	2012	2013
ES28 (svērtie)	10,9	10,2	9,7	23,7	22,2	20,9	13,2	13,0	12,5	-1,0	-0,3	0,7	15,9	16,3	16,4	5,0	5,0	5,0
EZ19 (svērtie)	12,0	11,6	11,2	24,4	23,7	22,6	13,1	12,9	12,6	-1,8	-0,4	0,7	16,1	16,6	16,7	5,0	4,9	5,0
ES28 (nesvērtie)	11,2	10,5	9,9	26,4	24,5	22,6	12,8	12,8	12,3	-1,5	0,1	1,3	15,2	15,4	15,6	4,8	4,8	4,8
EZ19 (nesvērtie)	11,8	11,3	10,7	26,6	25,2	23,4	12,6	12,4	12,0	-2,0	-0,2	1,3	15,2	15,4	15,7	4,7	4,8	4,8
BE	8,4	8,5	8,7	23,7	23,2	21,7	12,3	12,7	12,0	0,6	-0,6	0,5	12,9	13,5	13,4	3,9	4,0	3,8
BG	13,0	11,4	10,0	28,4	23,8	22,3	21,5	21,6	20,2	-1,2	5,9	:	18,2	17,4	17,1	6,5	6,1	6,6
CZ	7,0	6,1	5,5	18,9	15,9	13,6	8,9	9,1	8,1	-1,2	-0,8	1,6	9,1	9,3	8,6	3,5	3,5	3,4
DK	7,0	6,6	6,3	13,0	12,6	10,7	6,6	6,0	5,8	-0,4	-1,3	0,1	13,1	13,9	14,1	4,4	4,5	4,3
DE	5,2	5,0	4,8	7,8	7,7	7,2	7,1	6,3	6,4	0,7	0,7	1,5	16,4	16,6	16,9	4,5	4,3	4,6
EE	8,6	7,4	6,2	18,7	15,0	10,5	12,2	11,3	11,7	0,2	6,2	2,0	18,0	17,7	17,3	5,3	5,4	5,5
IE	13,1	11,3	9,8	26,8	23,9	21,3	18,7	16,1	15,2	-0,4	-0,6	:	15,1	15,4	14,0	4,6	4,7	4,5
EL	27,5	26,5	25,5	58,3	52,4	50,9	20,2	20,4	19,1	-7,4	-8,3	:	20,0	23,8	24,1	6,0	6,6	6,6
ES	26,1	24,5	22,9	55,5	53,2	49,7	18,6	18,6	17,1	-5,4	-1,8	0,6	19,0	20,4	20,4	6,3	6,5	6,3
FR	10,3	10,3	10,4	24,9	24,2	24,5	12,5	11,2	11,4	-0,8	-0,1	1,2	13,5	13,7	13,7	4,6	4,5	4,5
HR	17,3	17,3	16,6	50,0	45,5	43,5	16,6	19,6	19,3	-2,9	-3,4	:	18,6	18,1	17,8	5,6	5,4	5,3
IT	12,1	12,7	12,4	40,0	42,7	42,2	21,0	22,2	22,1	-5,3	-0,6	-0,3	18,5	18,6	18,8	5,6	5,5	5,7
CY	15,9	16,1	15,8	38,9	36,0	33,7	16,0	18,7	17,0	-7,9	-4,5	:	11,5	12,2	14,4	4,3	4,7	4,9
LV	11,9	10,8	9,8	23,2	19,6	15,5	14,9	13,0	12,0	1,6	5,5	4,9	20,2	19,3	18,8	6,5	6,5	6,3
LT	11,8	10,7	9,4	21,9	19,3	17,8	11,2	11,1	9,9	0,2	4,3	2,4	20,2	17,9	19,0	5,8	5,3	6,1
LU	5,9	6,0	6,0	16,9	22,3	18,7	5,9	5,0	6,3	:	:	:	13,1	14,5	15,0	4,0	4,1	4,6
HU	10,2	7,7	7,2	26,6	20,4	18,8	14,8	15,5	13,6	-3,3	1,4	2,8	13,6	13,6	14,3	3,9	4,0	4,2
MT	6,4	5,9	5,7	13,0	11,8	11,8	10,6	9,9	10,5	:	:	:	13,1	12,4	13,6	4,0	3,9	4,1
NL	7,3	7,4	7,0	13,2	12,7	11,1	4,9	5,6	5,5	-1,4	-1,0	1,1	10,5	10,1	10,9	3,8	3,6	3,6
AT	5,4	5,6	5,7	9,7	10,3	10,0	6,8	7,3	7,7	1,9	-1,8	0,5	13,1	13,3	12,9	4,1	4,2	4,1
PL	10,3	9,0	7,7	27,3	23,9	21,1	11,8	12,2	12,0	1,1	2,8	:	17,1	16,5	16,7	5,0	4,9	4,9
PT	16,4	14,1	13,0	38,1	34,7	32,1	13,9	14,1	12,3	-5,3	-1,0	0,2	16,2	16,9	18,4	5,7	5,8	6,0
RO	7,1	6,8	6,9	23,7	24,0	22,8	16,8	17,0	17,0	-3,2	:	:	21,0	21,0	21,5	6,2	6,3	6,6
SI	10,1	9,7	9,4	21,6	20,2	17,0	9,3	9,2	9,4	-3,8	-1,9	1,4	11,7	12,2	13,0	3,5	3,4	3,6
SK	14,2	13,2	11,8	33,7	29,7	26,4	13,8	13,7	12,8	-1,7	1,7	3,2	12,4	12,3	12,1	3,8	3,7	3,6
FI	8,2	8,7	9,3	19,9	20,5	22,6	8,6	9,3	10,2	0,1	0,4	-0,9	12,8	12,4	11,3	3,7	3,7	3,6
SE	8,0	7,9	7,7	23,6	22,9	21,0	7,8	7,5	7,2	3,7	1,7	2,1	12,5	12,9	14,0	3,6	3,7	3,7
UK	7,6	6,1	5,6	20,7	16,9	15,5	13,9	13,2	11,9	2,6	-0,7	-0,2	14,1	15,3	14,7	5,3	5,0	4,6

Avots: Eurostat, ES darbaspēka apsekojums (DSA), valstu pārskati un "ES statistika attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem" (EU-SILC) (DG EMPL aprēķini)

4. pielikums. Galveno nodarbinātības un sociālās jomas rādītāju rezultātu pārskata analīzes apkopojums

	Bezdarba līmenis	Jauniešu bezdarba līmenis	NEET līmenis	Mājsaimniecību bruto izmantojamais ienākums	Nabadzības riska rādītājs	S80/S20 nevienlīdzība
Labākais sniegums	Vācija	Dānija Vācija Austrija Igaunija	Dānija Nīderlande Zviedrija Vācija	Latvija Ungārija Slovākija	Čehijas Republika Somija Slovākija Nīderlande	Čehijas Republika Slovākija Somija Nīderlande Zviedrija Slovēnija
Labāk par vidusmēru	Igaunija Čehijas Republika Dānija Ungārija Nīderlande Apvienotā Karaliste Luksemburga Malta Rumānija Bulgārija Īrija Lietuva Polija Slovākija	Latvija Čehija Nīderlande Apvienotā Karaliste Slovākija Malta	Čehijas Republika Lietuva Slovēnija Ungārija Portugāle	Lietuva Zviedrija	Austrija Beļģija Francija Slovēnija Īrija Apvienotā Karaliste	Beļģija Dānija Austrija Ungārija Malta Apvienotā Karaliste
Vidusmērs	Latvija Slovēnija Zviedrija	Īrija Polija Slovēnija Beļģija Lietuva Ungārija Zviedrija Rumānija Bulgārija Luksemburga	Latvija Apvienotā Karaliste Beļģija Francija Polija Slovākija	Čehijas Republika Vācija Igaunija Spānija Nīderlande Francija Slovēnija	Bulgārija Dānija Vācija Luksemburga Polija Ungārija	Horvātija Francija Polija Vācija Kipra Īrija

5. pielikums. Metodoloģiska piezīme par rezultātu pārskatā atspoguļoto tendenču un līmeņu apzināšanu

2015. gada vidū Eiropas Komisija un dalībvalstis apsprieda, kā, domājot par nākamo Vienotā nodarbinātības ziņojuma izdevumu, uzlabot galveno nodarbinātības un sociālās jomas rādītāju rezultātu pārskata analīzi, nolasījumu un interpretāciju un, konkrētāk, kā izstrādāt metodiku, pēc kuras uz rezultātu pārskata pamata novērtēt dalībvalstu sniegumu. Tika panākta vienošanās, ka būtu jālieto metodika, ar kuru attiecībā uz katru rādītāju varētu iegūt mērījumu, kas saskaņā ar rādītāja vērtību (punktu skaitu) atspoguļo katras dalībvalsts relatīvo stāvokli ES 28 valstu rādītāja vērtību (punktu skaita) sadalījumā. Metodika jāizmanto gan gadu/līmeņa (līmeņu), gan viengadīgu pārmaiņu (pārmaiņu) griezumā, tādējādi paverot iespēju holistiski novērtēt dalībvalstu sniegumu.

Šim mērķim var izmantot bieži lietotu un vienkāršu pieeju. Šajā pieejā katram indikatoram analizē attiecīgi līmeņu un pārmaiņu sadalījumu un konstatē novērojumus (dalībvalstu punktu skaitu), kas būtiski atšķiras no kopīgās tendences — runājot statistikas terminos, attiecīgajam rādītājam ES 28 valstu punktu skaita sadalījumā konstatē "izlēcējus".

Lai varētu izmantot šo pieeju, pirms turpina analīzi, ir lietderīgi dalībvalstu punktu skaitu katram indikatoram standartizēt (pārvērst par tā dēvētajām *z* vērtībām); tam ir tāda priekšrocība, ka ir iespējams salāgot dažādas metrikas, tādējādi paverot iespēju visiem rādītājiem izmantot vienu un to pašu metriku.

To panāk, katram rādītājam gan līmeņu, gan pārmaiņu neapstrādātās vērtības standartizējot pēc šādas formulas:

$$z - score \text{ for } MS_x = \frac{[MS_x \text{ indicator} - average (MS \text{ indicator})]}{standard \ deviation (MS \text{ indicator})}$$

Šī pieeja paver iespēju katrai dalībvalstij tās neapstrādāto rādītāja vērtību izteikt pēc tā, par cik standartnovirzēm tā atšķiras no vidējā rādītāja. Pēc tam katras dalībvalsts sniegumu var novērtēt un klasificēt, pamatojoties uz iegūto *z* vērtību salīdzinājumu ar iepriekš noteiktu robežvērtību kopumu — tās var noteikt kā standartnovirzes multiples. Jānorāda, ka par līdzīgu metodiku jau ir bijusi vienošanās, un tā agrāk ir izmantota sauszemes un jūras uzraudzības videi un drošībai (*LIME*) novērtēšanas sistēmā³⁷.

Šajā pieejā vissvarīgāk ir noteikt nošķēluma punktus. Ņemot vērā, ka par novērotajām neapstrādātajām nodarbinātības rādītāju vērtībām nevar izdarīt nekādus parametriskus pieņēmumus³⁸, robežvērtības parasti izraugās, izmantojot "īkšķa likumu". Ņemot vērā rezultātu pārskatā izmantoto galveno rādītāju analīzi un ievērojot, ka, jo zemāks bezdarbs un *NEET* rādītāji, jo labāks sniegums, tiek ierosināts uzskatīt, ka³⁹:

³⁷ Eiropas Komisija (2008), "The *LIME* Assessment Framework (LAF): A methodological tool to compare, in the context of the Lisbon Strategy, the performance of EU Member States in terms of GDP and in terms of twenty policy areas affecting growth", *European Economy Occasional Papers* n. 41/2008.

1. Jebkāds punktu skaits zem -1 ir ļoti labs sniegums.
2. Jebkāds punktu skaits no -1 līdz -0,5 ir labs sniegums.
3. Jebkāds punktu skaits no -0,5 līdz 0,5 ir neitrāls sniegums.
4. Jebkāds punktu skaits no 0,5 līdz 1 ir vājš sniegums.
5. Jebkāds punktu skaits virs 1 ir ļoti vājš sniegums⁴⁰.

Šī piedāvātā metodika ir paredzēta tam, lai vērtētu visu dalībvalstu sniegumu attiecībā uz visiem rādītājiem un gan attiecībā uz līmeņiem, gan pārmaiņām. Tāpēc šā soļa iznākumā attiecībā uz katru rādītāju tiks iegūts dalībvalstu punktu skaita izvērtējums gan attiecībā uz līmeņiem, gan pārmaiņām pēc pieciem kritērijiem, kā atspoguļots 1. tabulā.

1. tabula: Piedāvātās z vērtību robežvērtības

1. tabula. Piedāvātās z vērtību robežvērtības					
z vērtību robežvērtības					
	-1,0	- 0,5	0	0,5	1,0
	(zemāka nekā)	(zemāka nekā)	(starp)	(augstāka nekā)	(augstāka nekā)
	Novērtējums				
Līmenis	Ļoti zems	Zems	Vidējs	Augsts	Ļoti augsts
Pārmaiņas	Daudz zemākas par vidējo	Zemākas par vidējo	Vidējas	Augstākas par vidējo	Daudz augstākas par vidējo

³⁸ Tika veikti gan normālsadalījuma, gan T-sadalījuma testi, kuru rezultātā jebkādas hipotēzes par sadalījumu tika atmestas.

³⁹ Darba grupā tika apspriesti dažādi nošķēluma punktu iestatījumi. Šis priekšlikums atspoguļo šāda procesa iznākumus.

⁴⁰ Normālsadalījuma gadījumā izraudzītie nošķēluma punkti apmēram atbilst 15 %, 30 %, 50 %, 70 % un 85 % no kumulatīvā sadalījuma.

Kombinējot līmeņu un pārmaiņu izvērtējumu, valsts kopējo sniegumu katram rādītājam iespējams kvalificēt vienā no šādām septiņām kategorijām. Krāsu kods ir atspoguļots 3., 4., 5., 17. un 18. attēlā.

Labākais sniegums	Punktu skaits attiecībā uz līmeņiem mazāks nekā -1,0 un attiecībā uz pārmaiņām mazāks nekā 1,0.	Dalībvalstis, kurās līmenis ir daudz labāks par ES vidējo un kurās stāvoklis neuzlabojas vai nepasliktinās daudz straujāk kā ES vidēji.
Sniegums virs vidēja	Punktu skaits attiecībā uz līmeņiem ir no -1,0 līdz -0,5 un attiecībā uz pārmaiņām mazāks par 1 <u>vai</u> punktu skaits attiecībā uz līmeņiem ir no -0,5 līdz 0,5 un attiecībā uz pārmaiņām mazāks nekā -1,0.	Dalībvalstis, kurās līmenis ir labāks par ES vidējo un kurās stāvoklis neuzlabojas vai nepasliktinās daudz straujāk kā ES vidēji.
Vidējs/neitrāls	Punktu skaits attiecībā uz līmeņiem ir no -0,5 līdz 0,5 un attiecībā uz pārmaiņām no -1,0 līdz 1,0.	Dalībvalstis, kurām ir ES vidējais līmenis un kurās stāvoklis neuzlabojas vai nepasliktinās daudz straujāk kā ES vidēji.
Labs, bet pasliktinās	Punktu skaits attiecībā uz līmeņiem ir mazāks nekā -0,5 un attiecībā uz pārmaiņām lielāks nekā 1 <u>un</u> attiecībā uz pārmaiņām lielāks nekā 0 ⁴¹ .	Dalībvalstis, kurās līmenis ir labāks vai daudz labāks par ES vidējo, bet kurās stāvoklis pasliktinās daudz straujāk nekā ES vidēji.
Slihts, bet uzlabojas	Punktu skaits attiecībā uz līmeņiem mazāks nekā 0,5 un attiecībā uz pārmaiņām mazāks nekā -1,0.	Dalībvalstis, kurās līmenis ir sliktāks vai daudz sliktāks par ES vidējo, bet kurās stāvoklis pasliktinās daudz straujāk nekā ES vidēji.
Jānovēro	Punktu skaits attiecībā uz līmeņiem ir no 0,5 līdz 1,0 un attiecībā uz pārmaiņām lielāks nekā -1,0 <u>vai</u> punktu skaits attiecībā uz līmeņiem ir no -0,5 līdz 0,5 un attiecībā uz pārmaiņām lielāks nekā 1,0.	Šajā kategorijā ir grupēti divi dažādi gadījumi: i) dalībvalstis, kurās līmenis ir sliktāks par ES vidējo un kurās stāvoklis pasliktinās vai pietiekami ātri neuzlabojas; ii) dalībvalstis, kurās līmenis atbilst ES vidējam, bet kurās stāvoklis pasliktinās daudz straujāk nekā ES vidēji.
Kritiskas situācijas	Punktu skaits attiecībā uz līmeņiem lielāks nekā 1,0 un attiecībā uz pārmaiņām lielāks nekā -1,0.	Dalībvalstis, kurās līmenis ir daudz sliktāks par ES vidējo un kurās stāvoklis pasliktinās vai pietiekami ātri neuzlabojas.

Attiecībā uz mājsaimniecību kopējo izmantojamo ienākumu (*GHI*), attiecībā uz kuru sniegta tikai pārmaiņas, ir izmantota šāda klasifikācija (sk. 14. attēlu).

Labākais sniegums	Punktu skaits attiecībā uz pārmaiņām lielāks nekā 1,0.	Dalībvalstis, kurās pārmaiņas ir daudz intensīvākas nekā ES vidēji.
Sniegums virs vidēja	Punktu skaits attiecībā uz pārmaiņām no 1,0 līdz 0,5.	Dalībvalstis, kurās pārmaiņas ir intensīvākas nekā ES vidēji.
Vidējs/neitrāls	Punktu skaits attiecībā uz pārmaiņām no -0,5 līdz 0,5.	Dalībvalstis ar vidēju pārmaiņu intensitāti.
Jānovēro	Punktu skaits attiecībā uz pārmaiņām no -0,5 līdz -1,0.	Dalībvalstis, kurās pārmaiņas ir mazāk intensīvas nekā ES vidēji.
Kritiskas situācijas	Punktu skaits attiecībā uz pārmaiņām mazāks nekā -1,0.	Dalībvalstis, kurās pārmaiņu intensitāte ir daudz zemāka nekā ES vidēji.

⁴¹ Pēdējais stāvoklis liedz dalībvalsti, kuras līmenis ir "zems" vai "ļoti zems", atzīmēt ar karodziņu "stāvoklis pasliktinās" tajos gadījumos, kur pārmaiņas ir "daudz augstākas par vidējo", taču joprojām samazinās.

Ticamības intervālu aprēķināšana attiecībā uz sociālajiem rādītājiem un to izmantošana metodikā

"ES statistika attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem" (*EU-SILC*) ir izlasveida apsekojums, kas nozīmē, ka aptaujāta tiek tikai neliela iedzīvotāju daļa (izlase). Statistiska teorija dod iespēju no izlases rezultātiem ar kvantitatīvi izsakāmu kļūdas robežu izvērtēt dažus raksturlielumus visā populācijā. Tas nozīmē, ka, raugoties uz rādītājiem, mums jāņem vērā arī ar tiem saistītie pareizības pasākumi; tāpat, raugoties uz to, kā no viena gada uz otru nomināli mainījies kāds rādītājs, mums arī būtu jāņem vērā pareizības pasākumi, jo var gadīties, ka sakarā ar paredzēto statistisko kļūdu minētā rādītāja vērtība faktiski nav mainījusies.

EU-SILC ir sarežģīts apsekojums, kurā dažādās valstīs ir atšķirīgi izlases izveides modeļi. Tāpēc pareizības pasākumu aprēķināšanā nav iespējams tieši izmantot "grāmatas" standartmetodes. *Eurostat* ar būtisko metodisko atbalstu, ko sniedza *Net-SILC2* (ienākumu un dzīves apstākļu statistikas tīkls) eksperti, ir izvēlēties izmantot "linearizācijas" pieeju kopā ar "galīgā klastera" paņēmieni dispersijas aplēšanai. Pēc tam iegūtās aplēses izmanto tam, lai novērtētu, vai gadu griezumā vērojamās pārmaiņas vai līmeņu atšķirības attiecībā pret ES vidējām vērtībām ir statistiski nozīmīgas.

Nošķēluma punktu kopsavilkuma tabula

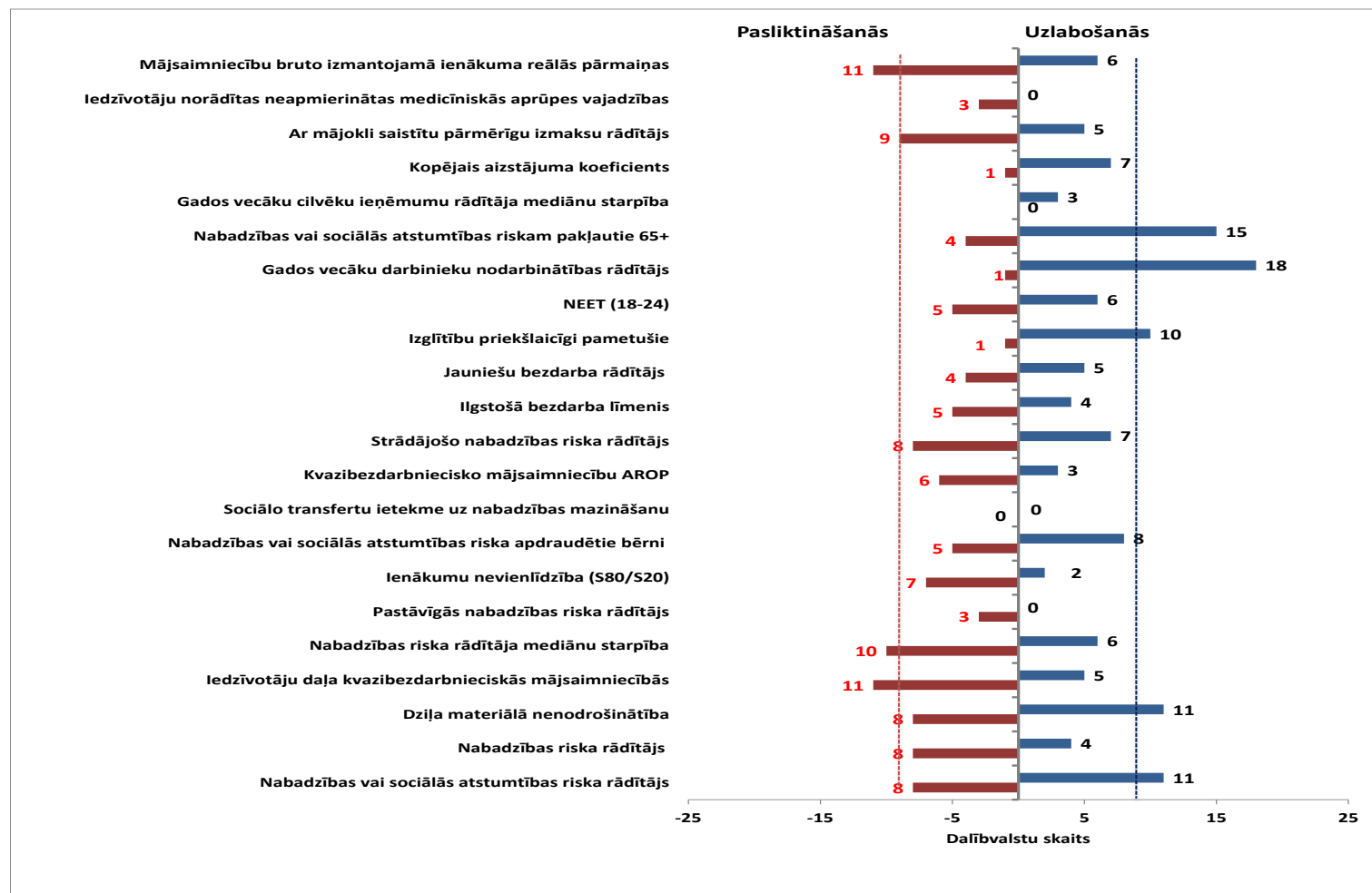
		Ļoti zems	Zems	Vidējs	Augsts	Ļoti augsts
Bezdarba līmenis	Līmeņi	mazāk nekā 4,9 %	mazāk nekā 7,4 %	no 7,4 % līdz 12,4 %	vairāk nekā 12,4 %	vairāk nekā 14,9 %
	Pārmaiņas	mazāk nekā -1,6 pp	mazāk nekā -1,2 pp	no -1,2 līdz -0,6 pp	vairāk nekā -0,4 pp	vairāk nekā 0,0 pp
Jauniešu bezdarba līmenis	Līmeņi	mazāk nekā 11,0 %	mazāk nekā 16,8 %	no 16,8 % līdz 28,5 %	vairāk nekā 28,5 %	vairāk nekā 34,3 %
	Pārmaiņas	mazāk nekā -4,2 pp	mazāk nekā -3,3 pp	no -3,3 pp līdz -1,5 pp	vairāk nekā -1,5 pp	vairāk nekā -0,6 pp
NEET	Līmeņi	mazāk nekā 7,7 %	mazāk nekā 10,0 %	no 10,0 % līdz 14,5 %	vairāk nekā 14,5 %	vairāk nekā 16,8 %
	Pārmaiņas	mazāk nekā -1,3 pp	mazāk nekā -0,9 pp	no -0,9 līdz -0,1 pp	vairāk nekā -0,1 pp	vairāk nekā 0,4 pp
GHI	Pārmaiņas	mazāk nekā -0,1 %	mazāk nekā 0,6 %	no 0,6 % līdz 2,0 %	vairāk nekā 2,0 %	vairāk nekā 2,7 %
AROP (18-24)	Līmeņi	mazāk nekā 12,2 %	mazāk nekā 13,9 %	no 13,9 % līdz 17,3 %	vairāk nekā 17,3 %	vairāk nekā 19,0 %
	Pārmaiņas	mazāk nekā -0,6 pp	mazāk nekā -0,2 pp	no -0,2 līdz 0,6 pp	vairāk nekā 0,6 pp	vairāk nekā 1,0 pp
S80/S20 attiecība	Līmeņi	mazāk nekā 3,8	mazāk nekā 4,3	no 4,3 līdz 5,4	vairāk nekā 5,4	vairāk nekā 5,9
	Pārmaiņas	mazāk nekā -0,2	mazāk nekā -0,1	no -0,1 līdz 0,2	vairāk nekā 0,2	vairāk nekā 0,3

6. pielikums. Galveno nodarbinātības problēmu un īpaši labu darba tirgus rezultātu kopsavilkuma pārskats saskaņā ar Nodarbinātības pārraudzības instrumentu (C=problēma, G=labi darba tirgus rezultāti), pieņemts 2015. gada jūnijā⁴².

Valsts	Ekonomiski aktīvā darbaspēka līmenis	Darba tirgus darbība, sadrumsnotības as novēršana	Uz iesaistīšanu darba tirgū vērstas rīcībpolitikas	Sociālā s nodroši nājs	Darba un privātās dzīves līdzsvars	Jaunu darbvi u izveide	Dzimum u līdztiesī ba	Prasmju piedāvājums un ražība, mūžizglītība	Izglītības un apmācības sistēmas	Algu noteikšanas mehānismi un darbaspēka izmaksu dinamika
BE	C	C	C	C/G	C	C	C	C	C	C
BG	C	C	C	C/G	C	C		C	C	C
CZ	C/G		C	G	C		C	G	G	
DK	C/G	G		C/G	C/G			C/G		
DE	G		C	C	C	G	C	C	C/G	
EE	G	G	C	C/G	C		C	C	C/G	
IE	C		C	C/G	C/G			C/G	C/G	
EL	C		C	C	C	C		C	C	
ES	C	C/G	C	C	C	C/G	C/G	C	C	G
FR	C/G	C		G		C		C/G	C	C
HR	C	C/G	C	C	C		G	C/G	C/G	
IT	C/G	C	C	C/G	C/G	C	C/G	C	C	C
CY	C	C	C	G	C	C	C/G	C/G	C/G	
LV	C/G	G	C	C	C	C		C/G	C	
LT	C/G	C	C	C	C	C	G	C/G	C/G	
LU	C/G		C	C		G			C/G	C
HU	C/G			C	C	C/G		C/G	C	
MT	C/G	G	C/G	C	C/G	G	C/G	C	C	
NL	C/G	C		C/G			C			
AT	C/G	G	G	C/G	C	C/G	C		C/G	
PL	C	C	C	C	C		C	C	C/G	
PT	C	C	C		G	C		C	C	
RO	C	C/G	C	C/G	C	C	C	C	C	C
SI	C	C/G	C	C	G	G	G	C	G	C/G
SK	C	C	C	C	C		C	C	C/G	
FI	C	C	C	G			G		G	C
SE	C/G	G	G		G	C		G	C/G	
UK	C/G	G		C	C	G		C	C/G	

⁴² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9307-2015-INIT/en/pdf>.

7. pielikums. Kopsavilkuma pārskats par Sociālās aizsardzības komitejas apzinātajām "sociālajām tendencēm, kas jānovēro" un dalībvalstīm, kurās vērojama statistiski nozīmīga pasliktināšanās un uzlabošanās



2012-2013	DV ar krietnu pasliktināšanos	DV ar krietnu uzlabošanos
Nabadzības vai sociālās atstumtības riska apdraudējums	DE, EL, MT, NL, PT, SI, SE, UK	BE, BG, CZ, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
Nabadzības riska rādītājs	CY, EE, LT, LU, MT, NL, PT, SI	BE, CZ, FR, FI
Dzīve materiālā nenodrošinātība	DK, DE, EL, CY, LU, NL, PT, UK	BE, BG, EE, FR, HR, IT, LV, LT, PL, RO, FI
Iedzīvotāju daļa (0-59) (kvazi-)bezdarbnieciskās mājāsaimniecībās	DK, EL, ES, IT, CY, LU, NL, PT, SI, SE, UK	EE, FR, HR, LV, RO
Nabadzības riska rādītāju mediānu starpība	EL, IT, LT, LU, MT, AT, PT, RO, SI, SK	CZ, EE, HR, CY, LV, UK
Pastāvīgās nabadzības riska rādītājs	EL, LT, AT	
Ienākumu kvintīju attiecība (S80/S20)	BG, DE, LT, LU, HU, MT, SI	BE, UK
Nabadzības vai sociālās atstumtības riska apdraudētie bērni	EL, LT, PT, SI, UK	BE, CZ, FR, HR, IT, LV, RO, FI
Kvazibezdarbniecisko mājāsaimniecību AROP	EE, FR, IT, CY, LU, PT	DE, FI, UK
Strādājošo nabadzības riska rādītājs	DE, CY, LT, LU, HU, MT, PT, SI	BE, CZ, DK, EE, EL, RO, UK
Ilgstošā bezdarba līmenis	EL, ES, IT, CY, PT	EE, IE, LV, LT
Izglītību priekšlaicīgi pametušie	SK	BE, DK, IE, EL, ES, FR, CY, LU, PT, UK
Jauniešu bezdarba rādītājs (15-24)	BE, HR, CY, NL	DK, EE, IE, LV, LU
NEET (18-24)	BE, HR, IT, CY, NL	DE, IE, FR, LV, LU, MT
Gados vecāku darbinieku nodarbinātības rādītājs (55-64)	CY	BE, BG, CZ, DE, EE, IE, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, AT, PL, UK
Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautie (65+)	EE, LV, LU, UK	BE, BG, DK, FR, IT, CY, LT, HU, MT, PL, PT, RO, SK, FI, SE
Gados vecāku cilvēku ienākuma rādītāja medianu starpība		CY, HU, SK
Kopējais aizstājuma koeficients	BG	EL, IT, LT, HU, MT, SK, UK
Iedzīvotāju norādītas neapmierinātās medicīniskās aprūpes vajadzības	EL, IT, LV	
Ar mājokli saistītu pārmērīgu izmaksu rādītājs	CZ, EL, HR, IT, LU, NL, SI, FI, UK	BE, EE, FR, HU, RO
Mājāsaimniecību bruto izmantojama ienākuma reālais pārmērīgums	BE, CZ, DK, EL, IT, NL, AT, PT, SI, FI, UK	DE, ES, LV, LT, HU, SK

Piezīme: Sociālās tendences, kas jānovēro 2012.–2015. gadā un ko pieņēmusi Sociālās aizsardzības komiteja 2015. gada 23. februārī, pamatojoties uz attiecīgajā brīdī pieejamajiem datiem, liecina par stāvokļa pasliktināšanos vairāk nekā vienā trešdaļā dalībvalstu un tabulā augstāk tekstā ir iekrāsotas sarkanas (Avots: *Social Europe: Aiming for inclusive growth. Annual Report of the Social Protection Committee on the social situation in the European Union 2014*)